

**ANARÂŠKIELÂ KUULMÂSTA AAVVÂLSÂŠ NOMINIJ
SUJÂTTEMPARADIGMAH**

Anarâškielâ pro gradu -pargo
Oulu ollâopâttâh, Giellagas – instituut
25.8.2015

Miina Seurujärvi

Siskáldâs

SISKÁLDÂS	1
1 LAIÐIITTÂS	1
1.1 FÁDDÁ JÁ TUÁVÁÁŠ	2
1.2 KIELÂTEKNOLOGILÂŠ UÁINU	3
1.3 TUTKÂMUŠKOČČÂMUŠAH	4
1.4 AMNÂSTÂH	5
1.5 AMNÂSTUV RAIJIM	7
1.6 TUTKÂMMETODEH	8
1.7 KIELÂ TIÁTUMAAŠINANALYYSOHJELM	9
2 TEORIA	10
2.1 ALMOLÁVT MORFOLOGIAST	10
2.1.1 Morfologilâš prosesseh	11
2.1.2 Morfofonologilâš molsom	12
2.2 ANARÂŠKIELÂ	13
2.2.1 Nominij sujâtemluokah	13
2.2.2 Kuulmâstaavvâlsâš nomineh	14
2.2.3 Kuulmâstaavvâlsâš nominij sujâtemtiijpah	15
2.2.4 Lekseemmaddust tábáhtuvvee morfofonologilâš nubástusah	16
2.2.5 Täsिमolsom	17
2.2.6 Kukkom já uánánem	18
2.2.7 Vookaalnubástusah	18
2.2.8 Lovnâleksemeh anarâškielâst	20
2.2.9 Anarâškielâ suorgiittemoppâ	22
2.2.10 Anarâškielâ ortografiast	26
2.3 KIELÂTEKNO	28
2.3.1 Morfologilâš analysaattor	28
3 AMNÂSTÂHANALYYSS	32
3.1 1A –JUÁVKKU: PUTTÂL, SÄPLIG, VIEL'GÂD	33
3.1.1 V XX V –rááhtus: puttâl	34
3.1.2 V XY V –rááhtus: säplig	35
3.1.3 V XYY V –rááhtus: alttar	35
3.1.4 V XYZ V –rááhtus: taldrik	36
3.1.5 VV X V –rááhtus: tiiger	36
3.1.6 D X' X V –rááhtus: njuám'mil	37
3.1.7 D X' Y V –rááhtus: viel'gâd	38
3.1.8 1A-juávhu transdusermyenster	38
3.2 1Ae –JUÁVKKU: ŠODDÂDEM, UHREDEM	39
3.2.1 1Ae -juávhu transdusermyenster	40
3.3 1B –JUÁVKKU: KAPPEER, SUUHÂM, JIEREEH	41
3.3.1 V XX VV –rááhtus: kappeer	43
3.3.2 V XY VV –rááhtus: čulgoom	43
3.3.3 VV X V –rááhtus: suuhâm	44
3.3.4 VV X VV –rááhtus: eemeed	45
3.3.5 VV XX V –rááhtus: mááccuh	45
3.3.6 VV XY V –rááhtus: spääilih	46
3.3.7 D X V –rááhtus: kiämád	46
3.3.8 D X VV –rááhtus: jiereeh	47
3.3.9 D XX V –rááhtus: kyeppir	47
3.3.10 D XY V –rááhtus: čuoivâg	48
3.3.11 1B-juávhu transdusermyenster	49

3.4	Bj –JUÁVKKU: KOOPPÂIN, PIEHÂIN.....	49
3.4.1	VV XX V –rááhtus: kooppâin.....	51
3.4.2	D XX V –rááhtus: suoppâin.....	51
3.4.3	Bj -juávhu transdusermyenster.....	52
3.5	1C –JUÁVKKU: MORRUM, HUKSIM.....	53
3.5.1	V XX V –rááhtus: morrum.....	54
3.5.2	V XY V –rááhtus: huksim.....	54
3.5.3	1C - juávhu transdusermyenster.....	55
3.6	2A –JUÁVKKU: U´SKES, RÄÄHIS, VEESKIR.....	56
3.6.1	V´XY V –rááhtus: u´škes.....	58
3.6.2	VV X V –rááhtus: räähis.....	58
3.6.3	VV XY V –rááhtus: poovčâs, veeskir, kuumpâs.....	59
3.6.4	D X V –rááhtus: hiävuš.....	60
3.6.5	D XY V –rááhtus: suormâs.....	61
3.6.6	2A - juávhu transdusermyenster.....	62
3.7	2B –JUÁVKKU: NAVER, PÄÄVIR, VIEMÂR.....	62
3.7.1	V X V –rááhtus: naver.....	64
3.7.2	VV X V –rááhtus: päävir.....	65
3.7.3	D X V –rááhtus: viemâr, čievâr.....	66
3.7.4	D´X V –rááhtus: vye´les.....	67
3.7.5	2B –juávhu Transdusermyenster.....	67
3.8	PLURALIA TANTUM –JUÁVKKU.....	68
3.8.1	Pluralia transdusermyenster.....	69
3.9	LEKSEEMMAADÂTIIJPÂI VIÄRDÁDÂLLÂM.....	69
3.9.1	Madduuh main ij lah täsimolsom.....	69
3.9.2	Madduuh main lii täsimolsom.....	72
3.9.3	Ráhtusij viärdádâllâm juávhui 1B, 2A já 2B kooskâst.....	73
4	SUOGÂRDÂLLÂM.....	75
4.1	KUULMÂSTAAVVÂLSÂŠ NOMINIJ SUJÂTTEMPARADIGMA TIIJPAH.....	75
4.2	VOOKAAL JÁ DIFTONJ ŠLAAJÂNUBÂSTUSAH.....	77
4.3	LOVNÂLEKSEMEH.....	78
4.4	LEKSEEMRÁHTUSIJ VIÄRDÁDÂLLÂM SUOGÂRDEM.....	79
5	KÄLDEEH.....	83
	LABDOSEH.....	85
	Labdos 1.....	85

1 LAIÐIITTÄS

Tutkâmuš kuáská anarâškielâ kuulmâstaavvâlsâš nominij suujâtmân kielâteknilogilâš uáinust. Uáivildâs lii selvâttiđ, magareh systemaatlâš morfofonologilâš nubástusah kuulmâstaavvâlsâš nominijn láá suujâtmist anarâškielâ sajehaamijn oovtâ- já maangâlovvoost. Tuudhâm nubástusâid kielâteknologilâš uáinust, ko uáivildâs lii labdeđ tutkâmuš uáassin Tromssâ ollâopâttuv Giellatekno Maašinjurgâlem sâmikielâi kooskâst -proojeekt (*Maskinoversetting mellom samiske språk*). Proojeekt ohtân ulmen lii ráhtiđ maašinjurgâlemohjelm orjâlâškielâst anarâškielân já tađe várás anarâškielân taarbâš analyysohjelm. Analyysohjelm ráhtimist taarbâš kielâmáátu lasseen meid tiätumaašin lingvistiiklâš tááiđuid om. sujâtemnjuolgâdusâi čäällim tien háámán, et tiätumáášin máttá taid luuhâd. Tiätumáášin lingvistlâš tááiđui váttee uásih láá porgum juávkupargon oovtâst Tromssâ ollâopâttuv proojeekt pargeiguin, kiäh láá Trond Trosterud, Marja-Liisa Olthuis já Francis Tyers. Taan tutkâmuš ulmen lii adelid kielâopâlâš njuolgâdusâid anarâškielâ kuulmâstaavvâlsâš nominij suujâtmist anarâškielâ analyysohjelm várás. Analysaattor njuolgâdusâi čäällim lii vala koskân já ton suujâst taan pargoost ij lah máhđulâš pyehtiđ oovdân puoh morfofonologisâš tábâhtusâid transdusermyensterijguin. Njuolgâdusah váiluh vala vookaal- já diftoṇnubástusâi uásild (*nahhaar – naver, kiällás – kieves*) sehe täsimolsom vuálásâš leksemij vookaalkukkom kievrâ täásist hiäjus táásán uásild (*pihtás – piivtás*).

Amnâstâhhân taan tutkâmušâst láá anarâškielâ kuulmâstaavvâlsâš nomineh. Amnâstâh lii nuurum vala koskânleijee Márjá-Liisá Olthuis anarâškielâ-suomâ-anarâškielâ sânikirjeest. Šlajâttâlâm amnâstuv Olthuis já Morottaja anarâškielâ kielâoopâ adelem juávhui mielđ, sehe tuudhâm pijsâjeh-uv ovdil mainâšum juávhuh analyysohjelm ráhtim uáinust. Munejuurdâ lii, et jyehimáin nominijd neelji juávkun (Olthuis - Morottaja 2015) ij finni nuuvt târkkilis morfofonologilâš nubástusâi čäittee jyehim ko mii lii tárbu kielâanalyysohjelm várás.

Analyysohjelm várás taarbâš meid kielânoormâid. Anarâškielâ lii vala uccáá normâdum kielâ. Kielâst kale lii keppisávt normâdum kirjekiela (Olthuis - Trosterud 2015), mii

máhđulist maanġai kuávlukielâ variaatioi tuhhiitem “olmâ kielân”. Sárnumkielâ já kielâ rigesvuodâ peeleeest taat lii pyeri äšši. Siämmást kepis normim kuittâg toovât vâdisvuodâid viereskielâ sárnoid, kiäh iä tuubdâ kuávlukielâ variaatoid, já vaigâdvuodâh iteh meid kielâmateriaal, eromâsávt oppâmateriaal, pyevtitmist. Jis kielâst iä lah čovgâ riävtuičäällimnjuolgâdusah, oppâmateriaalrähteeh iä velttidhännáá keevti siämmááláán kielâ ko máttáátteijee, teikkâ jis oppâkirjerááidu rähtee nubásmuvá-uv kaskoo proosees, materiaa stiijlâ ij lah systemaatlâš.

Anarâškielâst kielâ normimpargo lii porgâm anarâškielâ kielâravvimjuávku Säämi kielâlâvdikode vyelni ive 2005 rääjist. 2013 vuáđudui anarâškielâ kielâjuávus (kulmâ jeessân) Säämi kielâräädi vuálá, mii oovtâst ravvimjuávhu äššitobdeiguin lii normim anarâškielâ. Kiävtám taan tutkâmušâst kâlden kielâjuáhus miärádâsâid om. lovnâleksemij rähtimist anarâškielân.

1.1 Fáddá já tuávááš

Tááláá ääigi ohtsâškodeest kevtum kielâid kalga pasted kevtid maanġa syergist om. sierâláán áámmátsuorgijn. Pargoelimist taggaar kielâ kevtim, mast ij lah om. tiätuteknisâš riävtuičäällimohjelm, oro taan ääigi maailmist suámálâžžân. Stuurâ tekstâmeerij pyevtittem om. oppâmateriaal táarbun ij lah máhđulâš, jis kielâst láá tuše lovmát aktiivlâš čalled (Olthuis –Trosterud 2015). Tegu jo ovdil puohtim oovdân, taat tutkâmuš lii uási Tromssâ ollâopâttuv haavâ olášuttiđ anarâškielân kielâanalysaattor. Analysaattor lii vuosâvátámâš toos, et anarâškielân puáhtá olášuttiđ kielâativvomohjelm, jurgâlemohjelm sehe eres tiätuteknisâš heiviittâsâid, moh išedeh anarâškielâ kevtim tááláá ohtsâškodeest.

Analysaattorohjelm várás oro luándulâžžân tutkâđ vuosmužžân kyevtstaavválsâš nominijđ já tain vala â-madduid, ko toh láá táválumoseh kielâst. Kyevtstaavválsâš nominij sujâtemmyenstereh láá kuittâgin jo mottoomnáál čielgâseh anarâškielâst, jis taid verdid kuulmâstaavválsijđ. Meid veerbâi tutkâm lii pyereeb muddoost ko nominij tutkâm. Ovdil Olthuis - Morottaja kielâoopâ anarâškielâ kuulmâstaavválsâš nominij sujâtem lâi aainâs enâmuu uásân viereskielân sárnoid máhđuttemes moive:

sujättemmyenstereh iä orroom lemin kavnamist. Morottaja kuulmâstaavvâlsij jyehimsysteem, mast mainâstâm lovvoost 2.2.3, lii máhđulistâm taam pargo porgâm. Mut Morottaja systeem ij lovdii aabâs puoh kuulmâstaavvâlsâš nominijđ.

Taan tutkâmuš fáddán lii anarâškielâ kuulmâstaavvâlsâš nominij tutkâm. Anarâškielâ analysaattor ráhtim lasseen uáivildâs lii pyehtid tiäđu kuulmâstaavvâlsâš nominij sujättemmyensterijn já ton systematiast eromâšávt kielâmáttááttâs já uđđâ sárnoi kiävtun. Kuulmâstaavvâlsâš nominij juávkku lii meid produktivlâš: stuorrâ uási uđđâ leksemijn, eromasávt lovnâleksemijn, láá kuulmâstaavvâlsiih. Kuulmâstaavvâlsij sujättemsystematia čielgim iššeed meid lovnâleksemij heiviittem já normâdem anarâškielân. Meid taat äšši tuárju tom, et kuulmâstaavvâlsâš nominij tutkâm lii tehálâš já äigikyevdil eidu tääl.

1.2 Kielâteknologilâš uáinu

Tutkâmuš ráhtoo kielâteknologilâš uáinust, mast aigumuš lii olášuttiđ kielâanalysaattor anarâškielân. Taat meerhâš tom, et ko tutkâmuš fáddán lii kuulmâstaavvâlsâš nominij sujättem já suujâtmist tábáhtuvvee morfofonologilâš nubástusâi tutkâm, te puoh graafeemtäásist tábáhtuvvee nubástusâid kalga systemaatlávt dokumentistid já amnâstuv šlajattállâm tahhoo tai nubástusâi mielđ. Fooneemtäási almonijn jienâduvâi kukkomeh já uánnánmeh láá fáárust tutkâmušâst, veik toh iä oinuu táválâš ortografiast, mut sänikirje ortografiast kale. Tággáár tábáhtus lii om. diftong uánánem (*jyehim* – *jye'himeh*). Uánánem puáhtá uáiniđ tuše sänikirjeortografiast. Nubbe tábáhtus lii pelikukkodâh: konsonant pelikukkodâh lii merkkejum stuorrâ pustaváin taan teevstâst om. lekseemist *kyeLi*, *L* meerhâš pelikukkoduv.

Kielâteknologilâš uáinust ij lah veltidmettum tiettiđ ovdil amnâstuv kietâdállâm, láá-uv amnâstuv leksemeh kielâ algâalgâlâš teikkâ lovnâleksemeh tâi suorgiittum häämih teikkâ mon säniluokan leksemeh kullojeh, jis toh išteh sujättem tááhust siämmáa juávkun. Analysaattorohjelm kietâdâl tuše puustavrááiduid toos adelum njuolgâdusâi mielđ. Jis puoh ovdil mainâšum lekseemtiijpah: uđđâsub teikkâ puárâsub lovnâ, suorgiittâs já kielâ puáris lekseem suápih siämmái sujättemopâlâš njuolgâdusâi vuálá,

toh pyehtih leđe siämmáa lemmajuávhusht analysaattorist. Jis ovdil mainášum lekseemtiijpah iä soovâ siämmái sujâtemopâlâš njuolgâdusâi vuálá, suujâ puáhtá uuccâđ tast, et motomeh leksemeh láá suorgiittâsah, motomeh lovnâleksemeh já motomeh kielâ puáris leksemeh. Munejuurdâ lii, et leksemij lattim suujâtmist ij lah kiddâ tast, et lii-uv tot kielâ puáris lekseem, suorgiittâs teikkâ lovnâlekseem.

1.3 Tutkâmuškoččâmušah

Tutkâmuš ulmen lii selvâttid čuávuvâš aašijd: 1. Magareh sujâtemluokah anarâškielâ kuulmâstaavvâlsâš nominijn láá analysaattor ráhtim uáinust?; 2. Magareh morfofonologilâš nubástusah kuulmâstaavvâlsâš nominijn láá suujâtmist lovo já sajehaamij mielđ?; 3. Maggaar systematia kuulmâstaavvâlsâš nominijn suujâtmist lii? Taat lii merhâsittee tondiet, ko motomij leksemij sujâtemparadigmah tááláá kielâst láá nuuvt kočodum siáhálâš paradigmah, moin häämih láá sujâttum eenâb ko oovtâ vuáđuhäämist. Ovdâmerkkâ siáhálâš paradigmaast lii leksemist *kiärun*, mast lii meid ol. nom. häämi *kiäruin* já máhđulávt meid häämi *kiärunj* vrd. *piehâin ~piehânj*. *Kiärun ~kiäruin ~kiärunj* –morfeem sujâtemhaamijn tááláá sárnumkielâst motomijn lii täsimolsom, motomijn ij lah om. ol.gen. häämih *kiärrun ~kiärun*; motomijn haamijn itá –j : *kiä’runeh ~kiä’runjeh*. Sujâtemhaamij episystemaatlášvuodâst puáhtá nabded, et lekseemist láá variaatioh oovtâlovo nominativ häämist, já/teikkâ lekseem sujâtemmyensterin lii valdum mottoom eres lekseem, mii ij lah siämmáa kategoriast.

Systematia kavnâmist láá hástusin meid lovnâleksemeh. Lovnâleksemij vâldimist anarâškielân ij lah lamaš normâ teikkâ čielgâ systeem. Eskân majemui iivij ääigi láá anarâškielâ kielâravvimjuávkku já -kielâjuávus keččâlâm normâid lovnâleksemij vâldim anarâškielân. Tađe ovdil ulmuuh láá heiviittâm lovnaleksemijd kielâsis jiejas táárbu já kielâpeelji mielđ. Tutkâmuš vuáđuld vááldám pele meid lovnâleksemij heiviitmân anarâškielân. Stuorrâ uási lovnâleksemijn láá kuulmâstaavvâlsiih, já meid neeljistaavvâlsâš lovnâleksemeh sojeh tegu kuulmâstaavvâlsiih (Morottaja – Olthuis 2015). Tutkâmuš niäljád (4.) ulmen lii tutkâđ tom, lii-uv ereslâán sujâtemkategoriain iäru tast, magareh lekseemmadduuráhtuseh láá leksemijn, moh tiäťujuávkun kullojeh. Tuudhâm, lii-uv leksemijn, main lii täsimolsom, ereslâán lekseemmaadârâáhtus ko

leksemijn, main ij lah täsimolsom, teikkâ lii-uv leksemijn, moi suujâtmist tábáhtuveh kukkodâhnubástusah, eresláán lekseemmaadârááhtus ko leksemijn, main iä lah kukkodâhnubástusah. Jis tagareh iäruh liččij, lekseem sujâtemkategoria puávtáččij tiettid jo oovtâlovo nominativhäämist. Taat vuod išedičij kielâ máttááttálmist.

1.4 Amnâstâh

Amnâstâh lii nuurum Olthuis Anarâškielâ-suomâ-anarâškielâ sänikirjeamnâstuvâst. Olthuis sänikirje ij lah vala teddilum ige vaalmâš, mut tot lii lamaš aanoost kielâmáttááttásâst jo maangâid iivijd. Taat sänikirje lii áinoo, mast lii uuccâmsääni meid suomâkielân já áinoo sänikirje, mast láá meid taan áigásâš anarâškielâ leksemeh fáárust. Sänikirje lii šleđgâhäämist, mii lii máhđulistâm leksemij uuccâm tiätuteknisijn vuovijguin. Sänikirjeamnâstuvâst ráhtip jorgosänikirje já ton vievâst amnâstuv nuurrâm luhostuvá jotelubboht, ko ij taarbâš moonnâđ čoodâ ubâ sänikirje. Sänikirjeest láá nuurum puoh kuulmâstaavvâlsâš konsonantloppâsâš leksemeh pustavij miel, peic đ-loppâsâš nomineh iä lah. Kuulmâstaavvâlsijn láá meid motomeh vookaalloppâsâš nomineh já tai uuccâm várás kalga jorgosänilistoost moonnâđ čoodâ meid –*â*, –*e*, –*o* já –*u* loppâsâš uuccâmsaanijd.

Tutkâmamnâstuvâst láá suullân 1 800 uuccâmsäännid, main tuše suullân 20 láá vookaalloppâsih. Enâmus uási leksemijn láá substantiveh s. 68% já adjektiveh s. 20%, amnâstuvâst láá aktiohäämih 12% já meid motomeh numeraleh, moh láá vuálá 1% sehe pronomineh vuálá 1%. Stuurâ uási kuulmâstaavvâlsâš nominijn láá suorgiittâsah (*šišneeh*, *čohhoom*, *uusân* já *juulâs*). Amnâstuvâst láá konkretlâš substantiveh (*spiijkár*) já abstraktlâš (*meeinig*), aašij noomah sehe iälulâš (*piiččus*) já iäluttemes (*kievkkân*), meid tagarij aašij noomah maid puáhtá rekinistiđ (*plaaneet*) já maid ij pyevti rekinistiđ (*fuodâr*), jiešnoomah amnâstuvast iä lah (Karlsson 2012:191). Substantivij juávhus amnâstuvâst láá meid motomij verbâi aktiohäämih (*huksim*, *tuáškum*, *vyeksim* já *mieskâm*). Raijim ohtâvuodast lovvoost 1.5 selvâttâm magareh aktiotábáhtusah iä lah fáárust, veik toh láá-uv kuulmâstaavvâlsiih. Adjektivijn amnâstuvâst láá predikativhäämih (*vuohâd*, *uudâs*, *kirkes* já *ilbâd*) sehe motomeh komparativhäämih (*ucceeb*, *aaleeb* já *älkkeeb*). Numeralijn fáárust láá kuulmâstaavvâlsâš oorniglovoh

(*viidâd*, *lovváád* já *čuáđáád*). Pronominijn lii táválávt tuš ohtâ staavvâl, mut amnâstuvâst láá meid motomeh pronomineh (*taggaar*, *tyeggáár*, *eres* já *mottoom*).

Amnâstuvâst láá táválâš, jyehipiäiválâš kielâkevttimân vuáhádum anarâškielâ leksemeh (*njuámmil*, *eellim*, *siämu* já *lyeme*); fáarust láá meid puáris anarâškielâ leksemeh, moh iä lah innig meendu aktiivlâš kiävtust jyehipiäiválii sárnumist (*ákkuv*, *eehiv*, *reeččân* já *äävild*), tain leksemijn lii vaigád kavnâđ sujâttum haamijd čallum teevstâin.

Amnâstuvâst láá puáris lovnâleksemeh, moh láá puáttám uáassin anarâškielâ jyehipiäiválii sänivuárhá (*kievkkân*, *kiiveer* já *ruumáš*) já uddâsub lovnâleksemeh, moh vala okeh vuáđuhäämis (*venttil* vâi *venttiil*, *viigun* vâi *viikun*, *hyysig* vâi *hiivsig*).

Amnâstâhhân lam tuhhiittâm puoh kuulmâstaavvâlsâš nominijd, maid lii aainâs teoriast máhđulâš sujâttid lovvoost já sajehaamijn. Amnâstuvâst láá leksemeh, maid ij lah táválâš sujâttid aldâgin puoh sajehaamijn tegu *šírrân* (jienâ kovvejeijee lekseem, -n -syergis) ij lah táválâš om. maangâlovo abessivist (*širâniittáá*). Adjektivij predikathaamij sujâttem jyehi sajeháámist kuohtuin lovain ij lah táválâš, mut teoriast máhđulâš.

Motomijd amnâstuv leksemijd lii máhđulâš sujâttid tuše maangâlovo sajehaamijn.

Tágáreh **pluralia tantum** leksemeh láá om. *skerreeh*, *häävdiidmeh*, *tiervuodâh*.

Sänikirjeest lii uuccâmsäännin meid lekseem tegu *šivetteh*, tast láá kyehti sierâ merhâšume: a. Tot lii *šiiveet* –lekseem maangâlovo nominativ já b. merhâšume lii siämmáš ko leksemist *kärji*. Merhâšumeest b. *šivetteh* lii pluralia tantum lekseem, mut merhâšumeest a. tast lii táválâš oovtâlovo-maangâlovo sujâtttemparadigma. Motomáid pluralia tantum leksemáid lii kavnâmist meid oovtâlovohäämi, mut tot ij lah sänikirjeest ige nuuvt táválâš kielâst (*railâs* – *railâseh*, *puksâ* – *puuvsah*) tagareh oovtâlovohäämih iteh kielâst kuáluslekseem miärusuáassin (*puksâleggâ*). **Singular tantum** leksemijd , moh táválávt láá tagareh abstrakt nomineh, maid ij pyevti rekinistid, lii máhđulâš huksid kielâoopâ miäldâsâš maangâlovo haamijd tegu *musikkeh*, *fiskâdijttáá*, *majebáid*.

Karlsson (2012: 112-113) kale nabda tagarijd haamijd epikielâlâžžân, mut häämih pyehtih leđe aanoost máhđulávt motomin sárnumkielâst uánihis västidâssân: *Stuorrá juávkku lii áigumin vyelgiđ junáin, mut ovdemuuh voovnah oroh lemin jo tievâ, te kiinii kojâd: ”Kuus vovnáid mij šiettâp?” já kiinii nuubijd västid: ”Majebáid.”* (Karlsson 2012: 112-113.)

Sänikirjeamnâstuvâst, mii lii nuurrun puorijn aagijn ovdil ko anarâškielâst lii almolávt álgám lovnâlekseem savâstállâm já normâdem, láá leksemeh moh iä lah táálái lovnâlekseem noormâi miäldásiih. Lovnâleksemij noormah láá teorieuásist lovvoost 2.2.8. Tai noormâi vuáđuld lam muttám sänikirjeamnâstuv motomijd lovnâleksemijd nuuvt, et toh västideh tááláid noormâid. Sänikirjeamnâstuvâst lii om. *optiik, prinsip, sitruun, protein*. Kuhes *i*, adai *-ii*, *ij* lah táváláš anarâškielâst nube stavâlist, te leksemeh láá tast tutkâmušâst *optik* já *prinsip*. Meid *-uu* lii epitávaláš anarâškielâst nube stavâlist, te häämi lii tääl sehe *sitrún* ete *sitruun*. Kuhes häämi páácá meid tutkâmušan, ko *-uu* tábáhtusah láá tutkâamnâstuvâst uccáá, ige toi vuáđuld pyevti ettâđ, puáhtá-uv *-uu* ain uánidiđ. *-li* tábáhtusah láá tutkâamnâstuvâst čuuvtij eenâb, já tai vuáđuld puáhtá nabdeđ, et *i* nube stavâlist lii máhđuláš *ii* saajeest. *Protein* häämi lasseen lam váldám amnâstâhhân *prootein*-häämi tien noormâ mield, et anarâškielâ kuulmâstaavválsâš leksemist lii mottoom uási, vuosmuu ja/teikkâ nube staavvâl vookaal já/teikkâ kuávdâškonsonant kukke, jis tot lii máhđuláš.

1.5 Amnâstuv raijim

Oovdeb amnâstâhlovvoost lam mainâstâm, magareh tábáhtusah tutkâmušâst láá fáárust. Tutkâmuš ulguupel pääccih toh kuulmâstaavválsâš nomineh, moh iä lah Olthuis sänikirjeamnâstuvâst. Tutkâamnâstuv vijdoduv ko kiäččá, puáhtá kuittâg nabdeđ, et puoh sujâtemluokah iteh amnâstuvâst, adai lii nabdemist, et kuulmâstaavválsâš nomineh, moh pääccih meddâl amnâstuvâst, mättih tieid sujâtemkategoriad, maid amnâstuvleksemeh ovdâstiteh.

Kuulmâstaavválsâš aktiotábáhtusâi juávhusst lam kuáđđám meddâl kuulmâstaavválsâš veerbâin ráhtum aktiohaamijd, main láá kukkodâhñubástusah. Taan juávhu nubástusâi tutkâm já čielgim váátá vuáijum veerbâi suujâtmân, ko kukkodâhñubástusah čuávuh veerbâi oovtâlovo preesens kuálmád persovn kukkoduvâid (*sun määlist* -> *mälistem* – *määlistmeh*). Kuulmâstaavválsâš aktiohäämih, main iä lah kukkodâhñubástusah, išteh siämmáá myensterân A –juávhu nominijguin, adai nominijn, main iä lah kukkodâhñubástusah, tuše aktio *e* láppoo suujâtmist (*soddâdem* – *šoddâd_meh*). Tágáreh kuulmâstaavválsâš veerbâin ráhtum aktiotábáhtusah láá fáárust tutkâamnâstuvâst.

1.6 Tutkâmmetodeh

Ovdil ubâ amnâstuv šlajâttâllâm moonnim čoodâ oovdeb versio Olthuis – Morottaja kielâoopâ kuulmâstaavválsâš nominijd já keččim, maht toh išteh Olthuis - Morottaja (2015) uddâsub versio juávhoide. Enâmuš uási Olthuis kielâoopâ kuulmâstaavválsâš nominijn išteh pyereest Morottaja miäruštâllâm juávhoide, mut motomeh leksemeh om. *huksim* ij oro ištâmin valmâš juávhoide. Meid leksemijn, moh lättegeh suujâtmist tegu *kepidem - keeppidmeh, piehâin - piehânjeh* já *railâseh* láá tagareh nubástusah suujâtmist, moh iä ide Morottaja juávhuin. Ubâ amnâstuv šlajâttâlmist kalgeh juávhuhe lede eenâb ko Morottaja nelji juávhu. Juávhuide puávtám oovdân amnâstâhuásist lovvoost 3. Vuosmužžân šlajâttâllâm amnâstuv leksemijd tađe miel magareh nubástusah tain láá suujâtmist. Nubben šlajâttâllâm jyehi sujâttemjuávhu siste leksemáide staavválráhtus miel, vâi finniiččim siämmaásullâsijd tábáhtusâide oohtân. Taan šlajâttâlmist kalga tárkkuđ vuosmuu já nube staavvâl vokaliid: *lii-uv* tobbeen diftonj vâi ohtuunis vookaal, *láá-uv* toh uániheh vâi kuheh, sehe kuávdâš konsonantistuv: *láá-uv* tast uánihis vâi kuhes konsonanteh vâi kuohtuuh. Tiijpah láá ohtsis 32 (keejâ tavlustuvah 26 já 27).

Täsimolsom já kukkodâh nubástusâi kavnâm tet uusâm leksemij sujâttemhaamijd korpusist (<http://gtweb.uit.no/korp>), Itkonen et al. (1986) já Sammallahti – Morottaja (1993) sänikiirjiin, Sammallahti (2007) jorgosänikirjeest já Olthuis (2000) suorgiittemoopâst. Olthuis suorgiittemoppâ (2000), mon kuulmâstaavválsâš nominij suorgiittem kyeskee suárgáseh láá teorialovvoost 2.2.9, lii vuosâkäldee täsimolsomtábáhtusâi pááhudmist. Prinsip taan tutkâmušâst lii tot, et jis syergis labdoo hiäjustääsi maddui, suárgus lii oovtâlovo nominativhäämist hiäjus tääsist já tast lii täsimolsom. Spiekâstâh tast prinsipist lii Bj –juávkku, kost páhudâm, et tast ij lah täsimolsom, veik juávhu leksemijn stuorrâ uási láá *in-* suárguseh, moh labdojeh hiäjus tääsi maddui. Bj –juávhu leksemijn, el. *suoppâin, piehâin, vuolâin* já *koorâin* láá variaatioh *suoppânj, piehânj, vuolânj* já *koorânj*, moh láá taan tutkâmušâst täsimolsomvuálâsâš juávhuin. Tutkâmuškäldein teikkâ sárnumkielâst ij lah vises tiätu tast, lii-uv ovdilmainâšum leksemijn täsimolsom vâi ij. Motomeh leksemeh láá amnâstuvâst sehe täsimolsom et täsimolsomttes juávhuist eidu tien suujâst, et vises tiätu lekseem lattiimist suujâtmist ij lah kavnâmist. Tagareh leksemeh láá *čuálušm, čuođâlm,*

eertig, iinjâs, kierâč, kierâš, kiärun, mieric, njuávih, paargišm, piägálm, puolik, puoliš, puosâh, smiäruh, stuorâh, suorâg, uálul, uánih, uásus, viehâv já vuohâd.

Kiävtám staavvâllyehimist čuávuvâš meerhâid: V – vookaal, VV –kuhes vookaal, D – diftong, X- ohtuunis konsonant, XX – kuhes konsonant, XY –kyehti ohtuunis konsonant, XXY teikkâ XYY – kuhes konsonant já ohtuunis konsonant teikkâ nubijkulij, XYZ – kulmâ ohtuuniskonsonant. Kukkodâhmerkkâ ´ čáittá: D´ X -diftong lii uánihâš (*iä´láán*), D X´X – diftong lii uánihâš já vuosmuš konsonant lii kukke (*njuám´mil*), V X´ Y- konsonant X lii uánihâš (*ko´lgos*). Täsimolsom tábáhtusah moh láá tagareh, et täsimolsom itá tiättun vokaliij kukkoduuvvâin om. *naavrâs - navrâš, hu´tkos - hutkos* sänikirjeamnâstuvâst, lam taan tutkâmušâst kietâdállâm *vr – v´r, tk – t´k* merkkimvuovviijn.

1.7 Kielâ tiätumaašinanalyysohjelm

Analyysohjelm, mii lii rähtimnáál tääl, lii kyevtásâš morfologilâš ohjelm. Vuosmuu tääsist ohjelm labda lekseemmaddui sujâtemkiäččusijd (leksikotransduser) já nube tääsist tot taah morfologilâš nubástusâid lekseemmaddui (morfologikalâš transduser). Transduserij toimâmist mainâstâm eenâb teorialovvoost 2.3.1.

Ko kielân ráhtá tiätuteknisâš heiviittâsâid, lii analyysohjelm huksim vuosmuš lăvkki, mon kalga văldiđ. Analyysohjelm vuăđuld puáhtá rähtiđ maangălágániđ heiviittâsâid kielăkevtti kiăvtun tegu riăvtuičăăllim tărhistemohjelm, mii addel meid moolsăiăvtuid, main čăllee puáhtá valjiđ hiăivulăš lekseem teikkă sujâtemhăămi; ereslăán kielăoppămhjelmijđ, kost tiăttur ij tuše tărhist, lii-uv uăppee văstidăm olmănăál, mut meid analist uăppee văstădăs já čăittă, mon saajeest uăppee lii feilim; maašinjurgălemohjelm Apertium, mii lii vuăvájum rărhtiđ jurgălusâid hyelkkikielăi kooskăst; tiăttursănikirje, moin puáhtá keččăđ nettimateriaalist, maid mottoom lekseem meerhăš nube kielân já analysaattor vievăst sănikirje puáhtă tubdăđ meid om. kuălusleksemijđ, moh iă tăvălăvt lah jieš sănikirjeest (Antonsen – Trosterud 2010: 20).

2 Teoria

2.1 Almolávt morfologiast

Morfeem taan tutkâmušâst meerhâš jo-uv **leksikaalmorfeem** om. ”saje, kost lii kume já kost puáhtá posádtâd” teikkâ **kielaopâlášmorfeem** om. ”oovtâlovo lokativ”

(Trosterud 2003: 40-41, Trosterud 2004: 36, Ojutkangas et al. 2013:105-106).

Seemaantlâš merhâšume lasseen leksikaalmorfeem puáhtá kuvviđ meid

lekseemmadduin/leksemijn, moos merhâšume čuujoott ađai lekseemijn *sävni*. Morfeem

lii siämmást sehe häämi et merhâšume. Jis siämmáa merhâšumeest láa ereslâán

häämih, toh láa siämmáa morfeem **allomoorfih** om. morfeem ”juovlâi ivne”, tast láa

allomoorfih *ruopsâd* já *ruopsis*. *Ruopsâd* já *ruopsis* láa koskânis tievâslâšjuáhâšmist,

ađai toh iä kuassin iđe siämmáin soojijn, ko *ruopsâd* lii ”juovlâi ivne” -morfeem

predikativhäämi já tot itä eres soojijn ko ”juovlâi ivne” -morfeem attributhäämi *ruopsis*.

Allomoorfih pyehtih lede meid häämis peeleeest ereslágáneh, mut talle taid tobdá

allomorfin tast, et tain lii siämmááláán merhâšume já tain lii siämmááláán distribuutio,

ađai toh iteh siämmááláán kontekstijn. Anarâškielâst tagareh allomoorfih láa morfemist

”vuájáán, kuus šietti ennuv ulmuuh” kyehti: *bussi* já *linjásauto*. Allomoorfijn *bussi* já

linjásauto lii siämmááláán distribuutio, ađai sárnoo puáhtá valjid kuábbáa peri lekseem

sárnudijn.

Lekseem lii (Karlsson 2012: 86) leksikaallâš sääni, sääni mii kavnoo sänikirjeest ađai sänikirje uuccâmsääni. Amnâstuvâst láa motomeh leksemeh, moh láa siämmáa morfeem allomoorfih om. morfemist ”vielgis lodde tuoddârist” láa amnâstuvâst allomoorfih ”*kiärun*” já ”*kiäruin*”, teikkâ toh láa siämmáa lekseemhäämitiijpâ olášumeh (Karlsson 2012: 85).

Anarâškielâst láa **agglutinativilâš** lekseemráhtuseh (Karlsson 2012: 92). Agglutinativilâš rááhtus lii taggaar, mast lekseemhäämist puáhtá čielgâsávt iäruittid sierâ merhâšume almotteijee oosijd om. *puttâl* | *i* | *j* | *ttáa*. *Puttâl* lii lekseemmadâ, *i* lii čonâsvookaal, *j* lii maangâlovo tubdâldâh já *ttáa* abessiv tubdâldâh. Agglutinativilâš lekseemráhtusist merhâšittee uásih piäijojeh leksemân maŋaluvâi, iäge lekseemmaddust lah magarehgin morfofonologilâš nubástusah. Anarâškielâst láa meid **fuusiolekseemráhtuseh** (Karlsson

2012: 92), kost oppeet láá morfofonologiláš nubástusah lekseemmaddust nuuvt, et eres merhâšuumijd ij pyevti iäruuttiđ nuubijn. Tagareh ráhtuseh láá om. oovtâlovo akkusativ-genetivráhtuseh, kost sajahäämi uáinoo vookaalnubástussân vuosmuu stavâlist (*veeskir - viäs'kár*). *Viäs'kár* lii portmanteumorfi, mii ana sistees merhâšuumijd "veeskir" já "oovtâlovo akkusativ-genetiv". **Portmanteumorfi** (suomâkielân salkkumorfi, anarâškielân mahđulávt kyeddeemorfi) lii morfi, maid ij pyevti jyehid tegu aglutinativlaš ráhtusist já moh kyeddih eenâb ko oovtâ morfeem merhâšume (Karlsson 2012: 93). Kyeddeemoorfih láá táválíih kielâin, main láá ennuv sujâttetmábáhtusah.

Nolláamorfi lii morfi, mast ij lah maggaargin fooneem teikka graafeem merkkâ (Karlsson 2012: 94). Karlsson mielđ suomâkielâst substantiv oovtâloho já maangâloho sehe veerbâin preesens já preteriti láá maŋgii tagareh, et nubbeest ij lah sierâ tubdâldâh. Meid anarâškielâst lii siämmaáláán almoon. Anarâškielâ substantivijn ij oovtâlovvoost ige oovtâlovo nominativist lah tubdâldâs (*nieidâ, nieidân*), mut maangâlovvoost lii tubdâldâh *h* nominativist já eres sajehaamijn *i* (*nieidah, nieidâi, nieidáid*).

Homografisâš lekseemhäämih láá graafeemhäämist siämmaálágáneh, mut tai seemaantláš merhâšumeh láá ereslágáneh (Karlsson 2012: 88-89). Anarâškielâst homografisâš lekseemhäämih láá oovtâlovo akkusativ-genetivhäämih: *iäbbár vuáđust lii räigi* (genetiv), *Mun kuádám iäbbár* (akkusativ). Sehe motomijn tábáhtusâin meid oovtâlovo nominativhäämih ovdil mainâšum oovtâlovo akkusativ-genetivhaamij lasseen: *Taat lii kappeer* (nominativ), *Kappeer siste lii säplig* (genetiv), *Piejâm kappeer uáiván* (akkusativ).

2.1.1 Morfoloigiláš prosesseh

Taan tutkâmušâst já amnâstuvâst vaikutteijee morfoloigiláš proosees lii **labdem**. Labdemist (Karlsson 2012: 102) lekseemmaddui labdep affiksijd tiätu oornig mielđ. Labdem puáhtá lede aglutinativláš, nuuvt et lekseemmaddust iä tábáhtuu magarehgin nubástusah. Fuusio labdem ohtâvuodâst lii meid táváláš. Fuusio meerhâš tom, et tiätu affiksist lii eenâb ko ohtâ morfeem, om. (Karlsson 2012: 102) suomâkielâ *käsi+ en*, mast *en* meerhâš sehe maangâlovo et genetiv. Anarâškielâst taan amnâstuv uáinuust lii

siämmááláán **morfotaksi** adai affiksij lekseemmaddui labdemoornig ko suomâkielâst. Suomâkielâ substantivij morfotaksi vuáduyenster lii Karlsson (2012: 104) mielh čuávuvâš: lekseemmadâ – suárgáseh – loho – saje – possessivsuffiks – labdospartikkel. Taan tutkâmušast ij lah tárbu sierrid suárgásijd lekseemmaddust, adai suárgáseh lohhojeh lekseemmadduu uáassin, já toos labdojeh loho já saje almotteijee affikseh, eidu taan oornigist. Nubbe morfologilâš proosees tutkâmnâstuvâst lii **uánidem** (Karlsson 2012: 103). Motomeh anarâškielâ täsimolsomvuálásâš kuulmâstaavvâlsâš nomineh uánáneh kievrrâ tääsi genitiv-akkusativist hiäjus tääsi nominativin om. *siemmân – siemâ, piivtâs – pihtâs, nahhaar – naver*.

Sujâtem še lii morfologilâš proosees. Karlsson (2012: 107) iätá, et táválávt siämmáá lekseem eres sujâtemhäämih láá tievâslâšjuáhášuumeest, adai nube sujâtemhäämi ij pyevti pieijâd nube sajan nuuvt et merhâšume ij muttuu. Anarâškielâst tiätulekseem sujâtemparadigmaast puoh sajehaamij olášumeh iä kuittâg lah tievâslâšjuáhášuumeest. Anarâškielâ oovtâlovo nominativ sehe akkusativ- já genitivhäämih láá identliih, jis leksemist ij lah täsimolsom, om. *Taat lii moottor; Mun oinim čuovkkânâm moottor; Moottor merkkâ lii mercedes*. Oovtâlovo akkusativ- já genitivhäämih láá spiekâsthánnáá identliih leksemiin, main lii täsimolsom: *Taat lii veeskir; Uáináh-uv tuon fastes viäskár?; Viäskár ivne lii faste*. (Olthuis – Morottaja 2015).

2.1.2 Morfofonologilâš molsom

Morfofonologilâš molsom puáhtá tábáhtuđ jo-uv fonologisâš teikkâ kielâopâláš iävtui mielh. Fonologisâš iävtui mielh tábáhtuvvee molsom lii automaatláš, tastko tiätu fooneem itá tiätuláán jienâdâhpirrâsist (Karlsson 2012: 95-96). Anarâškielâst vokaliij molsom suujâtmist lii fonologisij iävtui mielh tábáhtuvvee molsom (kj.loho 2.2.7.). Kielâopâláš iävtui mielh tábáhtuvvee molsomist lii saahâ, ko molsom suijá lii lekseemmadduin teikkâ kielâopâliijn kiäččusijn (Karlsson 2012: 97). Anarâškielâst täsimolsom já tast tábáhtuvvee kukkomeh já uánnánmeh láá kielâopâláš iävtui mielh tábáhtuvvee molsom, tast mainâstâm eenâb lovain 2.2.6 já 2.2.7.

2.2 Anarâškielâ

2.2.1 Nominij sujâtemluokah

Ärbivuáválávt anarâškielâst nomineh juáhhojeh sierâ luokaid staavvâllovo miel: parâstaavvâlsâš, parâttesstaavvâlsâš já kiäsásâm nomineh. Parâstaavvâlsâš nomináid kullojeh kyevti- já neeljistaavvâlsâš nomineh, moi sujâtem sulâstit nubijdis (spiekastâhhân tast láá neeljistaavvâlsâš lovnâleksemeh, moh sojeh enâmustáá siämmáánáál ko kuulmâstaavvâlsâš nomineh). Parâstaavvâlsiih juáhhojeh vala sierâláán juávhoiđ tađe miel, mii lii tai majemuš vookaal. (Olthuis – Morottaja 2015.)

Parâttesstaavvâlsáid kullojeh oovtâ-, kuulmâ- sehe viidâstaavvâlsâš nomineh. Pronomineh láá táválávt oovtâstaavvâlsiih (*mun, sij, taat* já *tot*). Táválumos parâttessaavvâlsij juávkku lii kuulmâstaavvâlsâš juávkku. Viidâstaavvâlsâš nomineh iä lah táváliih, máhđuliih viidâstaavvâlsiih láá kuálusleksemeh tegu *ruonâskompost* teikkâ kollostum suorgiittumhäämih tegu *värisuoppâin*.

Kiäsásâm nomineh sulâstiteh jo-uv kyevti- teikkâ kuulmâstaavvâlsâš nominijd, ko juávhusť láá leksemeh, moh noheh jo-uv vokalân teikkâ konsonantân nominativ oovtâlovvoost. Leksemijd, moh noheh *-ee, -oo, -uv*, puáhtá njuolgist nabdeđ kiäsásâm nominin (*tiettee, čuárvoov* já *peenuv*). Leksemijd, moh noheh *-â* já *-á*, puáhtá siävuttiđ kyevtstaavvâlsáid, mut *-â* já *-á* kiäsásâm leksemij já kyevtstaavvâlsij leksemij iäru itá oinusân suujâtmist. Kiäsásâm leksemijn lii oovtâlovo akkusativist/genetivist nube stavâlist kuhes vookaal (*čoovdâ – čovduu, čuánjá – čuánnjáá*). Kyevtstaavvâlsijn lii oovtâlovo akkusativist/genetivist nube stavâlist uánihâš vookaal (*hattâ – haatâ, kiälkká – kiälhá*). Leksemijd, moh noheh *-j(i), -s, -š*, puáhtá siävuttiđ kuulmâstaavvâlsijn. (Olthuis – Morottaja 2015.) Tai iärutmist mainâstâm eenâb kuulmâstaavvâlsâš nominij ohtâvuodâst čuávuváá lovvoost.

2.2.2 Kuulmâstaavvâlsâš nomineh

Anarâškielâst nomineh juáhhojeh sujâtemluokkáid staavvâllovo mield. Staavvâllovo puáhtá rekinistid om. maangâlovo nominativist, ko oovtâlovo nominativ ij čääiti olmâ staavvâllovo om. *evvis - evviseh*. Noominjuávhust láá substantiveh, adjectiveh, numeraleh já pronomineh. Enâmuš uási kuulmâstaavvâlsâš nominijn nohá mottoom konsonantin (*ustev, käävir já piihâš*). Siämmáánáál kiäsásâm nominijn uási nohá konsonantin (*peenuv, poovij já juáhâš*). Iäru itá uáinusân oovtâlovo akkusativ-genetivhäämist, kost kiäsásâm nominijn lii kuhes vookaal nube stavâlist (*pennuu, puáhháá já juáhháá*), mut kuulmâstaavvâlsijn lii uánihis vookaal (*ustev, käähir já pikkâš*). Siämmâš iäru lii meid nominativ maangâlovvoost (*pennuuh, puáhhááh* vrd. *ustev, kähireh*). (Olthuis – Morottaja 2015.)

Motomijn *-es* já *-is* loppâsijn leksemijn lii suujâtmist kavnamist sehe kiäsásâm et kuulmâstaavvâl noomin sujâtemmyenster (*sidhes – sitkás, sidhes – sitká*) (Sammallahti 2007: 137); (*uárbis – uárbás, uárbis – uárbá*) (Kielâjuávus 2013: labdos 4).

Anarâškielâst láá oovce sajahäämmid moin nomineh sojeh. Sajehaamijn láá sehe oovtâlovo et maangâlovo häämih puoh eres sajahaamijn peic essivist já partitivist. Tain sajahaamijn lii tuše ohtâ häämi, mon puáhtá kevtid sehe oovtâlovvoost et maangâlovvoost. Sajehäämih já tai tubdâlduvah láá vyelni tavlustuvâst 1.

Tavlustâh 1: Anarâškielâ kuulmâstaavvâlsâš nominij sajahamij tubdâlduvah já čonâsvokaleh (Olthuis – Morottaja 2015).

sajahäämi	oovtâloho	maangâloho
nominativ	-	-eh
genetiv	-	-ij
akkusativ	-	-ijd
illativ	-ân	-áid
lokativ	-ist	-ijn
komitativ	-áin	-ijguin
abessiv	-ttáá	-ijttáá
essiv	-in	
partitiv	-id	

Motomijd –es já –is – tábáhtusâid lii anarâškielâ kielâjuávus čuákkimistis normim, mut valagin ij lah čielgâs, maht –es já –is leksemijn puáhtá jyehtiđ jo-uv kiäsásâm teikkâ kuulmâstaavvâlsij juávkun. Inarinsaamen käänteissanakirja (Sammallahti 2007) kirjeest nuurum –es leksemijn 2/3 já suullân 1/2 -is leksemijn liččii kielâjuáhus miel kuulmâstaavvâlsiih. Kuohtuin juávhuin láá meid leksemeh, main kielâjuáhus miel puáhtá kevttiđ kuohtuid sujâtte Emmyenstrijd. (Kielâjuávus 2013: labdos 4.)

Kyevtstaavvâlsâš nomineh sâttih meid siáhániđ kuulmâstaavvâlsâš nomináid, jis kiäččá tuše oovtâlovo nominativhäämi. Kyevtstaavvâlsâš nomineh noheh vokalan (*hattâ, kyeli, lokke, njamma, kiäkkâ, humo já tavlu*), já uási kuulmâstaavvâlsijn nohá meid vokalan (*â-soovsâ, e- čeve, o- savo já u- vuásku*). Iäru itá uáinusân oovtâlovo akkusativ-genetivhäämist, mast kuulmâstaavvâlsijn häämi nohá konsonantân (*soksâm, čiäppát, savvoon já vuáskun*), já kyevtstaavvâlsiih noheh vokalan (*haatâ, kyele, lohe, njama, kiälhá, humo já taavlu*). Iäru lii meid nominativ maangâlovvoost, kost kuulmâstaavvâlsijn láá kullmâ staavvâl (*soksâmeh, čiäppátteh, savvoon já vuáskuneh*), já kyevtstaavvâlsijn láá kyehti staavvâl (*haatah, kyeleh, loheh, njamah, kiälhá, humoh já taavluh*). (Olthuis – Morottaja 2015.)

2.2.3 Kuulmâstaavvâlsâš nominij sujâtte Emmyenstrijd

Kuulmâstaavvâlsâš nominij sujâtte Emmyenstrijd vaikutte čuávuvááh morfofonologilâš nubástusah: 1) täsimolsom - sehe kvalitativilâš (*njuovčâ – njuoh'čâm*) et kvantitativilâš (*maadâr – maddâr*); kievriä tääsi uánánem (*päävir – pááppár – pápáreh*); 2) sierâláán vookaalnubástuseh: vookaal já diftong uánánem, (*pusseer – pusereh, piehânj – pie'hânjeh*) teikkâ kukkom (*huksim – huksiimeh, kie'les – kiällás*); 3) vookaal já diftong šlaajâ muttum (*naVer – nahhaar, lye'me – luámmán*) já 4) vookaal muttum diftongjin (*eebir – iäb'bár*). (Olthuis – Morottaja 2015.)

Kuulmâstaavvâlsâš nominij puáhtá jyehtiđ sujâtte Emmyenstrijd tađe miel, maht toh láttejeh suujâtmist. Leksemijn láá iäruh tast, láá-uv toin täsimolsom teikkâ kukkodâhnubástusah. Uđđâ anarâškielâ kielâoppâ hámmee tiijpâid tai iäru miel. Täsimolsomtábáhtusâid puáhtá keččâđ oovtâlovo akkusativ-genetivhäämist, ađai jis

oovtálovo nominativhäämi lii ereslään ko oovtálovo akkusativ-genetivhäämi, lekseem lii täsimolsom vuálásâš. Jis leksemist ij lah täsimolsom, tot kulá juávkun, mon Morottaja (2015) lii nomáttâm numeráin **1** (*puttâl-puttâl, kappeer-kappeer*), jis leksemist lii täsimolsom, tot kulá juávkun, mon Morottaja (2015) lii nomáttâm numeráin **2** (*eebir-iäbbár, päävir-pááppár*). Lekseem kukkodâhnuvâstusâid uáiná nominativ maangâlovvoost, jis maangâlovo nominativ lii ereslään ko oovtálovo akkusativ-genetiv. Talle leksemist láá kukkodâhnuvâstusah, moh iä kulluu täsimolsomân. Jis leksemist iä lah kukkodâhnuvâstusah, tot kulá juávkun **A** (*puttâl-puttâl-puttâleh, eebir-iäbbár-iäbbâreh*). Jis kukkodâhnuvâstusah láá, lekseem kulá juávkun **B** (*kappeer-kappeer-kapereh, päävir-pááppár-pápáreh*). Adai uddâ anarâškielâ kielâoppâ addel nelji vuáđujuávhu kuulmâstaavvâlsâš nominij suujâtmân: **1A** (*puttâl-puttâl-puttâleh*), **1B** (*kappeer-kappeer-kapereh*), **2A** (*eebir-iäbbár-iäbbâreh*) já **2B** (*päävir-pááppár-pápáreh*). (Olthuis – Morottaja 2015.)

Anarâškielâst kuulmâstaavvâlsâš nominijn láá 1-3 lekseemmadduu. Jis leksemist ij lah täsimolsom iäge kukkodâhnuvâstusah, lekseemmadduuh láá tuše ohtâ. Jis leksemist lii täsimolsom já/teikkâ kukkodâhnuvâstusah, leksemist lii vuáđumaádâ, sujâtemmaadâ já máhđulávt vala uánánâm sujâtemmaadâ. Lekseemmaadâ teikkâ vuáđumorfí taan tutkâmušâst meerhâš madduu, kuus sujâtemkiäččuseh já/teikkâ maangâlovo tubdâlduvah labdašuvvojeh. Morfemist puáhtá lede eenâb ko ohtâ lekseemmaadâ fonologisij já kielâopâlij nubástusâi tiet, om. morfemist “ooraans myerji jeegist” teikkâ *lyeme* láá kulmâ lekseemmadduu: vuáđumaadâ *lye’me*, sujâtemmaadâ *luámmán* já uánánâm sujâtemmaadâ *luá’mán-*. (Olthuis – Morottaja 2015.)

2.2.4 Lekseemmaddust tábáhtuvvee morfofonologilâš nubástusah

Anarâškielâ lii synteettisâš aglutinâtivlâš já flektinâtivlâš kielâ (kj. Ojutkangas et al. 2013: 41, Karlsson 2012: 116-117). Synteettisâš meerhâš tom, et kielâ rááhtus lii taggaar, et oovtâ leksemist puáhtá lede eenâb ko ohtâ morfeem: om. leksemist *naharijttáá* láá nelji morfeem: *nahar|i|j|ttáá*. *Nahar* lii lekseemmaadâ, *-i-* meerhâš maangâ, *-j-* lii čonâsvookaalist rievdam já *-ttáá* meerhâš, et miinii ij lah. Aglutinâtivlâš kielâst morfemijd, el. sujâtemkiäččusijd, puáhtá lasettid njuolgist lekseemmaddui:

anarâškielâ 1A -juávkun kullee kuulmâstaavvâlsâš leksemijn (*evvis – evvis|eh já kãññir – kãññi|reh*). Flektinâativlâš teikkâ fuusiokielâst lekseemmaddust láá lekseemmerhâšumân vaigutteijee jienâdâhnubástusah , nuuvt et morfij sierrim lekseemmaddust lii vaigâd teikkâ máhđuttem. Anarâškielâ vookaaloppâsâš kuulmâstaavvâlsâš leksemij oovtâlovo genitiv-akkusativhäämih láá tast šiev ovdâmerkkâ (*lyeme-luámmán, soovsâ-soksâm já siämu-siämmun*). Anarâškielâst láá jiešnäälih sehe aglutinâativlâš ete fuusiokielâst. Morfofonologilâš nubástusah anarâškielâst láá täsimolsomtábáhtusah, puohláán vookaalnubástusah já maddust tábáhtuvvee kukkom- já uánánemtábáhtusah. Tain mainastâm vyelni.

2.2.5 Täsimolsom

Täsimolsom meerhâš leksemij suujâtmist tábáhtuvvee njuolgâduslâš nubástus kuávdáškonsonantijn. Anarâškielâst láá sehe täsimolsom vuálásiih et täsimolsom ulguupel päccee leksemeh. Täsimolsom vuálásâš lekseemist lii kievrrâ já hiäjus tääsi maadâ suujâtmist. Täsimolsom puáhtá lede kvalitativilâš (*käävir-käähir*), kvantitativilâš (*kielâs-kiellâs*), teikkâ kuohtuuh oovtâst (*čavos-čappoos*). Kuulmâstaavvâlsâš nominijn oovtâlovo nominativ lii hiäjus tääsist, eres sujâtemhaamijn lii kievrrâ tääsi, peic essiv já partitiv häämist puáhtá lede sehe hiäjus táásán et kievrrâ táásán vuáđuduvvee häämi. Kievrâ táásán vuáđuduvvee häämi lii kuittâg normâativlâš. Kyevtstaavvâlsâš nominijn oovtâlovo nominativ lii kievrrâ tääsist. (Olthuis – Morottaja 2015).

Kvalitativilâš täsimolsomist kuávdáškonsonantistuvâst konsonantij ubâlâšmeeri siäilu, mut šlaajâ muttoo (*kiehâ-kievâ, uáksi-uávsi já tekstâ-teevstâ*). Kvalitativilâš täsimolsom-tábáhtuseh iä lah siämmáá ennuv ko kvantitativilâš tábáhtuseh. Kvantitativilâš täsimolsomist kuávdáškonsonantistuv konsonantij šlaajâ siäilu, mut meeri muttoo. Kievrâ tääsist láá eenâb konsonanteh (*čiepâs-čiep'pâs já siemâ-siëmmân*), teikkâ jienâduvah láá mudoi kuhebeh (*kiärgus-kiär'gus*) ko hiäjus tääsist. *Kiärgus-kiär'gus* – tijppâsijn tábáhtusâin täsimolsom ij uáini táválíi ortografíast, mut sänikirjeortografíast kale, já iäru kulá jiennâdmist. Täsimolsomtábáhtuseh, moh láá sehe kvalitativiliih ete kvantitativiliih láá meid máhđuliih anarâškielâst (*naver-nahhaar já päävir-pááppár*). (Olthuis – Morottaja 2015).

2.2.6 Kukkom já uánánem

Puoh konsonantnubástuseh leksemij suujâtmist iä kuoskâ täsimolsomân. Anarâškielâst leksemij suujâtmist iteh meid konsonantij kukkom já uánánem tiätu sajehaamijn. Kievrâ tääsist puáhtá tábáhtuđ vistig-uv kukkom tegu lekseemist *kietâ – kiedâ - kiettâ*. *Kietâ* lii kievrâ tääsist, *kiedâ* lii hiäjus tääsist já *kiettân* lii kukkom kievra tääsist. Nubben lii uánánem tegu lekseemist *naver-nahhaar-nahareh*, mast *naver* lii hiäjus tääsist, *nahhaar* kievrâ tääsist já *nahareh* uánánâm kievrâ tääsist. Nominij suujâtmist kievrâ tääsi kukkom itä aainâs kyevtstaavvâlsâš nominij essiv já partitiv haamijn. Kuulmâstaavvâlsâš nominij suujâtmist kievrâ tääsi kukkom ij ide. Kievrâ tääsi uánánem itä njuolgâdâslávt kuulmâstaavvâlsâš nominij suujâtmist, moh láá täsimolsomvuálásiih já moin láá kukkodâhnubástusah suujâtmist adai juávkku 2B (keejâ loho 3.7) (Olthuis – Morottaja 2015).

Hiäjus tääsist iä lah uánnánmeh pic kukkomeh tegu lekseemist *lokke – lohe – luhhijn*. *Lokke* lii kievrâ tääsist, *lohe* lii hiäjus tääsist, *luhhijn* lii kukkom hiäjus tääsist. Máhduliih itteemsajeh kukkom hiäjus táásán láá kyevtstaavvâlsâš nominij oovtâlovo lokativ já komitativ sehe maanġâlovo illativ. Kuulmâstaavvâlsâš nominij suujâtmist kukkom hiäjus tääsi ij ide. Uánánemtábáhtuseh leksemijn, moin ij lah täsimolsom, iteh kuulmâstaavvâlsâš nominijn juávhus 1B (keejâ loho 3.3), kost uánnánmeh iteh suujâtmist puoh eres haamijn peic oovtâlovo nominativist, genetivist, akkusativist já abessivist tegu lekseemist *čohhoom – čohhoomttáá - čohomeh - čohomijd*. (Olthuis – Morottaja 2015).

2.2.7 Vookaalnubástusah

Vookaalnubástusah pyehtih leđe nubástusah jo-uv kukkoduvâst teikkâ vookaalšlaajâst. Kukkodâhnubástusâid tovtâtteh konsonantkukkodâhnubástusah teikkâ lekseemmaadâ kukkom- já uánánemtiijpah. Šlajânnubástusâid toovât vookaalharmonia, mii lii muálkkáá. Vuosmuu já nube staavvâl vokaleh láá čoonnum nubijdis vookaalharmonia tet, já meid kuálmád já niäljád staavvâl vokaleh láá čoonnum nubijdis. Jis nube teikkâ niäljád staavvâl vookaal muttoo suujâtmist, vuosmuu teikkâ kuálmád staavvâl vookaal

čuávu muttum. Kuulmâstaavâlsâš nominijn lii tehâlâš tubdâđ vuosmuu já nube staavvâl vokaliij lattim. (Olthuis – Morottaja 2015).

Vookaalšlaajânubástus tutkâmist vokaleh láá juohhum kuulmâ tiijpân: tiijpâ 1, 2 já 3, (keejâ tavlustâh 2). **Pyeidis puustuvijgijn** merkkejum vokaleh láá nube staavvâl vokaleh tiijpâi miel (1, 2, 3), já toi vyelni láá luvattâllum vokaleh já diftongeh, moh láá máhđuliih vuosmuu stavâlist tien tiijpâst. Lekseem vuosmuu já nube stavâlist kalgeh lede siämmáa tiijpâ vokaleh. Jis nube staavvâl vookaal muttá tiijpâ suujâtmist, vuosmuu staavvâl vookaal meid muttá tiijpâ. (Olthuis – Morottaja 2015.)

Tavlustâh 2: Anarâškielâ vookaaltiihpah

1.	2.	3.
i, e	á, o, u, a	â, i, u
a	a	o
i	i	i
o	o	u
u	u	u
e	iä	e
ä	á	a
ie	iä	ie
uá	uá	o
ye	uá	uo

hadde	haadan	hoodij
ihe	ihán	iivij
komme	koomán	kuumij
uhke	uuhkán	uuhkij
peeci	piácán	peesij
pääni	páánán	paanij
mielkki	miälkán	mielhij
huášši	huášán	hoošij
kyeli	kuálán	kuolij

(Olthuis – Morottaja 2015.)

Konsonant kukkodâhnubástuseh puátih vokaliij kukkodâhnubástusâi ohtâvuodâst talle, ko lekseem kuávdâškonsonant kukko hiäjus tääsist kievra táásán suujâtmist (*hääitis-háittás*) teikkâ ko kievra tääsi konsonant uánnán kievra tääsi uánnánmist essivist já partitivist (*jäävvil – jävilin – jävilid*). Kuávdâškonsonant uánánem puáhtá tovâttiđ kyevtiláán vookaalkukkom: vuosmuu staavvâl vookaal kukko (*hattâ – haatâ*) teikkâ sehe vuosmuu et nube staavvâl vokaleh kukkoh pelikukken (*alge – a'lge*). Kukkomtääpi lii kiddâ tast, mii vokaliid lii sujâtemhäämi nube stavâlist. Vokaleh **â, i, u** tovâtteh vuosmuu staavvâl vokaliij kukkom (*ákku-áákun já rommâs – roomâs*). Vokaleh **o** já **e** tovâtteh pelikukkoduv vuosmuu já nube stavâlist (*kolle – kole já almos – a'lmos*).

Vokaleh **a** já **á** pyehtih tovâttiđ kuohtuiláán kukkom (*cirgán – ci'rgán* já *savžâ – saavzah*). (Olthuis – Morottaja 2015.)

Lekseemmaddui kukkom- já uánánemtiijpah láá táválumoseh kukkodâhnuvástusâi tovâtteijeeh leksemijn, moin ij lah täsimolsom, mut meid täsimolsom vuálásâš leksemijn láá kukkom- já uánánemtiijpâi tovâttâm nubástusah. Uánánâmtiijpâst lekseem puoh jienâduvah láá uániheh (*kappeer – kapereh*). Kukkomtiijpâst kyehti uási kuulmâst láá kuheh: vuosmuu staavvâl vookaal, kuávdáškonsonant teikkâ nube staavvâl vookaal (*čokkám – cokkaámeh*). Nube staavvâl vookaal meerrid tom, kukko-uv vuosmuu vâi nube staavvâl vokaleh: vokaleh **â**, **u**, **i**, **á**, **a** nube stavâlist tovâtteh vuosmuu staavvâl kukkoduv muttum (*čuuhâl – čuhâleh*, *čähid – čähideh*, *kiisur – kisureh* já *siinap – sinappeh*) já vokaleh **e**, **o**, **á**, **a**, **u**, **i**, tovâtteh nube staavvâl kukkoduv muttum (*ahheev – aheveh*, *kubbool – kuboleh*, *muddáág – mudágeh*, *nannaam – nanameh*, *kihluum – kihluumeh* já *sillim – silliimeh*). (Olthuis – Morottaja 2015.)

2.2.8 Lovnâleksemeh anarâškielâst

Lovnâleksemeh láá váldum anarâškielân táárbu já sárnoo mielđ, mut maggaargin čielgâ loogiik ij lah lamaš kiävtust tast, maht lovnâleksemeh váldojeh já heiviittuvvojeh anarâškielân. Jyehi sárnoo/čällee lii váldám mottoom lekseem jieijâs táárhun já anon tom mielđ, maht lekseem suu sárnumân/čälimân suápá. Lovnâlekseem suujâtmist puáhtá uáiniđ käldeekielâ (táválávt suomâkielâ) vaikuttâs: säänist *meetaal – metallēh* (suomâkielân *metalli – metallit*) maangâlovo nominativâst láá kyehti *ll*, mut *miitaal – mitaleh-säänist* (suomâkielân *mitali – mitalit*) lii ohtâ *l*. Konsonant tubbâlistum ovdil sujâtemkiäččusijd lii anarâškielâst tiijpâlâš tuše klusilijn lekseem eres jienâduvâi kukkodâhnuvástusâi ohtâvuodâst om. *loppook – lopokkeh* (Olthuis – Morottaja 2015).

Anarâškielâst kielânormimpargo láá porgâm kielâravvimjuávkku sehe ive 2013 rääjist anarâškielâ juávuš. 2014 čuákkimist kielâjuávuš oovtâst ravvimjuávhoin meridiij vuáđunoormâid lovnâleksemij hammiimân. Vuáđujurduuh nominij puotâ (čuákkim kietâdâlâi tuše lovnânominiid) láá, et 1. lovnâlekseem kalga sooppâđ sujâtemvuáhádâhân, jis máhđulâš, já 2. jis leksemist ij lah anarâškielâst

sujättemmyenster, tot sujättuvvoo tegu tot ličij kuulmâstaavvâlsâš noomin, mast iä lah maddust kukkodâhñubâstusah. Kuulmâstaavvâlsâš nominij puotâ anarâškielâ sujättemvuáhádâhân sooppâm meerhâš tom, et aainâs ohtâ jienâdâh leksemist lii kukke. Vuáđujurdui mielđ kuhes jienâdâh puáhtá itteed čuávuvávt:

a) uánihis vookaal – kuhes konsonant – uánihis vookaal

markkân, kuám'mir, neppir -> kanttor, triaŋ'ŋel, kettig

b) kuhes vookaal – uánihis teikkâ kuhes konsonant – uánihis vookaal

viälguh, täässiv, káámmár -> liider, skootter, haarnisk

c) uánihis vookaal – kuhes konsonant – kuhes ee, oo, áá tâi aa

maggaar, iššeed, čohhoom -> pakkeet, rukkoos, tubbáák

d) kuhes vookaal – uánihis konsonant – kuhes ee, oo, áá tâi aa

aalaaš, eemeed, vuájáán -> toopaas, oomeen, beetoon

(Kielâjuávus 2014.)

Anarâškielâ jienâdâhvuhádâhân lii tiijpâlâš, et *â, u* teikkâ *i* nube stavâlist iä laavii kukkođ suujâtmist (*lippâr - lippâreh, pákkum - pákkumeh, äggil - äggileh* vrd. *sukkâr - sukkâreh, sitrun - sitruneh, venttil – venttileh*). Tiijpâlâš lii meid tot, et jis leksemist lii uánihis ohtuunis kuávdâškonsonant, te vuosmuu staavvâl vookaal lii kukke (*ñjoodâlm, käädir, vaahâg* vrd. *juurist, heedâlm*). Sehe vuosmuu et nube staavvâl vokaleh láá kuhes, jis kuávdâškonsonant lii uánihis ohtuunis konsonant já nube staavvâl vookaal lii miinii eres ko *â, u* teikkâ *i* (*vaareeh, paarooh, nááváár* vrd. *moodeem, piinaat, saavoot*). Mut jis kuávdâškonsonant lii uánihis konsonantčuákki, vuosmuu staavvâl vookaal lii uánih (*čulgoom, šišneeh* vrd. *normaal, bakteer*). (Kielâjuávus 2014.)

2.2.9 Anarâškielâ suorgiitemoppâ

Anarâškielâst puáhtá ráhtid uddâ leksemijd suorgiitmáin. Suorgiitem tábáhtuvá nuuvt, et maadâleksemân labdoo tiätu syergis já puáđusin lii uddâ lekseem adai suárgus maadâleksemist: maadâlekseem *pyeri* + syergis *-niđ* = suárgus *puárániđ*. Suorgiitmist tábáhtuveh motomin meid vookaalnubástusah tegu *puárániđ* suorgiitmist. Kuulmâstaavvâlsâš nominijn láá ennuv suárguseh, já maadâlekseem täsimolsom sehe kukkodâhnubástusah vaikutteh vala suárgusist-uv (Olthuis 2000.)

Puáđus – noomin lii suorgiittum *puáttiđ* –veerbâst *s* –suárgásijn (*puáttiđ* → *puáđus* – *puáttus* – *puá'tuseh*). Syergis *-(u)s* lii lasettum *puáttiđ* –veerbâ hiäjustääsi maddui (*puáđ-*) adai oovtâlovo nominativist lii konsonantijn hiäjus tääsi já diftonj lii kukke (*puáđus*). Oovtâlovo genetivist lii kievvrâ tääsi já diftonj lii kukke (*puáttus*). Maangâlovo nominativist lii uánánâm kievvrâ tääsi já diftonj lii uánih (*puá'tuseh*). *Ruotâs* –noomin lii suorgiittum *ruot'tâ* –nominist *s* –suárgásijn (*ruot'tâ* → *ruotâs* – *ruot'tâs* – *ruot'tâseh*). Syergis *-s* lii lasettum *ruot'tâ* –noomin hiäjus tääsi maddui (*ruot-*) adai oovtâlovo nominativist lii konsonantijn hiäjus tääsi já diftonj lii kukke (*ruotâs*). Oovtâlovo genetivist lii kievvrâ tääsi já diftonj lii uánih (*ruot'tâs*). Maangâlovo nominativist lii kievvrâ tääsi já diftonj lii uánihâš (*ruot'tâseh*). (Morottaja 2015.)

Suorgiitemoopâ (Olthuis 2000) mield anarâškielâst lii máhđulâš suorgiittiđ veerbâin kuulmâstaavvâlsâš substantivijd (deverbaal substantiveh) čuávuváin suárgásijguin. (Keejâ tavlustuvâid 3a-3i).

Tavlustáh 3a: Tavonoomah

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-(â)s	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui, labdas táválávt jienâ-kovvejeijee verbáid	<i>fáškuđ</i> > <i>faaskâs</i> , <i>huikkeđ</i> > <i>huuihâs</i> , <i>ponkkeđ</i> > <i>puunkâs</i>
-m	kyevtstaavvâlsâš veerbâin veerbâ kievvrâ maddui	<i>aassâđ</i> > <i>aassâm</i> , <i>anneeđ</i> > <i>anneem</i> , <i>čuár'vuđ</i> > <i>čuár'vum</i>
-n	kyevtstaavvâlsâš veerbâi kievvrâ maddui, suárguseh kovvejeh táválávt jienâ	<i>raattâđ</i> > <i>raattân</i> , <i>ruoččâđ</i> > <i>ruoččân</i> , <i>soollâđ</i> > <i>soollân</i>
-s	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui	<i>ruos'kâđ</i> > <i>ruoskâs</i>

Tavlustâh 3b: Tavo puáttus noomah

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-g	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui, syergis lii härvinâš	<i>laddâđ > laaddâg</i>
-s	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui	<i>časkedđ > ča'skes, čies'kâđ > čieskâs, sargâđ > saargâs</i>

Tavlustâh 3c: Tavo čuosâttuv noomah

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-s	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui	<i>njommâđ > njommâs</i>

Tavlustâh 3d: Niävui noomah

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-(â)lm	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui, syergis lii härvinâš	<i>teddiđ > teedâlm, tuvdedđ > tuuvdâlm</i>
-(â)m	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui, syergis lii härvinâš	<i>veddiđ > veedâm</i>
-(â)s	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui, syergis lii táválub tavonoomâi syergisin	<i>pihtedđ > piivtâs, tálkkuđ > taalhâs</i>
-lm	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui, syergis lii härvinâš	<i>čieh'čâđ > čievčâlm, nutkâđ > nuudhâlm</i>
-m	kyevtstaavvâlsâš veerbâi kievra maddui; syergis lii härvinâš niävunoomâ syergisin, mut táválâš tavonoomâ syergisin	<i>čohhoodđ > čohhoom, passeedđ > passeem, vyet'kiđ > vyet'kim</i>
-nj /-in	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui; syergis lii härvinâš, enâmuštáá tot lii kevttum niävunoomâi suorgiitmist	<i>kaggâđ > kaagânj, voskâđ > vooskâin, vuollâđ > vuolânj</i>
-s	kyevtstaavvâlsâš â-maadâ veerbâi hiäjus maddui	<i>čoonnâđ > čoonâs, tuossâđ > tuosâs, vui'dâs > vuoidâđ</i>

Tavlustâh 3e: Saje almotteijee suárguseh

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-s	kyevtstaavvâlsâš â-maadâ veerbâi hiäjus maddui	<i>čieppâđ > čiepâs, palgâđ > paalgâs</i>

Tavlustâh 3f: Ääigi almotteijee suárguseh

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-d	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui	<i>itteed > iideed</i>

Tavlustâh 3g: Tilâlâšvuodâ já skeenâ almotteijee suárguseh

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-lm	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui, syergis lii härvinâš	<i>juuhâđ > juvâlmeh</i>

Tavlustâh 3h: Orroomtile já jiešvuodâ almotteijee suárguseh

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-m	kyevtstaavvâlsâš veerbâi kievrrâ maddui, syergis ij lah táválâš orroomtile almotteijee suárgusijn	<i>vuoč'čud > vuoč'čum</i>

Tavlustâh 3i: Huáddoo almotteijee suárguseh

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-h	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui	<i>käskiđ > käaskih, njiellâđ > njielâh, njuorrâđ > njuorâh</i>

Suorgiittemoopâ (Olthuis 2000) mield anarâškielâst lii máhđulâš suorgiittid veerbâin kuulmâstaavvâlsâš adjektivijd (deverbaal adjektiveh) čuávuváin suárgásijguin. (Keejâ tavlustuv 4.)

Tavlustâh 4: Kuulmâstaavvâlsâš deverbaal adjektiveh

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-(i)č	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui	<i>eelliđ > eelič, poollâđ > poolič</i>
-(i)š	kyevtstaavvâlsâš veerbâi kievřâ maddui	<i>suttâđ > suttiš, šoddâđ > šoddiš</i>
-l/- (e)l / -(i)l	kyevtstaavvâlsâš veerbâi kievřâ maddui	<i>jotteđ > jotteel, juksâđ > juksel, suuijâđ > soijeel, šiet'tâl > šiet'tâl</i>
-s	kyevtstaavvâlsâš veerbâi hiäjus maddui	<i>sied'ňâđ > siedňâs, šlied'dâđ > šliedâs</i>

Suorgiittemoopâ (Olthuis 2000) mielđ anarâškielâst lii máhđulâš suorgiittid nominijn kuulmâstaavvâlsâš substantivijd (denominaal substantiveh) čuávuváin suárgásijguin. (Keejâ tavlustuvâid 5a-5c.)

Tavlustâh 5a: Huáđđoo noomah

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-h	kuulmâstaavvâlsâš adjektivij nominativ maddui (hiäjus tääsi)	<i>ruoinâs > ruoinah, viel'gâđ > viälguh</i>
-(u)š	kyevtstaavvâlsâš substantiv hiäjus maddui	<i>čuár'vi > čuárvuš</i>

Tavlustâh 5b: Persovnij kuvvim

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-š	kyevtstaavvâlsâš substantivij hiäjus maddui	<i>hyel'kki > huolkiš, uáb'bi > oobbiš, ranni > raanniš, reŋgâ > reeŋgâš.</i>

Tavlustâh 5c: Tiiŋgâ teikkâ aamnâs kovvejejee substantiveh

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-h / -eh	kyevtstaavvâlsâš substantivij hiäjus maddui	<i>čääci > čässih, šišne > šišneeh</i>
-s	kyevtstaavvâlsâš substantivij hiäjus maddui	<i>suor'mâ > suormâs, váimu > vááimus, kaamá > kaamâs.</i>

Suorgiittemoopâ (Olthuis 2000) mielđ anarâškielâst lii máhđulâš suorgiittid nominijn kuulmâstaavvâlsâš adjektivijd (denominaal adjektiveh) čuávuváin suárgásiiguin. (Keejâ tavlustuv 6.)

Tavlustâh 6: Kuulmâstaavvâlsâš denominaal adjektiveh

Syergis	Kevttim	Ovdâmeerhah
-b	suárgásijn suorgiittuvvojeh komparativ häämih	<i>pyeRi > pye'reeb, ucce > ucceeb, älkkee > älkkeeb</i>
-s	kyevtstaavvâlsâš adjektivij hiäjus maddui	<i>ravNâ > raavNâs</i>
-(i)l	kyevtstaavvâlsâš substantivij kievrá maddui	<i>váimu > väimil</i>

2.2.10 Anarâškielâ ortografiašt

Anarâškielâ čäällimvyehi čuávu viehâ tárkkâ sárnumkielâ, mut puoh kukkodâhnubástusah iä lah uáinimnáál táválíi ortografiašt. Anarâškielâst konsonant puáhtá leđe uánih, pelikukke teikkâ kukke. Uánihis konsonant lii merkkejum ovttáin pustaváin, kukke lii merkkejum kuovttijn pustaváin, pelikuhes konsonant lii táválíi čäällimvyevist čallum ovttáin pustaváin. Diftoŋ puáhtá leđe jo-uv uánih, mii västid oovtâ vookaal kukkoduv, teikkâ kukke, mii västid kyevti vookaal kukkoduv. Diftoŋ kukkodâh páácá meid uáinimettumin táválâš ortografiašt, mut sánikirje ortografiašt kukkodâh lii merkkejum apostrofáin ” ’ ” tegu leksemist *njuám'mil*. (Olthuis – Morottaja 2015.)

Sänikirje ortografiast kukkodâhñubâstusah láá merkkejum tärhibeht. Konsonant pelikukkodâh lii sänikirje ortografiast merkkejum čuogâstuvváin konsonant vyelni (*kyeḷi*) (Sammallahti – Morottaja 1993: v-vi), teikkâ stuorrâ pustaváin kaskoo lekseem (*kyeLi*) (Olthuis – Morottaja 2015).

Apostroof ” ’ ” merkkee kukkoduvâid:

<i>vuál'gám</i>	1. konsonantij kooskâst tot almoot, et ton ovddiibeln konsonant lii kukke já diftoŋ ovdiel konsonant lii uániḥ: <i>vuál'gám</i> , <i>uá</i> lii uániḥ já <i>l</i> lii kukke;
<i>kuá'stidiđ</i>	2. diftoŋ já konsonant kooskâst tot almoot, et sehe diftoŋ ete konsonant láá uániheh: <i>kuá'stidiđ</i> , <i>uás</i> lii uániḥ;
<i>a'lge</i>	3. ohtuunis vookaal já konsonant kooskâst apostroof almoot, et konsonant lii uániḥ: <i>a'lge</i> , <i>l</i> lii uániḥ (keevâtlávt uánihis konsonant kulloo taggaar tábâhtusâst tast, et vokaleh láá váhá kuhebeh).

(Sammallahti – Morottaja 1993: v, Olthuis – Morottaja 2015.)

Anarâškielâst láá motomeh jienâduvah, moh láá merkkejum ovtâstumkonsonantijguin, tagareh ovdâstumkonsonanteh láá *nj* já *lj*. *Nj* já *lj* láá jienâdmist uániheh; kukken toh čállojeh *nnj* já *llj*. *I* –puustav puáhtá anarâškielâst ovdâstittiđ sehe vookaal et konsonant. Vokalin *i* lii diftoŋijijn *ie* (*pieggâ* já *tiettiđ*) já *iä* (*piätu* já *liäškuđ*); *i* lii meid ohtuunis vokalin (*nijbe* já *vises*). Konsonant rooli *i*:st lii talle, ko tot lii nube konsonant ovdiipeln, adai talle *i* lii *j*-konsonant merkkân om. saaniijn *nieidâ* (vuosmuš *i* lii vookaal, nubbe *i* lii *j*-konsonant merkkâ) já *äimi*. Kuhes *j* (”jj”) čálloo anarâškielâst ” *ij* ” (*kaijum* já *speeijâl*). (Olthuis – Morottaja 2015.)

2.3 Kielâtekno

2.3.1 Morfologilâš analysaattor

Kielâin, main láá uccáá digitaallâš teevstah já ennuv morfologia, tegu puoh sâmi kielâin, leksemij tiätuteknisâš analysistem várás pyeremus čuávduš lii morfoloŋalâš analysaattor (Antonsen - Trosterud 2010: 11). Sâmi kielâi várás taarbâš kyehti sierâ transducer, moin nubbe lii leksikotransducer (kovos 1: kurgâlâsah 1 já 2) já nubbe lii morfofonologilâš transducer (kovos 1: kurgâlâsah 3 já 4) . Taid kyehti transducer ko ovtâstit, te šaddâ morfoloŋilâš transducer, main puáhtá sehe analysistid lekseemhaamijd et generistid taid. (Antonsen - Trosterud 2010: 12.)

Kovos 1: Transducer

(Antonsen – Trosterud 2010: 12).

1.katu+N+Sg+Ine

2.katu^WGssa

3.katu^WGssa

4.kadussa

1. kurgâlâsâst lii *kadussa* lekseemmadâ sehe sâniluokka- já kasus-tubdâlduvah.
katu: maadâ, *N*: noomin, *Sg*: oovtâloho, *Ine*: inessiv.
2. kurgâlâsâst láá sâniluokka- já kasus-tubdâlduvâi vaattâm morfofonologilâš nubástusah. *Katu*: lekseemmadâ, kuus nubástusah vaikutteh, ^: merkkâ tast , et lekseemmadâ nohá, *WG*: hiäjus tääsi, *ssa*: inessiv tubdâldâh.
3. Leksikotransducer puáduš lii algâ morfofonologilâš transducerin.
4. Morfofonologilâš transducer puáduš, *katu* lekseem hiäjus tääsist + *ssa*, lii *kadussa*

Analyysohjelm kevttêh uáinih tuše kurgâlâsâid 1 já 4, kurgâlâsah 2 já 3 láá prosesseh, moh pääccih uáinimettumân kevttêi várás uáivildum ohjelmijn.

Leksikotransducer (keejâ meid oovdeb ovdâmeerhâ transducerist) paajeeb tääsist láá kielâopâlâš lekseem sehe sâniluokka- já kasustubdâlduvah. Om. lekseem *puáris*

oovtálovo nominativist lii paajeeb tääsist *puáris+N+Sg+Nom*. Vyeleeb tääsist láá maadâ (eng. stem), tovâtteijeeh (eng. trigger) täsimolsom já vookaalnubástusâi várás sehe sujâtemkiäjus, om. lekseem *puáris* oovtálovo nominativ lii vyelihäämist *puárrás^{WG}VowCH* adai maadâ+tovâtteijeeh. Paajeeb já vyeleeb tääsi láá iärruttum tubečuággáin (*puáris+N+Sg+Nom: puárrás^{WG}VowCH*).

Tavlustáh 7: Teoriauási transdusermyenster

noomin		kulmâst. maadâ		hiäjus tääsi
puáris:puárrás	->	+N+Sg: ^{WG}	->	+nom: ^{VowCH}
		+N+Sg:		
			->	kievrâ tääsi
				+akk:
				+gen:
				+ill:ân
				+lok:ist
				+kom:in
				+abe:ttáá

(Antonsen – Trosterud 2010: 13)

Morfofonologilâš transduser olášut leksikotransduser tovâtteijei čäittim miärádâsâid täsimolsomist (^{WG}) já vookaalnubástusâin (^{VowCH}), jis piirâs tiävdá iävtuid, kost nubástusah pyehtih tábáhtuđ. Morfofonologilâš transduser puáhtá toohâđ nubástusâid meid fonologilâš kontekst vuáđuđ:

rr -> r / _ Vow* ^{WG}
 á -> i / _ VowCH

Täsimolsomtábáhtus lii ” / ” -meerhâ cižetpeln. Iähtu (piirâs), kost tot tábáhtuvá, lii uálgispeln. ” * ” meerhâš nollá teikkâ eenâb. Adai täsimolsom tábáhtuvá, jis ^{WG} – täsimolsom -meerhâ oovdâst lii nollá teikkâ eenâb vokaleh. Vookaalnubástus lii ” / ” -meerhâ cižetpeln já iähtu lii uálgispeln. Vookaalnubástus tábáhtuvá, jis tot lii merkkejum VowCH –merháin. (Antonsen – Trosterud 2010: 13.)

Keevâtlávt twolc-njuolgâdusah láá muálkkáábeh ko paajeeb ovdâmerkkâ, já toh olášutteh eenâb ko oovtâ konsonant- teikkâ vookaalnubástus. Čuávuvâš ovdâmerkkâ já teestah láá anarâškielâ analysaattorohjelmist smn/src/phonology/smn-phon.twolc (meerhâi čielgiittâsah labdosist 1):

"Consonant lengthening after weak grade"
 $\%^{RC}:Cx \Leftrightarrow Cy: _ Vow (Dummy:) \%^{WG}: (Dummy:) \%^{CLEN}: ;$
where Cy in (h4 k4 č4 p4 p)
Cx in (v h j v p)
matched ;

Njuolâ (\Leftrightarrow) čizetpeln lii tot, mii tábáhtuvá, ađai $\%^{RC}:st$ (root consonant) šaddâ Cx. Cx lii miäruštállum vyelemuu kurgâlâsâst ađai Cx puáhtá leđe: v , h , j , v , p . Meid Cy lii miäruštállum vyelni, Cy puáhtá leđe: h4, k4, č4, p4, p . “h4 k4 č4 p4” láá arkkifonemeh, moh olášuveh čuávuvávt: h4:v, k4:h, č4:j, p4:v. Njuolâ uálgispeln lii miäruštállum tot, kuás já maggaar saajeest $\%^{RC}:st$ šaddâ Cx. Vyelivijve “_” čuujoot saje, kost $\%^{RC}:st$ šaddâ Cx. Ađai $\%^{RC}:st$ šaddâ Cx, talle ko $\%^{RC}$ čizetpeln lii Cy já uálgispeln lii vookaal. Njuolgâdusâst láá meid eres meerhah, vâi njuolgâdus tuáimá oovtâst meid eres njuolgâdusâiguin. Ađai vookaal maŋa puáhtá leđe hiäjus tääsi tovtteijee ($\%^{WG}$) já konsonantkukkom tovtteijee ($\%^{CLEN}$).

Paajeeb njuolgâdus muttá $\wedge RC$ –meerhâ *h*:n leksemist *sukká* arkkifooneem *k4* maŋa nuuvt, et puátusin lii häämi *suhháast*, já arkkifooneem *k4* olášuvá *h*:n. (Täsimolsom *kk-h* já *á* kukkom várás láá eres njuolgâdusah). Vyelni lii twolc-testâ njuolgâdus toimâmist:

!€ s u ^RV k k4 ^RC á ^SV ^WG ^CLEN ^SLEN > s t
!€ s u 0 0 h h á á 0 0 0 0 s t
!htest s u ^RV:0 k:0 k4:h ^RC:h á:á ^SV:á ^WG:0 ^CLEN:0 ^SLEN:0 >:0 s t

Njuolgâdus muttâ meid RC –meerhâ $p:n$ leksemist *koppâ* graafeem p maŋa nuuvt, et puátusin lii häämi *koppáin*. (Täsimolsom $pp-p$ já $\hat{a}-\hat{a}$ vookaalnubástus várás láá eres njuolgâdusah). Vyelni lii testâ njuolgâdus toimâmist:

!€ **k o p p** RC **â** WG LSH CLEN > **i n**
 !€ **k o 0 p p** **á** **0** **0** **0** **0 i n**
 !htest **k o** $p:0$ $p:p$ $^{RC:p}$ $\hat{a}:\hat{a}$ $^{WG:0}$ $^{LSH:0}$ $^{CLEN:0}$ >:0 **i n**

Vuádujuurdâ lekseemmaddui (stems) ráhtimist lii tot, et maddust kalgeh lede puoh nubástusâi várás sajetuálee (placeholders) nuuvt, et Twolc -njuolgâdusâiguin lii máhđulâš mutted maidnii om. *puárrás-puáris* \acute{a} :st šaddâ i já täsimolsom tábáhtusâst $rr-r$ nubbe r :st šaddâ 0 (nollá) já nubbe r siäilu áđai lekseem (sänikirjehäämi) lii *puáris* já máádâ (stem) lii *puárrás*. Morfoloigilâš analysaattor, mii lii rahtum sehe leksikotransduserist et morfofonoloigilâš transduserist, máttá analystid čuávuvávt :

Puáris	->	puáris+N+Sg+Nom
Puárrásân	->	puáris+N+Sg+Ill

já meid nubijkulij áđai generistid lekseemhaamijd adelum kielâopâlij tubdâlduvâi mielđ:

puáris+N+Sg+Abe	->	puárrásttáá
puáris+N+Sg+Lok	->	puárrásist

3 AMNÂSTÂHANALYYS

Analyysuásist puávtám oovdân sujâtemparadigma tiijpâid, maid tutkâamnâstuvâst kavnim. Amnâstuvâst puovtij sierrid käävci sierâlâán paradigmatiijppâd. Sierâ tiijpâin láá iäruh tast, láá-uv tiijpâ leksemijn täsimolsom teikkâ kukkodâhñubástusah.

Täsimolsom já kukkodâhñubástusah láá vuáddun iärutmist. Jis kukkodâhñubástusah láá, te kalga keččâđ, láá-uv toh uánnánmeh vâi kukkomeh. Vuáđuiäru vyelni láá vala kulmâ iärutovâtteijee tahhee: njuolgâduslâš kuálmádstaavvâl *e* lappum, njuolgâduslâš *j* itteem sehe pluralia tantum -tábáhtusah, kost paradigmast ij lah oovtâloho ollâgin.

Tavlustuvâst 8 uáiná tiijpâid já tom, maht toh iäráneh nubijnis.

Tavlustâh 8: Kuulmâstaavvâlsâš nominij sujâtemtiijpah já tai iäruh

	1A alttar	1Ae šoddâdem	1B kappeer	Bj piehâin	1C huksim	2A veeskir	2B naVer	PLURALIA railâseh
täsimolsom	-	-	-	-	-	+	+	-
uánánem	-	-	+	+	-	-	+	-
kukkom	-	-	-	-	+	-	-	-
-e	-	+	-	-	-	-	-	-
+nj	-	-	-	+	-	-	-	-
Ij ooovtâlovo	-	-	-	-	-	-	-	+

Juávhuid kietâdâlâm târhibeht čuávuvâš vyelilovoin. **1A** –juávkku (kj. Loho 3.1) lii juávkku, mast iä lah nubástusah. Juávhu sujâtem tábáhtuvá labdemáin sujâtemkiäččusijd lekseemmaddui. **1Ae** –juávkku (kj.loho 3.2) sulâstit mudoi oovdeb juávhu, mut tast lii njuolgâduslâš kuálmád staavvâl *e* lappum tiätu sajehaamijn. **1B** –juávhust (kj. loho 3.3) lii tiätu sajehaamijn lekseemmadduu uánánem. **Bj** –juávhust (kj. loho 3.4) lii siämmáánáál tiätu sajehaamijn lekseemmadduu uánánem, ko 1B –juávhust já lasseen nominativmaadâ *in* saajeest tiätu soojijn itá *nj* sujâtemmaddui. **1C**-juávhust (kj loho 3.5) lii tiätu sajehaamijn kukkom. **2A** –juávhust (kj. loho 3.6) lii täsimolsom, mut iä kukkodâhñubástusah. **2B** –juávhust (kj. loho 3.7) lii täsimolsom já uánnánmeh

tiätu sajehaamijn. **Pluralia Tantum** – juávhust (kj. loho 3.8) ij lah ooovtâloho iäge maangâlovvoost magarehgin nubástusah.

3.1 1A –juávkku: *puttâl, säplig, viel'gâd*

Juávhust ij lah täsimolsom iäge kukkodâhnubástusah. Juávhu lekseemmadduu ráhtuseh láá luvâttâllum tavlustuvâst 9. Sujâtemovdâmeerhâid adelâm juávhuin, main láá eenâb ko love leksemid amnâstuvâst. Sujâtemovdâmeerhah láá sujâtemmyensterijn 1-7.

Tavlustâh 9: 1A –juávhu ovdâmeerhah

1A	
Sg.Nom.	ovdâmerkkâ
V X V x3	<i>virus</i>
V X D x2	<i>inuit</i>
V XX V x98	<i>puttâl</i>
V XX VV x1	<i>killeel</i>
V XY V x203	<i>säplig</i>
V X'Y V x1	<i>pan'jig</i>
V XY VV x9	<i>orgaan</i>
V XYY V x36	<i>alttar</i>
V XYZ V x10	<i>taldrik</i>
VV X V x18	<i>tiiger</i>
VV XX V x5	<i>roonnig</i>
VV XY V x5	<i>maastur</i>
D' X V x 2	<i>kye'ver</i>
D' X VV x 1	<i>diabaas</i>
D X'X V x25	<i>njuám'mil</i>
D XY V x1	<i>triangel</i>
D X'Y V x58	<i>viel'gâd</i>
D X'YY V x5	<i>kiev'kkân</i>

Vuosmuu kolumnist uáiná ráhtus já tom, kollii-uv rááhtus itá 1A –juávhust. Om. ”V X V x3” meerhâš, et rááhtus V X V itá kulmii 1A –juávkun kulloo leksemijn. Siämmáš lekseemmadârááhtus, mii lii uáinimnáál vuosmuu kolumnist (Sg. Nom.) itá meid puoh eres sujâtemhaamijn, ko 1A –juávhu leksemijn iä lah kukkodâhnubástusah teikkâ täsimolsom lekseemmaddust ovdil affiksijd. V X V –ráhtus leksemeh láá

lovnâleksemeh *penis*, *pipar* já *virus*. V X D –ráhtus leksemeh láá lovnâleksemeh *inuit* já *protein*. V XX VV –ráhtus lekseem lii kiäsásâm veerbâst suorgiittum *killeel*.

V X' Y V –ráhtus lekseem lii *pan'jig*; keevâtlávt lekseem lii uási stuárráb V XY V –ráhtusist. V XY VV –ráhtus leksemeh láá lovnâleksemeh, main lii kuhes *a* teikkâ *u* maajeeb stavâlist já tot siäilu suujâtmist (*plantaas* – *plantaasēh* já *sitruun* – *sitruuneh*). VV XX V –ráhtus já VV XY V –ráhtus leksemeh láá lovnâleksemeh, main suujâtmist siäilu kuhes vookaal, ko lovnâadeleijee kielâ vaikuttâs lii tain stuorrâ (*roonnig* – *roonnigeh* já *maastur* – *maastureh*). D' X V –ráhtus leksemeh láá kuohtuuh puáris anarâskielâ leksemeh, main láá meid eresláán häämi amnâstuvâst (*kye' ver* nubbe häämi *kyeveer* já *kiä'run* nubbe häämi *kiärun*). D' X VV –ráhtus já D XY V –ráhtus leksemeh láá lovnâleksemeh *diabaas* já *triangel*. D X' YY V –ráhtus leksemeh láá anarâskielâ leksemeh *kiev'kkân*, *kuál'ppih*, *kuár'ttil*, *vyen'ttem* já *kuár'ttil*.

3.1.1 V XX V –rááhtus: puttâl

V XX V –rááhtus itá 98 kerdid leksemijn, main ij lah täsimolsom iäge kukkodâhnubástusah ađai taan tutkâmuš 1A –juávhust. Juávhust leksemeh láá sehe adjektiveh (*skuttár*, *palliš* já *rappâd*) et substantiveh. Substantiveh láá sehe puáris anarâskielâ leksemeh (*ikkân*, *äggil* já *käññir*) et lovnâleksemeh (*kettig*, *tennis* já *dollar*). Juávhust láá meid aktiohäämih (*millom* já *šoddâm*). Juávhust láá meid numeraleh (*čiččâm* já *čiččâd*).

Sujâtemmyenster 1: V XX V –rááhtus

Noun - puttâl: # 1A

puttâl+N+Sg+Nom: puttâl
 puttâl+N+Sg+Gen: puttâl
 puttâl+N+Sg+Acc: puttâl
 puttâl+N+Sg+Ill: puttâlân
 puttâl+N+Sg+Loc: puttâlist
 puttâl+N+Sg+Com: puttâláin
 puttâl+N+Sg+Abe: puttâlttáa
 puttâl+N+Ess: puttâlin
 puttâl+N+Par: puttâlid

puttâl+N+Pl+Nom: puttâleh
 puttâl+N+Pl+Gen: puttâlij
 puttâl+N+Pl+Acc: puttâlijd
 puttâl+N+Pl+Ill: puttâláid
 puttâl+N+Pl+Loc: puttâlijn
 puttâl+N+Pl+Com: puttâlijguin
 puttâl+N+Pl+Abe: puttâlijttáa

3.1.2 V XY V –rááhtus: *säplig*

V XY V –rááhtus itá 203 kerdid 1A -juávhusť amnâstuvâst. Juávhu leksemeh láá sehe adjektiveh (*hormiš, ilbâd já ävdîn*) et substantiveh. Substantiveh láá sehe puáris anarâškielâ leksemeh (*säplig, ustev já tijdâr*) et lovnâleksemeh (*nostur, prinses já fabrik*). Juávhusť láá meid aktiohäämih (*kildem já pištem*). Juávhusť láá meid numeral (*miljonv*) sehe pronomineh (*mabdem já nabdem*).

Sujâtemmyenster 2: V XY V –rááhtus

Noun - säplig: # 1A

säplig+N+Sg+Nom: säplig
 säplig+N+Sg+Gen: säplig
 säplig+N+Sg+Acc: säplig
 säplig+N+Sg+Ill: säpligân
 säplig+N+Sg+Loc: säpligist
 säplig+N+Sg+Com: säpligáin
 säplig+N+Sg+Abe: säpligttáá
 säplig+N+Ess: säpligin
 säplig+N+Par: säpligid

säplig+N+Pl+Nom: säpligeh
 säplig+N+Pl+Gen: säpligij
 säplig+N+Pl+Acc: säpligijđ
 säplig+N+Pl+Ill: säpligáid
 säplig+N+Pl+Loc: säpligijn
 säplig+N+Pl+Com: säpligijguin
 säplig+N+Pl+Abe: säpligijttáá

3.1.3 V XYY V –rááhtus: *alttar*

V XYY V –rááhtus itá 35 kerdid 1A –juávhusť amnâstuvâst. Juávhu leksemeh láá sehe adjektiveh (*purppur, kavkker já ärttig*) et substantiveh. Substantiveh láá sehe puáris anarâškielâ leksemeh (*tolkker já livkkár*) et lovnâleksemeh (*sirkkel, puikkár já porkkân*). Juávhusť láá meid aktiohäämih (*stirccom, aiccâm já kevttim*).

Sujättemmyenster 3: V XYY V –rááhtus

Noun - alttar: # 1A

alttar+N+Sg+Nom: alttar
 alttar+N+Sg+Gen: alttar
 alttar+N+Sg+Acc: alttar
 alttar+N+Sg+Ill: alttarân
 alttar+N+Sg+Loc: alttarist
 alttar+N+Sg+Com: alttaráin
 alttar+N+Sg+Abe: alttarttáa
 alttar+N+Ess: alttarin
 alttar+N+Par: alttarid

alttar+N+Pl+Nom: alttareh
 alttar+N+Pl+Gen: alttarij
 alttar+N+Pl+Acc: alttarijd
 alttar+N+Pl+Ill: alttaráid
 alttar+N+Pl+Loc: alttarijn
 alttar+N+Pl+Com: alttarijguin
 alttar+N+Pl+Abe: alttarijttáa

3.1.4 V XYZ V –rááhtus: *taldrik*

V XYZ V –rááhtus itá 10 kerdid 1A –juávhus. Juávhus láá lovnâleksemeh (*taldrik, ávskár já kanslist*).

Sujättemmyenster 4: V XYZ –rááhtus

Noun – taldrik: # 1A

taldrik+N+Sg+Nom: taldrik
 taldrik+N+Sg+Gen: taldrik
 taldrik+N+Sg+Acc: taldrik
 taldrik+N+Sg+Ill: taldrikân
 taldrik+N+Sg+Loc: taldrikist
 taldrik+N+Sg+Com: taldrikáin
 taldrik+N+Sg+Abe: taldrikttáa
 taldrik+N+Ess: taldrikin
 taldrik+N+Par: taldrikid

taldrik+N+Pl+Nom: taldrikeh
 taldrik+N+Pl+Gen: taldrikij
 taldrik+N+Pl+Acc: taldrikijd
 taldrik+N+Pl+Ill: taldrikáid
 taldrik+N+Pl+Loc: taldrikijn
 taldrik+N+Pl+Com: taldrikijguin
 taldrik+N+Pl+Abe: taldrikijttáa

3.1.5 VV X V –rááhtus: *tiiger*

VV X V –rááhtus itá 18 kerdid 1A –juávhus amnâstuvâst. Juávhus láá lovnâsubstantiveh (*aabis, kaabel já hááráv*).

Sujâtemmyenster 5: VV X V –rááhtus

Noun - tiiger: # 1A

tiiger+N+Sg+Nom: tiiger
 tiiger+N+Sg+Gen: tiiger
 tiiger+N+Sg+Acc: tiiger
 tiiger+N+Sg+Ill: tiigerân
 tiiger+N+Sg+Loc: tiigerist
 tiiger+N+Sg+Com: tiigeráin
 tiiger+N+Sg+Abe: tiigerttáa
 tiiger+N+Ess: tiigerin
 tiiger+N+Par: tiigerid

tiiger+N+Pl+Nom: tiigereh
 tiiger+N+Pl+Gen: tiigerij
 tiiger+N+Pl+Acc: tiigerijd
 tiiger+N+Pl+Ill: tiigeráid
 tiiger+N+Pl+Loc: tiigerijn
 tiiger+N+Pl+Com: tiigerijguin
 tiiger+N+Pl+Abe: tiigerijttáa

3.1.6 D X' X V –rááhtus: *njuám'mil*

D X' X V –rááhtus itá 25 kerdid 1A –juávhust amnâstuvâst. Juávhust láá nelji adjektiv (*kuok'sâd*, *ruok'kâd*, *šiettâl* já *iäl'jár*). Loopah leksemeh láá substantiveh. Substantiveh láá sehe puáris anarâškielâ leksemeh (*njuám'mil*, *myev'vir* já *kuám'mir*) et lovnâleksemeh (*puár'vár* já *tuám'mir*). Juávhust láá meid aktiohäämih (*čuop'pâm*, *luád'dum* já *čuáz'žum*).

Sujâtemmyenster 6: D X' X V –rááhtus

Noun - njuámmil: # 1A

njuámmil+N+Sg+Nom: njuám'mil
 njuámmil+N+Sg+Gen: njuám'mil
 njuámmil+N+Sg+Acc: njuám'mil
 njuámmil+N+Sg+Ill: njuám'milân
 njuámmil+N+Sg+Loc: njuám'milist
 njuámmil+N+Sg+Com: njuám'miláin
 njuámmil+N+Sg+Abe: njuám'milttáa
 njuámmil+N+Ess: njuám'milin
 njuámmil+N+Par: njuám'milid

njuámmil+N+Pl+Nom: njuám'mileh
 njuámmil+N+Pl+Gen: njuám'milij
 njuámmil+N+Pl+Acc: njuám'milijd
 njuámmil+N+Pl+Ill: njuám'miláid
 njuámmil+N+Pl+Loc: njuám'milijn
 njuámmil+N+Pl+Com:
 njuám'milijguin
 njuámmil+N+Pl+Abe:
 njuám'milijttáa

3.1.7 D X' Y V –rááhtus: *viel'gâd*

D X' Y V–rááhtus itá 58 kerdid 1A –juávhusť amnâstuvâst. Juávhusť láá sehe adjektiveh (*ruop'sâd, kyed'dil, jyev'div* já *rieh'tis*) et substantiveh. Substantiveh láá sehe puáris anarâškielâ leksemeh (*kuás'kim, uái'vil* já *ryei'vil*) et lovnâleksemeh (*kiäi'sár, tuáh'tár* já *miäš'tár*). Juávhusť láá meid aktiohäämih (*vuoi'ñâm, vyel'gim* já *kuár'ñum*).

Sujâtemmyenster 7: D X' Y V –rááhtus

Noun - vielgâd: # 1A

vielgâd+N+Sg+Nom: viel'gâd
 vielgâd+N+Sg+Gen: viel'gâd
 vielgâd+N+Sg+Acc: viel'gâd
 vielgâd+N+Sg+Ill: viel'gâdân
 vielgâd+N+Sg+Loc: viel'gâdist
 vielgâd+N+Sg+Com: viel'gâdâin
 vielgâd+N+Sg+Abe: viel'gâdttáá
 vielgâd+N+Ess: viel'gâdin
 vielgâd+N+Par: viel'gâdid

vielgâd+N+Pl+Nom: viel'gâdeh
 vielgâd+N+Pl+Gen: viel'gâdij
 vielgâd+N+Pl+Acc: viel'gâdijd
 vielgâd+N+Pl+Ill: viel'gâdáid
 vielgâd+N+Pl+Loc: viel'gâdijn
 vielgâd+N+Pl+Com: viel'gâdijguin
 vielgâd+N+Pl+Abe: viel'gâdijttáá

3.1.8 1A-juávhu transdusermyenster

Transdusermyenster kuulmâstaavvâlsâš nominij 1A-juávhu leksemáid lii tavlustuvâst 10.

Tavlustâh 10: 1A *Altta* transdusermyenster

substantiv		kulmâst. maadâ		kiäččuseh
Altta:altta	->	+N+Sg:	->	+Nom:
				+Gen:
				+Acc:
				+Ill:ân
				+Loc:ist
				+Com:âin
				+Abe:ttáá

		+N:	->	+Ess:in
				+Par:id
		+N+Pl:	->	+Nom:eh
				+Gen:ij
				+Acc:ijd
				+Ill:áid
				+Loc:ijn
				+Com:ijguin
				+Abe:ijttáá

1A –juávhu leksemijn ij lah täsimolson iäge kukkodâhnubástusah lekseemmaddust. Ko maddust iä lah magarehgin nubástusah, ij lah tárbu lasettið tovâtteijeï meerhâid , já maadâ lii siämmaáláán jyehi häämist. Kuálmád kolumnist (kiäččuseh) lasettuvvojeh sujâtemkiäččuseh maddui.

3.2 1Ae –juávkku: šoddâdem, uhredem

1Ae –juávhusť iä lah kukkodâhnubástusah ige täsimolsom. Juávkun kullojeh kuulmâstaavvâlsâš veerbâin suorgiittum aktiohäämih (*sorttâdem*, *šoddâdem* já *hävdiidem*). Juávkun lii tiijpâlâš tot, et kuálmád staavvâl *e*, ovdil aktiotubdâlduv *m*, láppoo puoh eres sajehaamijn peic oovtâlovo nominativist, akkusativist, genetivist já abessivist. Juávhu lekseemmaadâ ráhtuseh láá luvâttállum tavlustuvâst 11. Sujâtemovdâmeerhâid adelâm oovtâ juávhusť. Sujâtemovdâmerkkâ lii sujâtemmyensterist 8.

Tavlustâh 11: 1Ae –juávhu ovdâmeerhah

1A-e	
Sg.Nom.	ovdâmerkkâ
V XX V x7	<i>šoddâdem</i>
V XY V x14	<i>uhredem</i>
V 'XY V x1	<i>o'vdâstem</i>
V XYY V x2	<i>sorttâdem</i>
V XYY VV x1	<i>tarkkiistem</i>
D' X V x6	<i>miä'câstem</i>
D X'X V x2	<i>luod'dâdem</i>
D XY V x2	<i>viestâdem</i>
D' XY V x6	<i>kuás'tidem</i>
D X'Y V x5	<i>pieđ'gânem</i>
D X'YY V x1	<i>cuov'kkânem</i>

Sujâtemmyenster 8: 1Ae juávku

Noun - šoddâdem: # 1Ae

šoddâdem+N+Sg+Nom: šoddâdem
 šoddâdem+N+Sg+Gen: šoddâdem
 šoddâdem+N+Sg+Acc: šoddâdem
 šoddâdem+N+Sg+Ill: šoddâdmân
 šoddâdem+N+Sg+Loc: šoddâdmist
 šoddâdem+N+Sg+Com: šoddâdmáin
 šoddâdem+N+Sg+Abe: šoddâdemttáá
 šoddâdem+N+Ess: šoddâdmin
 šoddâdem+N+Par: šoddâdmid

šoddâdem+N+Pl+Nom: šoddâdmeh
 šoddâdem+N+Pl+Gen: šoddâdmij
 šoddâdem+N+Pl+Acc: šoddâdmijd
 šoddâdem+N+Pl+Ill: šoddâdmáid
 šoddâdem+N+Pl+Loc: šoddâdmijn
 šoddâdem+N+Pl+Com:
 šoddâdmijguin
 šoddâdem+N+Pl+Abe: šoddâdmijttáá

3.2.1 1Ae -juávhu transdusermyenster

Transdusermyenster kuulmâstaavvâlsâš nominij 1Ae-juávhu leksemáid lii tavlustuvâst

12. Tavlustâhân láá merkkejum tábáhtusah, main lii miinii eres iäruid ko sajahäämi tubdâlduvâh. Sajehäämi tubdâlduvâid puáhtá keččâđ tavlustuvâst 1 lovvoost 2.2.2.

Tavlustâh 12: 1Ae šoddâdem transdusermyenster

substantiv		kulmâst. maadâ		sajehäämih
šoddâdem:šoddâdem	->	+N+Sg:	->	+Nom:, Gen:, Acc:, Abe:
		+N+Sg: ^SFV	->	+Ill:, Loc:, Com:
		+N: ^SFV	->	+Ess:, Par:
		+N+Pl: ^SFV	->	+Nom:, Gen:, Acc:, Ill:, Loc:, Com:, Abe:

^SFV lii tovâtteijee toos, et *e*:st šaddâ 0 adai *e* láppoo merkkejum soojijn. Twolc njuolgâdus, mii lääpit *e*, lii čuávuvâš:

"Fleeting vowel before suffix"

$Vx:0 \Leftrightarrow _Cns \% ^{SFV}: \%>: ;$

$_Cns \% ^{SFV}: (\% ^{SC}:) (\% ^{CSH}:) (\% ^{RVSH}:) \%>: ;$

where Vx in (*e i*) ;

Vx mii puáhtá lede *e* teikkâ *i* láppoo konsonant ovdiibeln ^*SFV* tovâtteijein merkkejum soojijn.

3.3 1B –juávkku: *kappeer, suuhâm, jiereeh*

Juávhusht ij lah täsimolsom, mut kukkodâhnuvástusah láá. Juávhu lekseemmadduu ráhtuseh láá luvâttállum tavlustuvâst 13. Sujâtemovdâmeerhâid adelâm juávhuin, main láá eenâb ko love leksemid amnâstuvâst. Sujâtemovdâmeerhah láá sujâtemmyensterijn 9-18.

Tavlustuvâst 13 láá čizetpeln lekseemmadduu ráhtuseh oovtâlovo nominativist já kalle kerdi tot itá amnâstuvâst 1B –juávhusht. Čuávuváá kolumnist lii lekseemrááhtus maangâlovo nominativist kukkodâhnuvástusâi maŋa. Kuálmád kolumnist lii ráhtus ovdâmeerhah sehe oovtâlovo et maangâlovo nominativist.

Tavlustâh 13: 1B –juávhu ovdâmeerhah

	1B	ovdâmerkkâ
Sg.Nom.	Pl.Nom.	Sg.Nom. / Pl.Nom.
V XX VV x54	V X V	<i>kappeer / kapereh</i>
V XY VV x25	V XY V	<i>čulgoom / čulgomeh</i>
VV X V x77	V X V	<i>suuhâm / suhâmeh</i>
VV X D x1	V X D	<i>prootein / proteineh</i>
VV X VV x95	V X V	<i>eemeed / emedeh</i>
VV XX V x142	V X V	<i>mááccuh / mácuheh</i>
VV XY V x35	V XY V	<i>späälih / späiliheh</i>
VV XXY V x2	V XY V	<i>uunnjân / unjâneh</i>
D X V x32	D'X V	<i>kiämád / kiä'mád</i>
D X VV x15	D'X V	<i>jiereeh / jie'reheh</i>
D' X VV x2	D'X V	<i>iä'láán / iä'lâneh</i>
D XX V x 58	D'X V	<i>kyeppir / kye'pireh</i>
D X'X V x4	D'X V	<i>tieg'gaar / tie'gareh</i>
D XY V x17	D'XY V	<i>čuoivâg / čuo'ivâgeh</i>
D XYZ V x2	D'XYZ V	<i>myenster / mye'nstereh</i>

Vuosmuu kurgâlduv rááhtus itá oovtâlovo nominativ lasseen meid oovtâlovo akkusativist, genetivist já abessivist. Rááhtus nubásmuvá eres sajehaamijn adai oovtâlovo illativist, lokativist, komitativist; maanġâlovo nominativist, genetivist, akkusativist, illativist, lokativist, komitativist sehe essivist já partitivist.

VV X D –ráhtus ainoo tábáhtus lii lovnâlekseem *prootein*. VV XXY V –ráhtus tábáhtusah láá jienâkovveijeje leksemeh *viinnjân* já *uunnjân*, taah leksemeh puávtáččii kulluđ meid VV XX V –juávkun, jis jienâdâh *nj* ličij merkkejum ovttaín pustaváin. D'X VV –ráhtus tábáhtusah láá *čuá'đáád* já *iä'láán*. D X'X V –ráhtus tábáhtusah láá pronomineh *tieg'gáár*, *tuág'gáár*, *tuog'gáár* já *tyeg'gáár*. D XYZ V –rááhtus tábáhtusah láá *myenster* já *ruáiskáh*.

3.3.1 V XX VV –rááhtus: *kappeer*

V XX VV –rááhtus itá 54 kerdid leksemijn, main ij lah täsimolsom, mut kukkodâhnuástusah láá ađai taan tutkâmuš 1B –juávhust. Juávhust láá adjektiveh (*muddáág*, *hoppeel* já *karraam*) sehe adjektivij komparativhäämih (*kasseeb* já *ucceeb*). Juávhust láá meid pronomineh (*mottoom* já *tággáár*) já numeraleh (*lovváád* já *tuhháát*). Substantivijn láá sehe puáris anarâškielâ leksemeh (*kappeer*, *loppook* já *immeet*) et lovnâleksemeh (*tubbáák*, *rukkoos* já *nummeer*). Juávhust láá meid aktiohäämih (*orroom*, *paččeem* já *possoom*).

Sujâtemmyenster 9: V XX VV –rááhtus

Noun - kappeer: # 1B

kappeer+N+Sg+Nom: kappeer	kappeer+N+Pl+Nom: kapereh
kappeer+N+Sg+Gen: kappeer	kappeer+N+Pl+Gen: kaperij
kappeer+N+Sg+Acc: kappeer	kappeer+N+Pl+Acc: kaperijđ
kappeer+N+Sg+Ill: kaperân	kappeer+N+Pl+Ill: kaperáid
kappeer+N+Sg+Loc: kaperist	kappeer+N+Pl+Loc: kaperijn
kappeer+N+Sg+Com: kaperáin	kappeer+N+Pl+Com: kaperijguin
kappeer+N+Sg+Abe: kappeerttáá	kappeer+N+Sg+Abe: kaperijttáá
kappeer+N+Ess: kaperin	
kappeer+N+Par: kaperid	

3.3.2 V XY VV –rááhtus: *čulgoom*

V XY VV –rááhtus itá 25 kerdid taan tutkâmuš 1B –juávhust. Juávhust láá adjektiveh (*jormeel* já *soijeel*) sehe adjektivij komparativhäämih (*kobdeeb* já *siskeeb*).

Substantivijn láá sehe puáris anarâškielâ leksemeh (*šišneeh*, *kolgooh* já *almoon*) et lovnâleksemeh (*leijoon*, *bakteer* já *feŋkool*). Juávhusť lii meid aktiohäämi (*saijeem*).

Sujâtemmyenster 10: V XY VV –rááhtus

Noun - čulgoom: # 1B

čulgoom+N+Sg+Nom: čulgoom
 čulgoom+N+Sg+Gen: čulgoom
 čulgoom+N+Sg+Acc: čulgoom
 čulgoom+N+Sg+Ill: čulgomân
 čulgoom+N+Sg+Loc: čulgomist
 čulgoom+N+Sg+Com: čulgomáin
 čulgoom+N+Sg+Abe: čulgoomttáá
 čulgoom+N+Ess: čulgomin
 čulgoom+N+Par: čulgomid

čulgoom+N+Pl+Nom: čulgomeh
 čulgoom+N+Pl+Gen: čulgomij
 čulgoom+N+Pl+Acc: čulgomijd
 čulgoom+N+Pl+Ill: čulgomáid
 čulgoom+N+Pl+Loc: čulgomijn
 čulgoom+N+Pl+Com: čulgomijguin
 čulgoom+N+Pl+Abe: čulgomijttáá

3.3.3 VV X V –rááhtus: suuhâm

VV X V –rááhtus itá 77 kerdid 1B –juávhusť tutkâmamnâstuvâst. Juávhusť láá motomeh adjektiveh (*eeliš*, *čuuhâl*, *roohâd* já *steeriil*) já komparativhäämi (*eedâb*). Juávhusť láá numeraleh (*viidâd* já *kuudâd*) sehe aktiohäämih (*juuhâm*, *čuuhâm* já *kiihâm*).

Substantivijn juávhusť láá sehe puáris anarâškielâ leksemeh (*meeric*, *kooniš* já *koosân*) et lovnâleksemeh (*muusik*, *heedâlm* já *ruubin*).

Sujâtemmyenster 11: VV X V –rááhtus

Noun - suuhâm: # 1B

suuhâm+N+Sg+Nom: suuhâm
 suuhâm+N+Sg+Gen: suuhâm
 suuhâm+N+Sg+Acc: suuhâm
 suuhâm+N+Sg+Ill: suuhâmân
 suuhâm+N+Sg+Loc: suuhâmist
 suuhâm+N+Sg+Com: suuhâmáin
 suuhâm+N+Sg+Abe: suuhâmttáá
 suuhâm+N+Ess: suuhâmin
 suuhâm+N+Par: suuhâmid

suuhâm+N+Pl+Nom: suuhâmeh
 suuhâm+N+Pl+Gen: suuhâmij
 suuhâm+N+Pl+Acc: suuhâmijd
 suuhâm+N+Pl+Ill: suuhâmáid
 suuhâm+N+Pl+Loc: suuhâmijn
 suuhâm+N+Pl+Com: suuhâmijguin
 suuhâm+N+Pl+Abe: suuhâmijttáá

3.3.4 VV X VV –rááhtus: eemeed

VV X VV-rááhtus itá 95 kerdid 1B -juávhusť tutkâmamnâstuvâst. Juávhusť láá adjektiveh (*paaroooh, jooreel* já *ooraans*) sehe komparativhäämih (*aaleeb, maajeeb* já *tooleeb*). Substantivijn juávhusť láá sehe puáris anarâškielâ leksemeh (*vaareeh, čooroooh* já *nááváár*) et lovnâleksemeh (*vookaal, saavoot* já *seemeent*).

Sujâtemmyenster 12: VV X VV –rááhtus

Noun - eemeed: # 1B

eemeed+N+Sg+Nom: eemeed	eemeed+N+Pl+Nom: emedeh
eemeed+N+Sg+Gen: eemeed	eemeed+N+Pl+Gen: emedij
eemeed+N+Sg+Acc: eemeed	eemeed+N+Pl+Acc: emedijd
eemeed+N+Sg+Ill: emedân	eemeed+N+Pl+Ill: emedáid
eemeed+N+Sg+Loc: emedist	eemeed+N+Pl+Loc: emedijn
eemeed+N+Sg+Com: emedáin	eemeed+N+Pl+Com: emedijguin
eemeed+N+Sg+Abe: eemeedttáá	eemeed+N+Pl+Abe: emedijttáá
eemeed+N+Ess: emedin	
eemeed+N+Par: emedid	

3.3.5 VV XX V –rááhtus: mááccuh

VV XX V –rááhtus itá 120 kerdid 1B -juávhusť tutkâmamnâstuvâst. Juávhusť láá adjektiveh (*määššil, raappâd* já *peeggâlm*) sehe aktiohäämih (*eellim, uuccâm* já *čäällim*). Substantivijn láá puáris anarâškielâ leksemeh (*paarrâl, heppâd* já *muuzzig*) sehe lovnâleksemeh (*moottor, seeddâl* já *reekkig*).

Sujâtemmyenster 13: VV XX V –rááhtus

Noun - mááccuh: # 1B

mááccuh+N+Sg+Nom: mááccuh	mááccuh+N+Par: mácuhid
mááccuh+N+Sg+Gen: mááccuh	mááccuh+N+Pl+Nom: mácuheh
mááccuh+N+Sg+Acc: mááccuh	mááccuh+N+Pl+Gen: mácuhi
mááccuh+N+Sg+Ill: mácuhan	mááccuh+N+Pl+Acc: mácuhi
mááccuh+N+Sg+Loc: mácuhist	mááccuh+N+Pl+Ill: mácuháid
mááccuh+N+Sg+Com: mácuháin	mááccuh+N+Pl+Loc: mácuhi
mááccuh+N+Sg+Abe: mááccuhtttáá	mááccuh+N+Pl+Com: mácuhi
mááccuh+N+Ess: mácuhin	mááccuh+N+Sg+Abe: mácuhi

3.3.6 VV XY V –rááhtus: *spääilih*

VV XY V –rááhtus itá 35 kerdid 1B -juávhusť tutkâmamnâstuvâst. Juávhusť láá adjektiveh (*piivnoh, eerhil* já *moovtig*) sehe komparativhäämih (*oovdeb* já *täävjib*). Juávhusť láá meid numeraleh (*káávcád* já *oovcád*). Substantivijn láá puáris anarâškielâ leksemeh (*kaaimiš, leeibâsk* já *ääinig*) sehe lovnâleksemeh (*kaavpug, puustav* já *vaanhim*).

Sujâtemmyenster 14: VV XY V –rááhtus

Noun - *spääilih*: # 1B

spääilih+N+Sg+Nom: *spääilih*
spääilih+N+Sg+Gen: *spääilih*
spääilih+N+Sg+Acc: *spääilih*
spääilih+N+Sg+Ill: *späilihân*
spääilih+N+Sg+Loc: *späilihist*
spääilih+N+Sg+Com: *späiliháin*
spääilih+N+Sg+Abe: *spääilihttáa*
spääilih+N+Ess: *späilihin*
spääilih+N+Par: *späilihid*

spääilih+N+Pl+Nom: *späiliheh*
spääilih+N+Pl+Gen: *späilihi*
spääilih+N+Pl+Acc: *späilihi*
spääilih+N+Pl+Ill: *späiliháid*
spääilih+N+Pl+Loc: *späilihi*
spääilih+N+Pl+Com: *späilihi*
spääilih+N+Pl+Abe: *späilihi*

3.3.7 D X V –rááhtus: *kiämád*

D X V –rááhtus itá 32 kerdid 1B -juávhusť tutkâmamnâstuvâst. Juávhusť láá adjektiveh (*viehâv, vuohâd* já *snielah*) já aktiohäämih (*piähum, jyehim* já *kuohâm*). Substantivijn juávhusť láá puáris anarâškielâ leksemeh (*uálul, kiämád* já *kierâč*) sehe lovnâleksemeh (*ruávást* já *stearin*).

Sujâtemmyenster 15: D X V –rááhtus

Noun - kiámád: # 1B

kiámád+N+Sg+Nom: kiámád
 kiámád+N+Sg+Gen: kiámád
 kiámád+N+Sg+Acc: kiámád
 kiámád+N+Sg+Ill: kiä´mádân
 kiámád+N+Sg+Loc: kiä´mádist
 kiámád+N+Sg+Com: kiä´mádáin
 kiámád+N+Sg+Abe: kiámádttáá
 kiámád+N+Ess: kiä´mádin
 kiámád+N+Par: kiä´mádid

kiámád+N+Pl+Nom: kiä´mádeh
 kiámád+N+Pl+Gen: kiä´mádj
 kiámád+N+Pl+Acc: kiä´mádj
 kiámád+N+Pl+Ill: kiä´mádáid
 kiámád+N+Pl+Loc: kiä´mádj
 kiámád+N+Pl+Com: kiä´mádjguin
 kiámád+N+Pl+Abe: kiä´mádjttáá

3.3.8 D X VV –rááhtus: *jiereeh*

D X VV –rááhtus itá 15 kerdid 1B -juávhusť tutkâmamnâstuvâst. Juávhusť lii adjektiv (*uáneeh*) já komparativhäämi (*vyeleeb*) sehe numeral (*čuáďááď*). Substantivijn juávhusť láá puáris anarâškielâ leksemeh (*kyeveer*, *jiereeh*, *vyeveers* já *juálooh*).

Sujâtemmyenster 16: D X VV –rááhtus

Noun - jiereeh: # 1B

jiereeh+N+Sg+Nom: jiereeh
 jiereeh+N+Sg+Gen: jiereeh
 jiereeh+N+Sg+Acc: jiereeh
 jiereeh+N+Sg+Ill: jie´rehân
 jiereeh+N+Sg+Loc: jie´rehist
 jiereeh+N+Sg+Com: jie´reháin
 jiereeh+N+Sg+Abe: jiereehttáá
 jiereeh+N+Ess: jie´rehin
 jiereeh+N+Par: jie´rehid

jiereeh+N+Pl+Nom: jie´reheh
 jiereeh+N+Pl+Gen: jie´rehij
 jiereeh+N+Pl+Acc: jie´rehij
 jiereeh+N+Pl+Ill: jie´reháid
 jiereeh+N+Pl+Loc: jie´rehijn
 jiereeh+N+Pl+Com: jie´rehijguin
 jiereeh+N+Pl+Abe: jie´rehijttáá

3.3.9 D XX V –rááhtus: *kyeppir*

D XX V –rááhtus itá 58 kerdid 1B –juávhusť tutkâmamnâstuvâst. Juávhusť láá adjektiveh (*juollâď*, *myessid* já *jieŋŋâl*), aktiohäämih (*uáďďim*, *jiäŋŋum* já *njuovvâm*).

Substantivijn juávhust láá puáris anarâškielâ leksemeh (*čuággálm, kuáccám* já *viettâr*) sehe lovnâleksemeh (*tiättur, riävvár* já *tuámmár*).

Sujâtemmyenster 17: D XX V –rááhtus

Noun - kyeppir: # 1B

kyeppir+N+Sg+Nom: kyeppir
 kyeppir+N+Sg+Gen: kyeppir
 kyeppir+N+Sg+Acc: kyeppir
 kyeppir+N+Sg+Ill: kye'pirân
 kyeppir+N+Sg+Loc: kye'pirist
 kyeppir+N+Sg+Com: kye'piráin
 kyeppir+N+Sg+Abe: kyeppirttáá
 kyeppir+N+Ess: kye'pirin
 kyeppir+N+Par: kye'pirid

kyeppir+N+Pl+Nom: kye'pireh
 kyeppir+N+Pl+Gen: kye'pirij
 kyeppir+N+Pl+Acc: kye'pirijd
 kyeppir+N+Pl+Ill: kye'piráid
 kyeppir+N+Pl+Loc: kye'pirijn
 kyeppir+N+Pl+Com: kye'pirijguin
 kyeppir+N+Pl+Abe: kye'pirijttáá

3.3.10 D XY V –rááhtus: čuoivâg

D XY V –rááhtus itá 17 kerdid 1B -juávhust tutkâmamnâstuvâst. Juávhust láá adjektiveh (*njyeijil, čyeijil* já *pievrih*), numerales (*niäljád, kuálmád* já *kuálmâd*) já aktiohäämih (*vyeijim, čuoijâm* já *tuáijim*). Substantivijn juávhust láá puáris anarâškielâ leksemeh (*kuáijim* já *tuáijár*) sehe lovnâleksemeh (*suáldát, bauksit* já *neutral*).

Sujâtemmyenster 18: D XY V –rááhtus

Noun - čuoivâg: # 1B

čuoivâg+N+Sg+Nom: čuoivâg
 čuoivâg+N+Sg+Gen: čuoivâg
 čuoivâg+N+Sg+Acc: čuoivâg
 čuoivâg+N+Sg+Ill: čuo'ivâgân
 čuoivâg+N+Sg+Loc: čuo'ivâgist
 čuoivâg+N+Sg+Com: čuo'ivâgáin
 čuoivâg+N+Sg+Abe: čuoivâgttáá
 čuoivâg+N+Ess: čuo'ivâgin
 čuoivâg+N+Par: čuo'ivâgid

čuoivâg+N+Pl+Nom: čuo'ivâgeh
 čuoivâg+N+Pl+Gen: čuo'ivâgij
 čuoivâg+N+Pl+Acc: čuo'ivâgijd
 čuoivâg+N+Pl+Ill: čuo'ivâgáid
 čuoivâg+N+Pl+Loc: čuo'ivâgijn
 čuoivâg+N+Pl+Com: čuo'ivâgijguin
 čuoivâg+N+Pl+Abe: čuo'ivâgijttáá

3.3.11 1B-juávhu transdusermyenster

Transdusermyenster kuulmâstaavvâlsâš nominij 1B-juávhu leksemáid lii tavlustuvâst 14. Tavlustâhân láá merkkejum tábáhtusah, main lii miinii eres iäruid ko sajahäämi tubdâlduvâh. Sajehäämi tubdâlduvâid puáhtá keččâđ tavlustuvâst 1 lovvoost 2.2.2.

Tavlustâh 14: 1B *Kappeer* transdusermyenster

Substantiv		Kulmâst. maadâ		Sajahäämih
kappeer:kappeer	->	+N+Sg:	->	+Nom:, Gen:, Acc:, Abe:
		+N+Sg: ^CSH^RVSH		+Ill:, Loc:, Com:
		+N: ^CSH^RVSH	->	+Ess:, Par:
		+N+Pl: ^CSH^RVSH	->	+Nom:,Gen:,Acc:,Ill:,Loc:,Com:,Abe:

^CSH lii tovâtteijee toos, et konsonant uánnán. ^RVSH lii tovâtteijee toos, et vookaal uánnán. Twolc njuolgâdus, mii uánit vookaal *kappeer* leksemist, lii čuávuvâš:

"Vowel shortening"

!! __@RULENAME@__ e to 0 for *kappeer* ~ *kaperist*

$Vx:0 \Leftrightarrow _ Vx \text{ Cns } (\%^{RC:}) (\%^{SC:}) (\%^{CSH:}) \%^{RVSH:} \%>: ;$
 $_ Vx \text{ Seg:}^* (\%^{RC:}) (\%^{SC:}) (\%^{CSH:}) \%^{RVSH:} \%>: ;$
where Vx in (a e o á ä u y i) ;

Njuolgâdus, mii uánit konsonant *kappeer* leksemist, lii čuávuvâš:

"Consonant shortening (not weak grade)"

!!! __@RULENAME@__ pp to p for *kappeer* ~ *kaperist*

$Cx:0 \Leftrightarrow _ Cx [\text{Vow: }]^* (\text{Cns}) (\%^{RC:}) (\%^{SC:}) (\%^{RLEN:}) \%^{CSH:}$
 $(\%^{RVSH:}) \%>: ;$
where Cx in (p s v m n ŋ š h) ;

3.4 Bj –juávkku: *kooppâin*, *piehâin*

Bj –juávhu jiešvuotâ lii tot, et tiätu sujâtemhaamijn maddui itá *in* sajan *ŋj*. Juávhusst láá leksemeh, main puáhtá jurdeđ lemin täsimolsomvuáláseh sehe leksemeh, main ij oroččij

lemin täsimolsom. Juávhust láá tuše 13 ovdâmerkkâd amnâstuvâst, te tärkkilub tutkâm ij lah máhđulâš. Juávhust lii ohtâ lekseem, mast ij lah *in* muttum *nj:n* mut *j* lasânem *n* maŋa (*kahhaan* – *kahanjeh*). Maangâin juávhu leksemijn lii meid variaatiomaadâ, mast –*in*-syergis saajeest lii-uv –*nj*-syergis (*koorâin* ~ *koorânj*, *piehâin* ~ *piehânj*, *suoppâin* ~ *suoppânj* já *pikkâin* ~ *pikkânj*). B juávhu noomâst meerhâš tom, et juávhu leksemijn láá kukkodâhnuvástusah, tast máhđulâš spiekâstâh lii *pikkâin* lekseem, ko tom *j*-variaatio oroččij lemin 1A-juávhust, mast iä lah kukkodâhnuvástusah. Bj -juávhu ráhtuseh láá 15 tavlustuvâst. Sujâtemovdâmeerhâid adelâm kyehti juávhust. Sujâtemovdâmeerhah láá sujâtemmyensterijn 19-20.

Tavlustâh 15: Bj ovdâmeerhah

	Bj	ovdâmerkkâ	máhđulâš täsimolsom
Sg.Nom.	Pl.Nom.	Sg.Nom. / Pl.Nom.	
V XX V x1	V X V	<i>pikkâin</i> / <i>pikânjeh</i>	-
V XX VV x1	V X V	<i>kahhaan</i> / <i>kahanjeh</i>	-
VV X V x2	V X V	<i>koorâin</i> / <i>korânjeh</i> <i>kááruin</i> / <i>kárunjeh</i>	+
VV XX V x3	V X V	<i>kooppâin</i> / <i>kopânjeh</i> <i>kaaggâin</i> / <i>kagânjeh</i> <i>kááttuin</i> / <i>kátunjeh</i>	+
D X V x3	D' X V	<i>piehâin</i> / <i>pie'hânjeh</i> <i>kiäruin</i> / <i>kiä'runjeh</i> <i>vuolâin</i> / <i>vuolânjeh</i>	+
D XX V x2	D' X V	<i>suoppâin</i> / <i>suo'pânjeh</i> <i>čieppâin</i> / <i>čie'pânjeh</i>	-
D XYY V x1	D' XY V	<i>piäippâin</i> / <i>piä'ipânjeh</i>	-

Vuosmuu koolumn rááhtus itá oovtâlovo nominativ lasseen meid oovtâlovo akkusativist, genetivist já abessivist. Rááhtus nubásmuvá nube koolumn miäldásážžân eres sajehaamijn ađai oovtâlovo illativist, lokativist, komitativist; maangâlovo nominativist, genetivist, akkusativist, illativist, lokativist, komitativist sehe essivist já partitivist. Ráhtusij ovdâmeerhâh láá tavlustuvâst. Sujâtemmyensterijd adelâm VV XX V – já D XX V – ráhtusijn.

3.4.1 VV XX V –rááhtus: *kooppâin*

VV XX V – rááhtus itá kulmii Bj -juávhust. Juávhust láá substantiveh *kááttuin*, *kaaggâin* já *kooppâin*.

Sujâtemmyenster : VV XX V –rááhtus

Noun – kooppâin 19: # Bj

kooppâin+N+Sg+Nom: kooppâin

kooppâin+N+Sg+Gen: kooppâin

kooppâin+N+Sg+Acc: kooppâin

kooppâin+N+Sg+Ill: kopânjân

kooppâin+N+Sg+Loc: kopânjist

kooppâin+N+Sg+Com: kopânjáin

kooppâin+N+Sg+Abe: kooppâinttáá

kooppâin+N+Ess: kopânjin

kooppâin+N+Par: kopânjid

kooppâin+N+Pl+Nom: kopânjeh

kooppâin+N+Pl+Gen: kopânjij

kooppâin+N+Pl+Acc: kopânjijd

kooppâin+N+Pl+Ill: kopânjáid

kooppâin+N+Pl+Loc: kopânjijn

kooppâin+N+Pl+Com: kopânjijguin

kooppâin+N+Pl+Abe: kopânjijttáá

3.4.2 D XX V –rááhtus: *suoppâin*

D XX V – rááhtus itá kuohtii Bj -juávhust. Juávhust láá substantiveh *suoppâin* já *čieppâin*, main ij lah täsimolsom.

Sujâtemmyenster 20: D XX V –rááhtus

Noun - suoppâin: # Bj

suoppâin+N+Sg+Nom: suoppâin

suoppâin+N+Sg+Gen: suoppâin

suoppâin+N+Sg+Acc: suoppâin

suoppâin+N+Sg+Ill: suo'pânjân

suoppâin+N+Sg+Loc: suo'pânjist

suoppâin+N+Sg+Com: suo'pânjáin

suoppâin+N+Sg+Abe: suoppâinttáá

suoppâin+N+Ess: suo'pânjin

suoppâin+N+Par: suo'pânjid

suoppâin+N+Pl+Nom: suo'pânjeh

suoppâin+N+Pl+Gen: suo'pânjij

suoppâin+N+Pl+Acc: suo'pânjijd

suoppâin+N+Pl+Ill: suo'pânjáid

suoppâin+N+Pl+Loc: suo'pânjijn

suoppâin+N+Pl+Com: suo'pânjijguin

suoppâin+N+Pl+Abe: suo'pânjijttáá

3.4.3 Bj -juávhu transdusermyenster

Transdusermyenster kuulmâstaavvâlsâš nominij Bj-juávhu leksemáid lii tavlustuvâst 16. Tavlustâhân láá merkkejum tábáhtusah, main lii miinii eres iäruid ko sajahäämi tubdâlduvah. Sajehäämi tubdâlduvâid puáhtá keččâđ tavlustuvâst 1 lovvoost 2.2.2.

Tavlustâh 16: Bj *kooppâin* transdusermyenster

substantiv		Bj maadâ		sajehäämih
kooppâin:kooppâin	->	+N+Sg:^WG	->	+Nom:
		+N+Sg:	->	+ Gen:, Acc:,Abe:
		+N+Sg: ^SC^CSH^RVSH^SFV	->	+Ill:, Loc:, Com:
		+N: ^SC^CSH^RVSH^SFV ^WG	->	+Ess: Par:
		+N+Pl: ^SC^CSH^RVSH^SFV	->	+Nom:, Gen:, Acc:,Abe:, Ill:, Loc:, Com:

Njuolgâdus *kooppâin* – *koppâin* tijppâsij täsimolsom várás ij lah vaalmâš, mut ^WG-merkkâ merkke soojijd, kost tot tábáhtuvá. Siämmááh njuolgâdusah moh läpitte *kappeer* leksemist nube *e* já *p*, läpitte meid *kooppâin* leksemist nube *o* já *p* (*koppâin*). Lasseen *kooppâin* leksemist kalga läpittid *i* ovdil *n* já tot láppoo siämmáin njuolgâdusâin ko *šoddâdem* leksemist *e* láppoo (*koppâin*). ^SC tovâtteijee muttoo *j:n n* maŋa (*koppânj*) čuávuváin njuolgâdusâin:

"Inversion of 'in' to 'nj'"

%^SC:j <=> n (%^SFV:) _ (%^CSH:) (%^RVSH:) %>: ;

3.5 1C –juávkku: *morrum*, *huksim*

1C –juávhusht ij lah täsimolsom, mut kukkodâhnubástusah láá. Juávhu kukkodâhnubástusah láá kukkomeh, ko verdid kukkoduv oovtâlovo nominativin. 1C –juávhu leksemeh láá enâmustáá kiäsásâm veerbâi aktiohäämih (*feerim*, *njuolgim* já *morrum*), mut juávhusht láá meid motomeh substantiveh (*irrát*, *uálgát*, *uálgát* já *uáivát*) já adjektiv komparativhäämi (*älkkeb*). Juávhu lekseemmaadduu ráhtuseh láá luvâttállum tavlustuvâst 17. Sujâtemovdâmeerhâid adelâm juávhuin, main láá eenâb ko love leksemid amnâstuvâst. Sujâtemovdâmeerhah láá sujâtemmyensterijn 21-22.

Tavlustâh 17: 1C –juávhu ovdâmeerhah

1C		
Sg.Nom.	Pl.Nom.	ovdâmerkkâ
V XX V x25	V XX VV	<i>morrum</i>
V XY V x20	V XY VV	<i>huksim</i>
V XYY V x7	V XYY VV	<i>tulkkum</i>
V XYZ V x2	V XYZ VV	<i>tekstam</i> , <i>tekstim</i>
VV X V x2	VV X VV	<i>feerim</i> , <i>heevim</i>
VV XX V x1	VV XX VV	<i>paattum</i>
D X V x1	D X VV	<i>vuávám</i>
D XX V x3	D XX VV	<i>tuoppim</i> , <i>čuovvim</i> , <i>tuoppim</i>
D X'X V x6	D X' X VV	<i>lieg'gim</i>
D XY V x1	D XY VV	<i>njuolgim</i>
D X'Y V x4	D X' Y VV	<i>muor'jim</i>
D X'YY V x1	D X' YY VV	<i>vuor'kkim</i>

Vuosmuu koolumn rááhtus (Sg. Nom. –rááhtus) itá oovtâlovo nominativ lasseen meid oovtâlovo akkusativist, genetivist já abessivist. Rááhtus nubásmuvá eres sajehaamijn ađai oovtâlovo illativist, lokativist, komitativist; maangâlovo nominativist, genetivist, akkusativist, illativist, lokativist, komitativist sehe essivist já partitivist.

V XYY V –rááhtus leksemeh láá aktiohäämih (*tulkkum*, *pávkkám*, *perttum*, *renttim*, *tan'kkam* já *tárkkum*) sehe adjektiv komparativhäämi (*älkkeb*). D X'X V –rááhtus

leksemeh láá aktiohäämih (*fiet'tim, lieg'gim, sier'rim, tiet'tum, viek'kim* já *vuát'tum*). D
X'Y V –rááhtus leksemeh láá aktiohäämih (*miäs'tám* já *muor'jim*) já substantiveh
(*uái'vát* já *uál'gát*). Ucceeb juávhui leksemeh láá mainâšum tavlustuvâst.

3.5.1 V XX V –rááhtus: *morrum*

V XX V –rááhtus itá 24 kerdid tutkâamnâstuv 1C -juávhust. Juávhu leksemeh láá
kiäsásâm veerbâi aktiohäämih (*stellim, ruttim, morrum* já *sáhhám*). Juávhust lii meid
ohtâ substantiv (*irrát*).

Sujâtemmyenster 21: V XX V –rááhtus

Noun - morrum: # 1C

morrum+N+Sg+Nom: morrum

morrum+N+Sg+Gen: morrum

morrum+N+Sg+Acc: morrum

morrum+N+Sg+Ill: morruumân

morrum+N+Sg+Loc: morruumist

morrum+N+Sg+Com: morruumáin

morrum+N+Sg+Abe: morrumttáá

morrum+N+Ess: morruumin

morrum+N+Par: morruumid

morrum+N+Pl+Nom: morruumeh

morrum+N+Pl+Gen: morruumij

morrum+N+Pl+Acc: morruumijd

morrum+N+Pl+Ill: morruumáid

morrum+N+Pl+Loc: morruumâin

morrum+N+Pl+Com: morruumijguin

morrum+N+Pl+Abe: morruumijttáá

3.5.2 V XY V –rááhtus: *huksim*

V XY V –rááhtus itá 19 kerdid tutkâamnâstuv 1C –juávhust. Juávhu leksemeh láá
kiäsásâm veerbâi aktiohäämih (*avram, njuškim, vihkum* já *muvrám*).

Sujättemmyenster 22: V XY V –rááhtus

Noun - huksim: # 1C

huksim+N+Sg+Nom: huksim
 huksim+N+Sg+Gen: huksim
 huksim+N+Sg+Acc: huksim
 huksim+N+Sg+Ill: huksiimân
 huksim+N+Sg+Loc: huksiimist
 huksim+N+Sg+Com: huksiimáin
 huksim+N+Sg+Abe: huksimttáá
 huksim+N+Ess: huksiimin
 huksim+N+Par: huksiimid

huksim+N+Pl+Nom: huksiimeh
 huksim+N+Pl+Gen: huksiimij
 huksim+N+Pl+Acc: huksiimijd
 huksim+N+Pl+Ill: huksiimáid
 huksim+N+Sg+Loc: huksiimâid
 huksim+N+Pl+Com: huksiimijguin
 huksim+N+Pl+Abe: huksiimijttáá

3.5.3 1C - juávhu transdusermyenster

Transdusermyenster kuulmâstaavvâlsâš nominij 1C-juávhu leksemáid lii tavlustuvâst

18. Tavlustâhân láá merkkejum tábáhtusah, main lii miinii eres iäruid ko sajahäämi tubdâlduvâh. Sajehäämi tubdâlduvâid puáhtá keččâd tavlustuvâst 1 lovvoost 2.2.2.

Tavlustâh 18: 1C *Huksim* transdusermyenster

substantiv		1C maadâ		sajehäämih
huksim: huksi%^SVm	->	+N+Sg:	->	+Nom:, Gen:, Acc:, Abe:
		+N+Sg: ^SLEN	->	+Ill:, Loc:, Com:
		+N: ^SLEN	->	+Ess:, Par
		+N+Pl: ^SLEN	->	+Nom:, Gen:, Acc:, Abe:, Ill:, Loc:, Com:

Huksim- lekseem maadâ lii *huksi%^SVm*. %^{SV} lii madduu vookaal kukkom sajetuállee.

%^{SLEN}- merkkâ toovât madduu vookaal kukkom merkkejum soojijn čuávuváá njuolgâdus miel:

"Suffix vowel lengthening"

!! __@RULENAME@__ long á in kissáást
 %^{SV}: Vx <=> Vx __ Dummy: * Cns %^{SLEN}: ;
 where Vx in (á o e a i) ;

3.6 2A –juávkku: *uʼskes, räähis, veeskir*

2A -juávhus lii täsimolsom, mut iä kukkodáhnubástusah. Juávhu lekseemmaddui ráhtuseh láá luvâttállum tavlustuvâst 19. Sujâtemovdâmeerhâid adelâm juávhuin, main láá eenâb ko love leksemid amnâstuvâst. Sujâtemovdâmeerhah láá sujâtemmyensterijn 23-29.

Tavlustâh 19: 2A –juávhu ovdâmeerhah

2A		
Sg.Nom.	Sg.Gen.	ovdâm.
V X V	x4 V XX V	<i>putes puttás</i>
	x3 D XX V	<i>teres tiärrás</i>
V 'XY V	x24 V XY V	<i>uʼskes uškás</i>
	x2V XYY V	<i>kiʼrkes kirkkás</i>
V'XYZ V	x1 V XYZ V	<i>huʼrkes hurskás</i>
VV X V	x68 V XX V	<i>räähis rákkás</i>
	x3 V X V	<i>ááŋás áDás</i>
	x4 D X' X V	<i>keemâ kiäm'mâd</i>
VV XY V	x130 V XY V	<i>poovčâs pohčâs</i>
	x7 D X' Y V	<i>veeskir viäs'kár</i>
	x30 V X' YY V	<i>kuumpâs kumppâs</i>
VV XYZ V	x1 V X'YZ V	<i>miinstâr minstâr</i>
D X V	x2 D 'X V	<i>njiesâs, njie'câs</i>
	x40 D X' X V	<i>hiävuš hiäp'pus</i>
D' X V	X1 D X' X V	<i>kie'res kiär'rás</i>
D XY V	x121 D X'Y V	<i>suormâs suor'mâs</i>
	x5 D X' YY V	<i>riäntus riän'ttus</i>

Tavlustuv vuosmuu kolumnist lii lekseemrááhtus oovtâlovo nominativist. Nube kolumnist lii lekseemrááhtus oovtâlovo genitivist. Kuálmád kolumnist láá ovdâmeerhah sehe oovtâlovo nominativ- et genitivráhtusân. Nube kolumn nummeer, xloho, čáittá kollii-uv genitivrááhtus itá amnâstuvâst.

Vuosmuu kolumn rááhtus itá oovtâlovo nominativist sehe essivist já partitivist, adai toh häämih láá hiäjus tääsist. Loopah häämih láá kievrâ tääsist: oovtâlovo akkusativ, genitiv, illativi, lokativ, komitativ, abessiv já maangâlovo nominativ, genitiv, akkusativ, illativ, lokativ já komitativ. Juávhu leksemij essiv- já partitivhäämih pyehtih

vuáđududđ meid oovtálovo genitiv háámán, adai toh pyehtih lede meid kievrá tääsist, mut normâtiivláš häämi lii hiäjus tääsist.

V X V- rááhtus leksemeh láá substantiveh (*oLes*, *sejjes* já *teres*), adjektiveh (*putes*, *sudes* já *vises*) já pronomin (*eres*). Rááhtus leksemáid lii ohtsis tot, et vuosmuu staavâl *e* riävtá *iä:n* já puoh leksemijn lii nube stavâlist *e*. Ráhtusij ovdameerhâh, mast lii tuše ohtâ lekseem, láá tavlustuvâst 19.

2A –juávhu leksemijn lii meid vookaal nubástum diftoŋijn máhđuláš: vuosmuu staavvâl *ee* teikkâ *e* pyehtih nubásmuđ *iä:n* (*eres* – *iärrás*, *eebir* – *iäb'bár*). Máhđuliih láá meid vookaalnubástuseh, mast nube staavvâl *e* já *i* pyehtih nubásmuđ *á:n* (*hu'rskes* – *hurskás*, *teetis* – *tiättás*) já vuosmuu staavvâl *ää* *á:n* (*räähis* – *rákkás*).

Diftoŋnubástusah pyehtih meid tábáhtuđ: vuosmuu staavvâl *ye* puáhtá nubásmuđ *uá:n* (*kyehtis* – *kuáh'tás*, *vyernis* – *vuár'nás*) já vuosmuu staavvâl *ie* puáhtá nubásmuđ *iä:n* (*viehis* – *viäk'kás*, *kie'res* – *kiär'rás*), jis nube stavâlist lii *e* teikkâ *i*. 2A –juávhu täsimolsomtábáhtusah láá luvâttállum tavlustuvâst 20.

Tavlustâh 20: 2A –juávhu täsimolsomtábáhtuseh

Hiäjus		Kievrá	
X	->	XX	<i>putes</i> – <i>puttás</i> , <i>iirás</i> – <i>irrás</i>
X	->	X'X	<i>eebir</i> – <i>iäb'bár</i>
'XY	->	XY	<i>u'skes</i> – <i>uškás</i>
'XYZ	->	XYZ	<i>hu'rskes</i> – <i>hurskás</i>
X	->	X	<i>puoriš</i> – <i>puo'riš</i>
X	->	Y	<i>vuovâs</i> – <i>vuohâs</i>
X	->	YY	<i>räähis</i> – <i>rákkás</i>
XY	->	ZY	<i>poovčâs</i> – <i>pohčâs</i>
XY	->	X'Y	<i>veeskir</i> – <i>viäs'kár</i>
XYZ	->	X'YY	<i>kuumpâs</i> – <i>kum'ppâs</i>
XYZ	->	X'YZ	<i>miinstâr</i> – <i>min'stâr</i>

3.6.1 V' XY V –rááhtus: u'škes

V' XY V –rááhtus itá 24 kerdid tutkâmamnâstuvâst. Hiäjus tääsi V' XY V –rááhtusân lii máhđulâš rááhtus kievřâ tääsist V XY V (*u'škes* – *uškás*, *nju'vdos* – *njuvdos*), rááhtus itá amnâstuvâst 24 kerdid. Nubbe rááhtus kievřâ tääsist lii V XYY V (*ki'rkes* – *kirkkás*, *to'vkos* – *tovvkos*), rááhtus itá amnâstuvâst kuohtii. Juávhusť láá adjektiveh (*koškes*, *sidhes* já *moskos*) sehe substantiveh (*paškos*, *tuđhos* já *labdos*). Juávhu leksemeh noheh jo-uv –es teikkâ –os.

Sujâtemmyenster 23: V' XY V –rááhtus

Noun - u'škes: # 2A

u'škes+N+Sg+Nom: u'škes	u'škes+N+Pl+Nom: uškáseh
u'škes+N+Sg+Gen: uškás	u'škes+N+Pl+Gen: uškásij
u'škes+N+Sg+Acc: uškás	u'škes+N+Pl+Acc: uškásijđ
u'škes+N+Sg+Ill: uškásân	u'škes+N+Pl+Ill: uškásáid
u'škes+N+Sg+Loc: uškásist	u'škes+N+Pl+Loc: uškásijn
u'škes+N+Sg+Com: uškásáin	u'škes+N+Pl+Com: uškásijguin
u'škes+N+Sg+Abe: uškásttáá	u'škes+N+Pl+Abe: uškásijttáá
u'škes+N+Ess: u'škesin #uškásin	
u'škes+N+Par: u'škesid #uškásid	

3.6.2 VV X V –rááhtus: räähis

VV X V –rááhtus itá 75 kerdid tutkâmamnâstuvâst. Hiäjus tääsi VV X V –rááhtusân lii máhđulâš rááhtus kievřâ tääsist V XX V (*räähis* – *rákkás*, *iimâš* – *immâš*). Rááhtus itá amnâstuvâst 68 kerdid. Nubbe máhđulâš rááhtus kievřâ tääsist lii V X V (*ááńás* – *áđás*, *äälis* – *äLis*, *fäälis* – *fäLis*). Rááhtus itá amnâstuvâst kulmii. Kuálmád máhđulâš rááhtus kievřâ tääsist lii D X'X V (*keemâ* – *kiäm'mâđ*, *teetis* – *tiät'tás*, *seegis* – *siäg'gás*, *eebir* – *iäb'bár*). Rááhtus itá amnâstuvâst neljii. VV X V –rááhtus juávhusť láá adjektiveh (*loožás*, *väädis* já *sniigás*) sehe substantiveh (*kááđus*, *ääbir*, *oodâ* já *liivâh*).

Sujättemmyenster 24: VV X V –rááhtus

Noun - räähis: # 2A

räähis+N+Sg+Nom: räähis	räähis+N+Pl+Nom: rákkáseh
räähis+N+Sg+Gen: rákkás	räähis+N+Pl+Gen: rákkásij
räähis+N+Sg+Acc: rákkás	räähis+N+Pl+Acc: rákkásijd
räähis+N+Sg+Ill: rákkásân	räähis+N+Pl+Ill: rákkásáid
räähis+N+Sg+Loc: rákkásist	räähis+N+Pl+Loc: rákkásijn
räähis+N+Sg+Com: rákkásáin	räähis+N+Pl+Com: rákkásijguin
räähis+N+Sg+Abe: rákkásttáá	räähis +N+Pl+Abe: rákkásijttáá
räähis+N+Ess: ráhisin #rákkásin	
räähis+N+Par: ráhisid #rákkásid	

3.6.3 VV XY V –rááhtus: *poovčâs, veeskir, kuumpâs*

VV XY V –rááhtus itá 167 kerdid tutkâmamnâstuvâst. Hiäjus tääsi VV XY V –ráhtusân láá máhđulâš ráhtuseh kievřâ tääsist V XY V (*poovčâs – pohčâs*). Rááhtus itá amnâstuvâst 130 kerdid. Nubbe máhđulâš rááhtus kievřâ tääsist lii D X'Y V (*veeskir – viäs'kár*). Rááhtus itá amnâstuvâst 7 kerdid. Kuálmáh máhđulâš rááhtus kievřâ tääsist lii V XYY V (*kuumpâs – kumppâs*). Rááhtus itá amnâstuvâst 30 kerdid. Juávhusst láá adjektiveh (*siimpâl, käärgis* já *vaaibâs*) sehe substantiveh (*fiindâr, taalhâs, neeljis* já *vaaskâ*).

Sujättemmyenster 25: VV XY V – V XY V –rááhtus

Noun – poovčâs: # 2A

poovčâs+N+Sg+Nom: poovčâs	poovčâs+N+Pl+Nom: pohčâseh
poovčâs+N+Sg+Gen: pohčâs	poovčâs+N+Pl+Gen: pohčâsij
poovčâs+N+Sg+Acc: pohčâs	poovčâs+N+Pl+Acc: pohčâsijd
poovčâs+N+Sg+Ill: pohčâsân	poovčâs+N+Pl+Ill: pohčâsáid
poovčâs+N+Sg+Loc: pohčâsist	poovčâs+N+Pl+Loc: pohčâsijn
poovčâs+N+Sg+Com: pohčâsáin	poovčâs+N+Pl+Com: pohčâsijguin
poovčâs+N+Sg+Abe: pohčâsttáá	poovčâs +N+Pl+Abe: pohčâsijttáá
poovčâs+N+Ess: povcâsin #pohčâsin	
poovčâs+N+Par: povcâsid #pohčâsid	

Sujâtemmyenster 26: VV XY V – D X'Y V –rááhtus

Noun – veeskir: # 2A

veeskir+N+Sg+Nom: veeskir

veeskir+N+Sg+Gen: viäs'kár

veeskir+N+Sg+Acc: viäs'kár

veeskir+N+Sg+Ill: viäs'kárân

veeskir+N+Sg+Loc: viäs'kárist

veeskir+N+Sg+Com: viäs'káráin

veeskir+N+Sg+Abe: viäs'kárttáá

veeskir+N+Ess: ve'skirin #viäs'kárin

veeskir+N+Par: ve'skirid #viäs'kárid

veeskir+N+Pl+Nom: viäs'káreh

veeskir+N+Pl+Gen: viäs'káríj

veeskir+N+Pl+Acc: viäs'káríjd

veeskir+N+Pl+Ill: viäs'káraid

veeskir+N+Pl+Loc: viäs'kárijn

veeskir+N+Pl+Com: viäs'kárijguin

veeskir+N+Pl+Abe: viäs'kárijttáá

Sujâtemmyenster 27: VV XY V - V XYY V –rááhtus

Noun – kuumpâs: # 2A

kuumpâs+N+Sg+Nom: kuumpâs

kuumpâs+N+Sg+Gen: kumppâs

kuumpâs+N+Sg+Acc: kumppâs

kuumpâs+N+Sg+Ill: kumppâsân

kuumpâs+N+Sg+Loc: kumppâsist

kuumpâs+N+Sg+Com: kumppâsáin

kuumpâs+N+Sg+Abe: kumppâsttáá

kuumpâs+N+Ess: kumpâsin

kuumpâs+N+Par: kumpâsid

kuumpâs+N+Pl+Nom: kumppâseh

kuumpâs+N+Pl+Gen: kumppâsij

kuumpâs+N+Pl+Acc: kumppâsijd

kuumpâs+N+Pl+Ill: kumppâsáid

kuumpâs+N+Pl+Loc: kumppâsijn

kuumpâs+N+Pl+Com: kumppâsijguin

kuumpâs +N+Pl+Abe: kumppâsijttáá

#kumppâsin

#kumppasid

3.6.4 D X V –rááhtus: *hiävuš*

D X V –rááhtus itá 42 kerdid tutkâmamnâstuvâst. Hiäjus tääsi D X V – rááhtusân lii máhđulâš rááhtus kievrá tääsist D 'X V (*njiesâs – njie'câs*). Rááhtus itá amnâstuvâst kuohtii. Nubbe máhđulâš rááhtus kievrá tääsist lii V XX V (*hiävuš – hiäp'puš*). Rááhtus itá amnâstuvâst 40 kerdid. Juávhust láá adjectiveh (*liegâs, suotâs já šlietâs*) sehe substantiveh (*tuodâr, liäđus já čuožâ*).

Sujâtemmyenster 28: D X V – D X' X V –rááhtus

Noun - hiävuš: # 2A

hiävuš+N+Sg+Nom: hiävuš

hiävuš+N+Sg+Gen: hiäp'puš

hiävuš+N+Sg+Acc: hiäp'puš

hiävuš+N+Sg+Ill: hiäp'pušan

hiävuš+N+Sg+Loc: hiäp'pušist

hiävuš+N+Sg+Com: hiäp'pušáin

hiävuš+N+Sg+Abe: hiäp'puštáá

hiävuš+N+Ess: hiävušin #hiäp'pusin

hiävuš+N+Par: hiävušid #hiäp'pusid

hiävuš+N+Pl+Nom: hiäp'pušeh

hiävuš+N+Pl+Gen: hiäp'pušij

hiävuš+N+Pl+Acc: hiäp'pušijd

hiävuš+N+Pl+Ill: hiäp'pušáid

hiävuš+N+Pl+Loc: hiäp'pušijn

hiävuš+N+Pl+Com: hiäp'pušijguin

hiävuš+N+Pl+Abe: hiäp'pušijttáá

3.6.5 D XY V –rááhtus: *suormâs*

D XY V –rááhtus itá 126 kerdid tutkâamnâstuvâst. Hiäjus tääsi D XY V – rááhtusân lii máhđulâš rááhtus kievra tääsist D X'Y V (*suormâs – suor'mâs*). Rááhtus itá amnâstuvâst 121 kerdid. Nubbe máhđulâš rááhtus kievra tääsist lii D X'YY V (*riäntus – riän'ttus*). Rááhtus itá amnâstuvâst vittii. Juávhus láá adjektiveh (*siävhus, kuoirâs* já *čielgâs*) sehe substantiveh (*suoinâlm, tuovhâs* já *uáinus*).

Sujâtemmyenster 29: D XY V – D X' Y V –rááhtus

Noun - *suormâs*: # 2A*suormâs*+N+Sg+Nom: *suormâs**suormâs*+N+Sg+Gen: *suor'mâs**suormâs*+N+Sg+Acc: *suor'mâs**suormâs*+N+Sg+Ill: *suor'mâsân**suormâs*+N+Sg+Loc: *suor'mâsist**suormâs*+N+Sg+Com: *suor'mâsáin**suormâs*+N+Sg+Abe: *suor'mâstáá**suormâs*+N+Ess: *suormâsin**suormâs*+N+Par: *suormâsid**suormâs*+N+Pl+Nom: *suor'mâseh**suormâs*+N+Pl+Gen: *suor'mâsij**suormâs*+N+Pl+Acc: *suor'mâsijd**suormâs*+N+Pl+Ill: *suor'mâsáid**suormâs*+N+Pl+Loc: *suor'mâsijn**suormâs*+N+Pl+Com: *suor'mâsijguin**suormâs*+N+Pl+Abe: *suor'mâsijttáá*#*suor mâsin*#*suor'mâsid*

3.6.6 2A -juávhu transdusermyenster

Transdusermyenster kuulmâstaavvâlsâš nominij 2A -juávhu leksemáid lii tavlustuvâst 21. Tavlustâhân láá merkkejum tábáhtusah, main lii miinii eres iäruid ko sajahäämi tubdâlduvâh. Sajehäämi tubdâlduvâid puáhtá keččâđ tavlustuvâst 1 lovvoost 2.2.2.

Tavlustâh 21: 2A *Hiävuš* transdusermyenster

substantiv		2A maadâ		sajehäämih
hiävuš:hiäppuš	->	+N+Sg:^WG	->	+Nom:
		+N+Sg:	->	+Gen:, Acc:, Ill:, Loc:, Com:, Abe:
		+N:^WG	->	+Ess:, Par:
		+N+Pl:	->	+Nom:, Gen:, Acc:, Ill:, Loc:, Com:, Abe:

Hiävuš lekseem maadâ lii kievrrâ tääsi häämi *hiäppuš*. Täsimolsom kievrrâ tääsist hiäjus tääsân tábáhtuvá čuávuváa myenster mielđ:

"xx:y long to half long gradation 1" ! hh:V, kk:h, pp:v, čč:J

Cx:0 <=> Vow: _ Cy: Vow: (Vow:) (Cns:) (Dummy:*) %^WG:0 ;
 Vow (Dummy:) _ Cy: (Dummy:) Vow (Dummy:*) %^WG:0 ;
 where Cx in (h k p č)
 Cy in (h4 k4 p4 č4)

3.7 2B –juávku: *naver, päävir, viemâr*

2B-juávhu leksemijn láá sehe täsimolsom et kukkodâhnubástusah. Juávhu lekseemmadduu ráhtuseh láá luvâttállum tavlustuvâst 22. Sujâtemovdâmeerhâid adelâm juávhuin, main láá eenâb ko love leksemid amnâstuvâst. Sujâtemovdâmeerhah láá sujâtemmyensterijn 30-34.

Tavlustâh 22: 2B –juávhu ovdâmeerhah

2B			
Sg.Nom.	Sg.Gen.	Pl.Nom.	ovdâmerkkâ
V X V x27	V XX VV	V X V	<i>naver</i> <i>nahhaar</i> <i>nahareh</i>
VV X V x49	x5 VV X V	V X V	<i>käävir</i> <i>käähir</i> <i>kähireh</i>
	x43 VV XX V	V X V	<i>päävir</i> <i>pááppár</i> <i>pápáreh</i>
	x1 D X V	D' X V	<i>jeeVil</i> <i>jiäHál</i> <i>jiä'háleh</i>
VV XY V x4	x2 V XYY V	V XY V	<i>heetug</i> <i>heittug</i> <i>heitugeh</i>
	x2 V XXY V	V XY V	<i>loonjâg</i> <i>lonnjâg</i> <i>lonjâgeh</i>
D X V x81	x70 D XX V	D' X V	<i>viemâr</i> <i>viemmâr</i> <i>vie'mâreh</i>
	x11 D X V	D' X V	<i>čieVâr</i> <i>čieHâr</i> <i>čie'hâreh</i>
D' X V x14	D XX V	D' X V	<i>vye'les</i> <i>vuállás</i> <i>vuá'láseh</i>
D XY V x8	D XXY V	D XY V	<i>suonjâr</i> <i>suonnjâr</i> <i>suo'njâreh</i>

Tavlustuv vuosmuu kolumnist láá 2B -juávhu leksemij ráhtuseh oovtâlovo nominativist. Nube kolumnist láá ráhtuseh oovtâlovo genitivist já kuálmád kolumnist ráhtuseh láá maangâlovo nominativist. Niäljád kolumnist láá ovdâmerkkâleksemeh tien kurgâlduv lekseemráhtusijd, xloho om. x25 čáittá kollii-uv tien koolumn rááhtus itá amnâstuvâst.

Vuosmuu koolumn rááhtus itá oovtâlovo nominativist sehe essivist já partitivist uánnánmáin, adai toh häämih láá hiäjus tääsist. Kievrâ tääsist láá loopah häämih: oovtâlovo akkusativ já genitiv, abessiv sehe uánánâm kievrâ tääsist oovtâlovo illativ, lokativ, komitativ já maangâlovo nominativ, genitiv, akkusativ, illativ, lokativ, komitativ já abessiv.

VV XY V –rááhtus itá amnâstuvâst neljii, já ton kievřâtääsi rááhtus lii V XYY V (*heetug – heittug*) teikkâ V XXY V (*loonjâg – lonnjâg*). Rááhtus uánánâm kievřâ tääsi lii V XY V (*heitugeh, lonjâgeh*). D XY V- rááhtus itá 8 kerdid amnâstuvâst , já ton kievřâtääsi rááhtus lii D XXY V (*syenjir – syennjir, vuonjâl – vuonnjâl*). Rááhtus uánánâm kievřâ tääsi lii D'XY V (*sye'njireh, vuo'njâleh*).

Vookaalnubástus lii máhđulâš: nube staavvâl *e* já *i* nubásmuveh *á:n* (*lines - linnáás, ruávis – ruávvás*). Jis nube stavâln šaddâ *á*, te vuosmuu staavvâl *ä:st* šaddâ *á* (*häänis – háánnás, läämis – láámmás*). Jis vuosmuu stavâlist lii *a* talle *e:st* šaddâ *aa* (*naver – nahhaar*). Vuosmuu staavvâl *ye* diftoŋ puáhtá nubásmuđ *uá:n* (*lye'me – luámmán*) já vuosmuu staavvâl *ie* diftoŋ puáhtá nubásmuđ *iä:n* (*kie'les – kiällás*), jis nube stavâlist lii *e*. 2B –juávhu täsimolsomtábáhtuseh láá luvâttállum tavlustuvâst 23.

Tavlustâh 23: 2B –juávhu täsimolsomtábáhtuseh

Hiäjus		Kievřâ	
X	->	YY	<i>naver - nahhaar</i>
XY	->	XYY	<i>heetug - heittug</i>
XY	->	XXY	<i>loonjâg - lonnjâg</i>
X	->	Y	<i>käävir - käähir</i>
X	->	XX	<i>viemâr – viemmâr</i>

3.7.1 V X V –rááhtus: *naver*

V X V –rááhtus itá 27 kerdid tutkâmamnâstuvâst. Hiäjus tääsi V X V – ráhtusân lii máhđulâš kievřâ tääsi rááhtus V XX V (*naver – nahhaar*). Uánánâm kievřâ tääsi rááhtus lii V X V (*nahareh*). Juávhus láá adjektiveh (*hiđes, njoles* já *nanos*) sehe substantiveh (*skovos, ores, iđos* já *potás*).

Sujättemmyenster 30: V X V–rááhtus

Noun - naVer: # 2B

naVer+N+Sg+Nom: naVer

naVer+N+Sg+Gen: nahhaar

naVer+N+Sg+Acc: nahhaar

naVer+N+Sg+Ill: naharân

naVer+N+Sg+Loc: naharist

naVer+N+Sg+Com: naharáin

naVer+N+Sg+Abe: nahhaarttáá

naVer+N+Ess: naverin #naharin

naVer+N+Par: naverid #naharin

naVer+N+Pl+Nom: nahareh

naVer+N+Pl+Gen: naharij

naVer+N+Pl+Acc: naharijd

naVer+N+Pl+Ill: naharáid

naVer+N+Pl+Loc: naharijn

naVer+N+Pl+Com: naharijguin

naVer+N+Pl+Abe: naharijttáá

3.7.2 VV X V –rááhtus: *päävir*

VV X V –rááhtus itá 49 kerdid tutkâmnâstuvâst. Hiäjus tääsi VV X V – rááhtusân lii máhđulâš rááhtus kievrá tääsi VV XX V (*päävir – pááppár*). Rááhtus itá 43 kerdid amnâstuvâst. Nubbe máhđulâš rááhtus kievrá tääsist lii VV X V (*käävir – käähir*). Rááhtus itá vittii amnâstuvâst. Kuálmád máhđulâš rááhtus kievrá tääsist lii D X V (*jeevil – jiáhál*). Rááhtus itá ohtii amnâstuvâst. Uánánâm kievrá tääsi rááhtus lii V X V (*pápáreh, kähireh*) teikkâ D'X V (*jiä'háleh*). Juávhusst láá adjectiveh (*räävis, tiivás* já *laadâs*) sehe substantiveh (*čoovâr, saalâs, läämis* já *toonjál*).

Sujättemmyenster 31: VV X V – VV XX V–rááhtus

Noun -päävir: # 2B

päävir+N+Sg+Nom: päävir

päävir+N+Sg+Gen: pááppár

päävir+N+Sg+Acc: pááppár

päävir+N+Sg+Ill: pápárân

päävir+N+Sg+Loc: pápárist

päävir+N+Sg+Com: pápáráin

päävir+N+Sg+Abe: pááppárttáá

päävir+N+Ess: pävirin #pápárin

päävir+N+Par: pävirid #pápárid

päävir+N+Pl+Nom: pápáreh

päävir+N+Pl+Gen: pápárij

päävir+N+Pl+Acc: pápárijd

päävir+N+Pl+Ill: pápáráid

päävir+N+Pl+Loc: pápárijn

päävir+N+Pl+Com: pápárijguin

päävir+N+Pl+Abe: pápárijttáá

3.7.3 D X V –rááhtus: *viemâr, čievâr*

D X V –rááhtus itá 81 kerdid tutkâmmamnâstuvâst. Hiäjus tääsi D X V – rááhtusân lii máhđulâš rááhtus kievra tääsist D XX V (*viemâr – viemmâr*). Rááhtus itá amnâstuvâst 70 kerdid. Nubbe máhđulâš rááhtus kievra tääsist lii D X V (*čieVâr – čieHâr*). Raáhtus itá 11 kerdid amnâstuvâst. Uánánâm kievra tääsi rááhtus lii D' X V (*vie'mâreh, čie'hâreh*). Juávhus láá adjektiveh (*njuosâs, vuohâd já uáni*) sehe substantiveh (*piehânj, puolâš já siemâ*).

Sujâtemmyenster 32: D X V – D XX V -rááhtus

Noun - viemâr: # 2B

viemâr+N+Sg+Nom: viemâr
 viemâr+N+Sg+Gen: viemmâr
 viemâr+N+Sg+Acc: viemmâr
 viemâr+N+Sg+Ill: vie'mârân
 viemâr+N+Sg+Loc: vie'mârist
 viemâr+N+Sg+Com: vie'mâráin
 viemâr+N+Sg+Abe: viemmârttáá
 viemâr+N+Ess: viemârin
 viemâr+N+Par: viemârid

viemâr+N+Pl+Nom: vie'mâreh
 viemâr+N+Pl+Gen: vie'mârij
 viemâr+N+Pl+Acc: vie'mârijd
 viemâr+N+Pl+Ill: vie'mâráid
 viemâr+N+Pl+Loc: vie'mârijn
 viemâr+N+Pl+Com: vie'mârijguin
 viemâr+N+Pl+Abe: vie'mârijttáá

Sujâtemmyenster 33: D X V – D X V –rááhtus

Noun- čieVâr: #2B

čieVâr+N+Sg+Nom: čieVâr
 čieVâr+N+Sg+Gen: čieHâr
 čieVâr+N+Sg+Acc: čieHâr
 čieVâr+N+Sg+Ill: čie'hârân
 čieVâr+N+Sg+Loc: čie'hârist
 čieVâr+N+Sg+Com: čie'hâráin
 čieVâr+N+Sg+Abe: čieHârttáá
 čieVâr+N+Ess: čieVârin #čieHârin
 čieVâr+N+Par: čieVârid # čieHârid

čieVâr+N+Pl+Nom: čie'hâreh
 čieVâr+N+Pl+Gen: čie'hârij
 čieVâr+N+Pl+Acc: čie'hârijd
 čieVâr+N+Pl+Ill: čie'hâráid
 čieVâr+N+Pl+Loc: čie'hârijn
 čieVâr+N+Pl+Com: čie'hârijguin
 čieVâr+N+Pl+Abe: čie'hârijttáá

3.7.4 D 'X V –rááhtus: vye'les

D 'X V –rááhtus itá 14 kerdid tutkâmamnâstuvâst. Hiäjus tääsi D 'X V – ráhtusân lii máhđulâš rááhtus kievvrâ tääsist D XX V (*vye'les* – *vuállás*). Uánánâm kievvrâtääsi rááhtus lii D' X V (*vuá'láseh*). Juávhust láá adjektiveh (*pyeñes*, *suá'mis* já *vie'res*) sehe substantiveh (*kie'les*, *tuá'jus* já *vye'ne*).

Sujâtemmyenster 34: D 'X V – D XX V –rááhtus

#Noun- vye'les: # 2B

vye'les+N+Sg+Nom: vye'les
 vye'les+N+Sg+Gen: vuállás
 vye'les+N+Sg+Acc: vuállás
 vye'les+N+Sg+Ill: vuá'lásân
 vye'les+N+Sg+Loc: vuá'lásist
 vye'les+N+Sg+Com: vuá'lásáin
 vye'les+N+Sg+Abe: vuállásttáá
 vye'les+N+Ess: vye'lesin
 vye'les+N+Par: vye'lesid

vye'les+N+Pl+Nom: vuá'láseh
 vye'les+N+Pl+Gen: vuá'lásij
 vye'les+N+Pl+Acc: vuá'lásijd
 vye'les+N+Pl+Ill: vuá'lásáid
 vye'les+N+Pl+Loc: vuá'lásijn
 vye'les+N+Pl+Com: vuá'lásijguin
 vye'les+N+Pl+Abe: vuá'lásijttáá

3.7.5 2B –juávhu Transdusermyenster

Transdusermyenster kuulmâstaavvâlsâš nominij 2B -juávhu leksemáid lii tavlustuvâst 24. Tavlustâhân láá merkkejum tábáhtusah, main lii miinii eres iäruid ko sajahäämi tubdâlduvâh. Sajehäämi tubdâlduvâid puáhtá keččâđ tavlustuvâst 1 lovvoost 2.2.2.

Tavlustâh 24: 2B *naVer* transdusermyenster

substantiv		2B maadâ		sajahäämih
naVer:nahh4aar	->	+N+Sg:^WG	->	+Nom:
		+N+Sg:	->	+Gen:, Acc:, Abe:
		+N+Sg:		+Ill:, Loc:, Com:
		+N:^WG	->	+Ess:, Par:
		+N+Pl:	->	+Nom:, Gen:, Acc:, Abe:, Ill:, Loc:, Com:

Naver lekseem maadâ lii kievrtâäsi häämi *nahh4aar*. Tavlustuvâst ij vala lah merkkâ vookaal nubástusân nube stavâlist, ko analisaattorpargo lii koskân. Täsimsom tabáhtus maŋa *nahh4aar* lii häämist *navaar*, nube staavvâl vookaal nubástustábáhtus, *aa* -> *e*, maŋa häämi lii *nayer*. Täsimsom kievrtâ tääsist hiäjus táásán tabáhtuvá čuávuváá myenster miel:

"xx:y long to half long gradation 1" ! hh:V, kk:h, pp:v, čč:J
 Cx:0 <=> Vow: _ Cy: Vow (Vow:) (Cns) (Dummy:) %^WG:0 ;
 Vow (Dummy:) _ Cy: (Dummy:) Vow (Dummy:) %^WG:0 ;
 where Cx in (h k p č)
 Cy in (h4 k4 p4 č4)

"xx:y long to half long gradation 2" ! hh:V, kk:h, pp:v, čč:J
 Cx:Cy <=> Vow Cz: _ Vow (Vow:) (Cns) (Dummy:) %^WG:0 ;
 Vow (Dummy:) Cz: _ (Dummy:) Vow (Dummy:) %^WG:0 ;
 where Cx in (h4 k4 p4 č4)
 Cy in (y h v j)
 Cz in (h k p č)

3.8 Pluralia tantum –juávkku

Pluralia tantum tabáhtusah láá amnâstuvâst 39 (*puustaveh, vanhimeh, njäVileh, iä'laneh* já *tier'vuodah*). Tain tabáhtusâin ij lah täsimolsom iäge kukkodâh nubástusah. Pluralia tantum leksemeh kiävttoje noomâs miel tuše maanġálovo haamijn. Juávhu sujâtemovdâmerkkâ lii sujâtemmyenster 35.

Sujâtemmyenster 35: Pluralia –juávkku

Noun - railâseh: # 1A pluralia

railâseh+N+Pl+Nom: railâseh
 railâseh+N+Pl+Gen: railâsij
 railâseh+N+Pl+Acc: railâsijd
 railâseh+N+Pl+Ill: railâsáid
 railâseh+N+Pl+Loc: railâsijn
 railâseh+N+Pl+Com: railâsijguin
 railâseh+N+Pl+Abe: railâsijttáá
 railâseh+N+Ess: railâsin
 railâseh+N+Par: railâsid

3.8.1 Pluralia transdusermyenster

Transdusermyenster kuulmâstaavvâlsâš nominij Pluralia -juávhu leksemáid lii tavlustuvâst 25. Tavlustâhân láá merkkejum tábáhtusah, main lii miinii eres iäruid ko sajahäämi tubdâlduvâh. Maangâlovo nominativ sajahäämi tubdâldâh lii Pluralia juávhus *-h* čonâsvokalijttáá, mut eres sajahäämi tubdâlduvâid puáhtá keččâđ tavlustuvâst 1 lovvoost 2.2.2.

Tavlustâh 25: Pluralia *railâseh* transdusermyenster

substantiv		Pluralia maadâ		sajahäämih
railâseh:railâs^SV	->	+N+Pl:	->	+Nom:h
		+N+Pl:	->	+Gen:, Acc:, Ill:, Loc:, Com:, Abe:, Ess:, Par:

Pluralia tantum maangâlovo nominativ čonâsvookaal várás maddust lii ^SV sajetuállee. Čonâsvookaal puáhtá leđe *e*, *a* teikkâ *á* já tot lasettuvvoo maddui ovdil nominativ sujáttemkiäččus *h*. Transduser njuolgâdusah pluralia kietádállâm várás láá vala koskân.

3.9 Lekseemmaadâtiijpâi viärdádállâm

Tarkkuum tääl lekseemmaadâtiijpâid adai ráhtusijd tađe miel, lii-uv tain täsimolsom vâi ij já talle vala viärdádállâm täsimolsom já täsimolsottis ráhtusijd oohân. Tutkâmuš ohtân ulmen lii selvâttiđ, puáhtá-uv nominativhäämi ráhtusist tiettiđ lekseem sujáttemparadigmatiijpâ.

3.9.1 Madduuh main ij lah täsimolsom

Tavlustuvâst 26 puáhtá keččâđ, magareh ráhtuseh täsimolsottis leksemijn láá oovtâlovo nominativist. Juávhu 1B puotâ lii merkkejum meid uánánâmrááhtus. Fiskâdin lam

merkkim tábáhtusáid, moh iteh amnâstuvâst eenâb ko love kerdid. 1A já 1B juávhui iäru lii tast, lii-uv leksemist kukkodâhñubástus vâi ij.

Tavlustâh 26: Täsimolsottis madduuh

Sg.Nom.	1A	1Ae	1B	1B+j	1C
V X V	x3				
V X D	x2				
V XX V	x98	x7		x1	x25
V XX VV	x1		x54 V X V	x1	
V XY V	x203	x14			x20
V X'Y V	x1				
V 'XY V		x1			
V XY VV	x9		x25 V XY V		
V XYY V	x35	x2			x7
V XYY VV		x1			
V XYZ V	x10				x2
VV X V	x18		x77 V X V	x2	x2
VV X D			x1		
VV X VV			x95 V X V		
VV XX V	x5		x142 V X V	x3	x1
VV XY V	x5		x35 V XY V		
VV XXY V			x2 V XY V		
VV XYY V	x1				
D X V			x32 D'X V	x3	x1
D' X V	x 2	x6			
D X VV			x15 D'X V		
D' X VV	x 1		x2 D'X V		
D XX V			x58 D'X V	x2	x3
D X'X V	x25	x2	x4 D'X V		x6
D XY V	x1	x2	x17 D'XY V		x1
D' XY V		x6			
D X'Y V	x58	x5			x4
D XYY V				x1	
D X'YY V	x5	x1			x1
D XYZ V			x2 D'XYZ V		

Juávhui 1Ae já 1C puotâ ráhtus olášumhäämi ij lah merhâšittee, ko 1Ae -juávhust kuálmád staavvâl e láppoo ráhtusist peerusthännáá já eres nubástusah juávhust iä lah. 1C -juávhust nube staavvâl vookaal kukko ráhtusist peerusthännáá já eres nubástusah juávhust iä lah.

1B -lekseemráhtusijd lii ohtsis tot, et ráhtusist lii jo-uv kuhes vookaal vuosmuu teikkâ nube stavâlist teikkâ kuohtuin, kuhes vookaal puáhtá lede meid kuhes diftoŋ vuosmuu stavâlist. 1B –juávkun ij lah tippâlâš, et lekseemist lii kuhes konsonant, mut ij kuhes vookaal, ađai 1B –juávhusť iä lah ráhtuseh: V XX V, V XYY V. XYY-konsonant-kuávdáš ij ide 1B –juávhusť, veik ráhtusist mudoi ličij-uv kuhes vookaal, ađai 1B –juávhusť iä lah ráhtuseh: V XYY VV, D XYY V. Mudoi kuávdáškonsonant puáhtá lede jo-uv kukke teikkâ uanih.

1A –juávhusť pyehtih lede maangâlágáneh ráhtuseh. Áinoo mii ij amnâstuv leksemijn lah, lii kuhes diftoŋ vuosmuu stavâlist, peic lovnâlekseem *triangelist*, mut tom puáhtá tulkkuđ meid uánihâžžân. Mudoi 1A –juávhu leksemijn puáhtá lede vuosmuu stavâlist uánihis teikkâ kuhes vookaal teikkâ uánihis diftoŋ. Kuávdáškonsonant puáhtá meid lede jo-uv kukke teikkâ uánihâš. Nube staavvâl vookaal lii 1A –juávhu leksemijn uánih. Amnâstuvâst láá tuše 11 leksemid 1A –juávhusť, main lii nube stavâlist kuhes vookaal, toh láá ráhtusijn V XY VV, V XX VV já D'X VV. V XY VV-ráhtus leksemeh láá lovnâleksemeh, main lii nube stavâlist kuhes *aa* (*plantaas*, *symbaal* já *signaal*). V XX VV-juávhusť lii lekseem *killeel*, mii lii suorgiittâs *killáđ* kiäsásâmveerbâst. D'X VV –rááhtus lekseem lii lovnâlekseem *diabaas*.

Ráhtuseh main láá leksemeh sehe 1A (tast iä lah kukkodâhñubástusah) et 1B (tast láá kukkodâhñubástusah) láá čuávuvááh: V XX VV, V XY VV, VV X V, VV XX V, VV XY V, D'X VV já D XY V. V XX VV –rááhtus 1A –juávhu lekseem lii *killeel*, mii lii suorgiittâs kiäsásâmveerbâst, mudoi ráhtusist láá 1B –juávhu leksemeh. V XY VV-rááhtus peht lii tutkâmušâst toohum čuávuvâš jyehim 1A já 1B juávhui kooskâst: 1A –juávhusť V XY VV-ráhtus leksemeh láá - tegu oovdeb pittáást mainâstim - enâmustáá lovnâleksemeh, main lii kuhes *aa* nube stavâlist. 1B –juávhusť V XY VV-rááhtus leksemeh láá sehe puáris anarâškielâ leksemeh et lovnâleksemeh, main lii nube stavâlist kuhes *ee* teikkâ *oo* (*leijoon*, *kilgool*, *bakteer* já *saijeem*). VV X V –ráhtusist 1A-juávhusť láá lovnâleksemeh, main lii algâkielâst kuhes vookaal maangâlovo nominativist [*tiiger* (*tiikerit*), *viisum* (*viisumit*) já *taaler* (*taalerit*)] já 1B –juávhusť lovnâleksemeh, main lii uánihis vookaal vuosmuu stavâlist lovnâadeleijee kielâ maangâlovo nominativist sehe puáris anarâškielâ leksemeh [*proomil* (*promillit*), *aarnik* (*arnikit*) *reevir* (*reviirit*), *vaahâg*, *uudâg* já *säähir*]. VV XX V- já VV XY V- ráhtusijn jyehim 1A já 1B juávhui kooskâst lii siämmaáláán ko VV X V –juávhusť, ađai 1A –juávhusť láá lovnâleksemeh,

main lii loovnáadeleijee kielâst kuhes vookaal maangâlovo nominativist [*ráámmát* (*raamatut*), *skootter* (*skootterit*), *suuvdár* (*suutarit*), *haarnisk* (*haarniskat*) já *kijkár* (*kiikarit*)] já 1B -juávhust láá lovnâleksemeh, main lii uánihis vookaal lovnâadeleijee kielâ maangâlovo nominativist sehe puáris anarâškielâ leksemeh [*käävvil*, *eellim*, *meetter* (*metrit*), *aalmug*, *meeinig* (*meiningit*) já *puustav*]. **D'X VV** –ráhtusist 1A -juávhust lii lovnâlekseem *dia'baas* já 1B –juávhust puáris anarâškielâ leksemeh *iä'láán* já *čuá'dáád*. **D XY V** –ráhtusist 1A –juávhust lii lovnâlekseem *triangel* já 1B –juávhust sehe lovnâleksemeh et puáris anarâškielâ leksemeh (*suáldát*, *neutron*, *luostar*, *pievrih*, *njuoijâl* já *tuáijár*).

3.9.2 Madduuh main lii täsimolsom

Tavlustuvâst 27 puáhtá keččâđ, magareh ráhtuseh täsimolsomvuálásâš leksemijn lii oovtâlovo nominativist já oovtâlovo genetivist. Fiskâdin lam merkkim tábáhtusâid, moh iteh amnâstuvâst eenâb ko love kerdid. 2A já 2B juávhui iäru lii tast, lii-uv leksemist kukkodâhnubástus vâi ij.

Tavlustâh 27: Täsimolsom madduuh

	2a	2b
Sg.nom.	Sg.gen.	Sg.gen.
V X V	x4 V XX V	x27 V XX VV
	x3 D XX V	
V 'XY V	x24 V XY V	
	x2 V XYY V	
V'XYZ V	x1 V XYZ V	
VV X V	x68 V XX V	x5 VV X V
	x3 V X V	x43 VV XX V
	x4 D X' X V	x1 D X V
VV XY V	x130 V XY V	x2 V XYY V
	x7 D X' Y V	x2 V XXY V
	x30 V X' YY V	
VV XYZ V	x1 V X'YZ V	
D X V	x2 D 'X V	x70 D XX V
	x40 D X' X V	x11 D X V
D' X V	x1 D X' X V	x14 D XX V
D XY V	x121 D X'Y V	x8 D XXY V
	x5 D X' YY V	

Täsimolsom vuálásâš leksemijn ij pyevti oovtâlovo nominativ ráhtusist (peic rááhtus V' XY V puotâ) ettâđ , lii-uv tast kukkodâhnuvástus vâi ij. Siämmáá ráhtusist láá leksemeh, moh kullojeh jo-uv 2A teikkâ 2B juávhoiđ. V' XY V –rááhtus lii áinoo rááhtus, mast láá leksemeh (leksemeh, moh láá amnâstuvast eenâb ko love) tuše 2A - juávhusť. Oovtâlovo genetivráhtusist puáhtá ettâđ, lii-uv leksemist kukkodâhnuvástus vâi ij. Jis genetivráhtusist lii kuhes vookaal teikkâ kuhes diftoŋ vuosmuu teikkâ nube stavâlist, leksemist lii kukkodâhnuvástus.

3.9.3 Ráhtusij viärdádâllâm juávhu 1B, 2A já 2B kooskâst

Amnâstuvâst pajanii kulmâ ráhtus, main puáhtá ettâđ, et jis leksemist lii tot rááhtus, tast lii täsimolsom. Ráhtuseh láá V X V, V'XY V já D'X V, motomijn lovnâleksemijn puáhtá meid leđe tagareh ráhtuseh, mut tain ij kuittâg lah täsimolsom (*pipar, virus* já *penis*). V X V-ráhtus täsimolsom puáhtá leđe 2A (7 ovdâmerkkâđ amnâstuvâst) teikkâ 2B mielđ (27 ovdâmerkkâđ amnâstuvâst). V'XY V-rááhtus lii 2A täsimolsom (26 ovdâmerkkâđ amnâstuvâst) já D'X V-rááhtus lii 2B täsimolsom (14 ovdâmerkkâđ amnâstuvâst).

VV X V-ráhtus leksemeh pyehtih leđe jo-uv 1B-juávhusť, 2A- teikkâ 2B-juávhusť. **1B-juávhusť** láá el. lovnâleksemeh (*siilak, paanik, steeril, heedâlm* já *ruubin*) sehe âđ-loppâsâš nomineh (*saahâđ, raavâđ* já *kuuđâđ*), âm-loppâsâš nomineh (*juuhâm, toohâm* já *puunâm*) já š-loppâsâš nomineh (*laajiš, peeliš, puuriš* já *oodiš*). **2A-juávhusť** láá el. r-loppâsâš nomineh (*ääbir, liivâr* já *šlaadâr*) já s-loppâsâš nomineh (*räähis, náágus, koorâ* já *toonâs*). **2B-juávhusť** láá el. n-loppâsâš nomineh (*maašin, koosân* já *uusân*), r-loppâsâš nomineh (*päävir, čoovár* já *vääđir*) sehe s-loppâsâš nomineh (*määlis, iijâs, čoovâs, oomâs* já *nuurâs*).

VV XY V-ráhtus **1B-juávhu** leksemeh láá el. lovnâleksemeh (*vaanhim, puustav* já *puustuv*), aktiohäämih [*naaijâm, suuijâm* já *káaijum* (moh tuodâlávť láá VV XX V – juávhusť, ko kuhes *j* lii grafemijguin *ij*)], g-loppâsâš nomineh (*aalmug, moovtig, oornig* já *ruustig*). **2A-juávhu** leksemeh láá el. â-loppâsâš nomineh (*vaaskâ, soovsâ* já *iistâ*), âl-loppâsâš nomineh (*kaahvâl, faarpâl* já *haandâl*), r-loppâsâš nomineh (*veeskir,*

kaaiŋâr já *puuljâr*) sehe s-loppâsâš nomineh (*liivtes*, *häärvis*, *paalgâs*, *peeškâs* já *poovčâs*). **2B-juávhu** leksemeh láá nelji (*heetug*, *skuuiper*, *koonjâl* já *loonjâg*), main kyehti majemuu *koonjâl* já *loonjâg* láá tuodâlávtt VV X V –juávhu jesâneh, ko *nj* graafeemovttástume västid anarâškielâst oovttâ jienâduv.

D X V-ráhtus **1B-juávhu** leksemeh láá el. lovnâleksemeh (*stearin*, *ruávást* já *tiänast*) sehe aktiohäämih (*juohum*, *piähum* já *kuohâm*). **2A-juávhu** leksemeh láá el. s-loppâsâš nomineh (*viehis*, *puáris*, *iäđus*, *liegâs* já *ruotâs*). **2B-juávhu** leksemeh láá el. h-loppâsâš nomineh (*uáni*, *smiäruh*, *puásuh* já *stuorâh*) já s-loppâsâš nomineh (*muájus*, *stielâs*, *juonjâs* já *ruojâs*) sehe š-loppâsâš nomineh (*puolâš*, *kierâš* já *miäđuš*).

D XY V-ráhtus **1B-juávhu**st láá lovnâleksemeh (*bauksit*, *suáldát*, *neutral*, *neutron* já *luostar*) sehe anarâškielâ leksemeh moi konsonantistâh lii *ij*, el. *muáijum*, *tuáijim*, *vuojjâm*, *čyeijil*, moh tuodâlávtt kullojeh D XX V –juávkun, ko kuhes *j* lii grafemijguin *ij*. **2A-juávhu** leksemeh láá el. h-loppâsâš nomineh (*čiermih*, *kuárvih*, *nuárjuh* já *šiälguh*), šm-suárgáseh (*uárbâšm* já *kuovđâšm*) sehe s-loppâsâš nomineh (*juáigus*, *riäntus*, *vuástus*, *miestâs* já *tuovnjâs*). **2B-juávhu** leksemeh láá: *ciärkuh*, *ruánjis*, *ruomčâs*, *suonjâr*, *syenjir*, *vuonjâč*, *vuonjâl* já *vuonjâš*.

4 SUOGÂRDÂLLÂM

4.1 Kuulmâstaavvâlsâš nominij sujâttemparadigma tiijpah

Kuulmâstaavvâlsâš nominij jyehimvuáddun ij kielâtekno uáinust piijsáá tuše täsimolsom já kukkodâhnubástusâi tutkâm, mii lii tääl puohtum oovdân anarâškielâ kielâoopâst. Anarâškielâ kielâoppâ puáhtá oovdân taan-uv tutkâmuš 1A, 1B, 2A já 2B juávhuid. Kielâteknologisâš čuávdisij tet lii tárbu tärkkilub jyehimân já toos lii taat tutkâmuš puáhtám oovdân meid juávhuid 1Ae, Bj, 1C já Pluralia. Amnâstuvâst kavnui meid juávkku 1Cm, mut tot lii amnâstuv rajjiimist kuodđum meddâl. Anarâškielâ kuulmâstaavvâlsâš nominijn láá taan tutkâmuš vuáđuld 9 sierânâs sujâttemparadigma tiijppâd: 1A, 1Ae, 1B, Bj, 1C, 1Cm, 2A, 2B já Pluralia, main tutkamušamnâstuvâst láá eres peic 1Cm –juávkku.

1A –juávhust láá leksemeh, main ij lah täsimolsom iäge kukkodâhnubástusah. Sujâttemparadigmast lii tuše ohtâ lekseemmaadâ, kuus sujâttemkiäččuseh labdojeh. Juávhu leksemeh láá om. *virus, inuit, puttâl, killeel, säplig, pan'jig, orgaan, alttar, taldrik, tiiger, roonnig, maastur, kye'ver, diabaas, njuám'mil, triangel, viel'gâd* já *kiev'kkân*. Juávhu sujâttemmyenstereh láá lovvoost 3.1.

1Ae –juávhust láá leksemeh, main ij lah täsimolsom iäge kukkodâhnubástusah, mut main lii njuolgâduslâš *e* lappum tiäta sajehaamijn, kj. sujâttemmyenstereh lovvoost 3.2. Sujâttemparadigmast láá kyehti lekseemmadduu, nubbeest *e* lii fáárust, nubbeest ij. Juávhu leksemeh láá om. *šoddâdem, uhredem, o'vdâstem, sorttâdem, tarkkiistem, miä'câstem, luod'dâdem, viestâdem, kuás'tidem, pied'gânem* já *cuovk'kânem*. Juávhu leksemeh láá kuulmâstaavvâlsâš veerbâi aktiohäämih.

1B –juávhu leksemijn ij lah täsimolsom, mut kukkodâhnubástusah láá. Vookaalnubástusah iteh sehe vuosmuu et nube stavâlist já vookaalnubástusâi ohtâvuodâst meid konsonanteh nubásmuveh, nubástusah láá uánnánmeh. Sujâttemparadigmast láá kyehti lekseemmadduu, nominativmaadâ já uánánâmmaadâ. Juávhu leksemeh láá om. *kappeer – kapereh, čulgoom – čulgomeh, suuhâm – suhâmeh, prootein – proteineh, eemeed – emedeh, mááccuh – mácuheh, späälih – späiliheh,*

uunnjân – unjâneh, kiâmád – kiä'mád, jiereeh – jie'reheh, iä'láán – iä'lâneh, kyeppir – kye'pireh, tieg'gáár – tie'gareh, čuoivâg – čuo'ivâgeh já myenster – mye'nstereh.

Juávhu sujâtemmyenstereh láá lovvoost 3.3.

Bj –juávhu leksemijn ij lah täsimolsom, mut kukkodâhnubástusah láá já toi lasseen vala njuolgâduslâš *j* itteem lekseemmaddui tiätu sajehaamijn, kj. sujâtemmyenstereh lovvoost 3.4. Kukkodâhnubástusah iteh siämmaánaál ko 1B –juávhus.

Sujâtemparadigmast láá kyehti lekseemmadduu, nominativmaadâ já uánánâmmaadâ kost *j* itá. Juávhu leksemeh láá om. *pikkâin – pikânjeh, kahhaan – kahanjeh, koorâin – korânjeh, kooppâin – kopânjeh, piehâin – pie'hânjeh, suoppâin – suo'pânjeh já piäippâin – piä'ipânjeh.*

1C –juávhu leksemijn ij lah täsimolsom já kukkodâhnubástusah láá eres tiijpâ ko juávhu B leksemijn. C –tiijpâ kukkodâhnubástusah láá njuolgâduslâš kukkomeh lekseemmaddust, kj. sujâtemmyenstereh lovvoost 3.5. Sujâtemparadigmast láá kyehti lekseemmadduu, nominativmaadâ já kukkommaadâ. Juávhu leksemeh láá om. *morrum – morruumeh, huksim – huksiimeh, tulkkum – tulkkuumeh, tekstam – tekstaameh, feerim – feeriimeh, paattum – paattuumeh, vuávám – vuáváameh, tuoppim – tuoppiimeh, lieg'gim – lieg'giimeh, njuolgim – njuolgiimeh, muor'jim – muor'jiimeh já vuor'kkim – vuor'kkiimeh.* Váldu-uási juávhu leksemijn láá kiäsásâmveerbâi aktiohäähimih.

1Cm –juávku lii räijejum meddâl tutkâmušast. Tast láá kiäsásâmveerbâi aktiohäähimih (*kepidem, lihâdem, povvâstem, stye'redem, o'vdedem*), main láá erestijppâsâš kukkodâhnubástusah ko 1C –juávhus. 1Cm –juávhu paradigmatiijpâ teikkâ -tiijpâ selvâtem váátá lasetutkâmuš. Tutkâmušast kalga väldid vuotân meid kiäsásâmveerbâi sujâtemparadigmaid.

2A –juávhu leksemijn lii täsimolsom, kukkodâhnubástusah iä lah. Meid ereslâán vookaal- já diftorjnubástusah láá máhđuliih, tain mainâstâm vyeliláá lovvoost 4.2.

Sujâtemparadigmast láá kulmâ lekseemmadduu, hiäjus tääsi maadâ (mii itá nominativist), uánánâm hiäjus tääsi maadâ (mii itá essivist já partitivist) sehe kievrá tääsi maadâ (mii itá puoh eres sajehaamijn). Juávhu leksemeh láá om. *putes – puttás, teres – tiärrás, u'škes – uškás, ki'rkes – kirkkás, hu'rskes – hurskás, räähis – rákkás, áánás – áĴás, eebir – iäb'bár, poovčas – pohčas, veeskir – viäs'kár, kuumpâs –*

kumppâs, miinstâr – minstâr, njiesâs – njie'câs, hiävuš – hiäp'pus, kie'res – kiär'rás, suormâs – suor'mâs já *riäntus – riän'ttus*. Juávhu sujättemmyenstereh láá lovvoost 3.6.

2B –juávhu leksemijn lii sehe täsimolsom et kukkodâhnubástusah.

Kukkodâhnubástusah iteh vokaliijn sehe vuosmuu et nube stavâlist já konsonantkuávdáš meid uánnán. Meid eresláán vookaal- já diftonjnubástusah láá máhđuliih, tain mainâstâm vyeliláá lovvoost 4.2. Sujättemparadigmast láá nelji lekseemmadduu, jis hiäjus tääsist lii kuhes vookaal, mudoi lekseemmadduuh láá kulmâ. Madduuh láá hiäjus tääsi maadâ (itá nominativist), máhđuláš uánánâm hiäjus tääsi maadâ (itá essivist já partitivist, jis hiäjus tääsist lii kuhes vookaal), kievra tääsi maadâ (itá oovtâlovo genetivist, akkusativist já abessivist) sehe uánánâm kievra tääsi maadâ (itá eres sajehaamijn).

Juávhu leksemeh láá om. *naver – nahhaar – nahareh, käävir – käähir – kähireh, päävir – pááppár – pápáreh, jevil – jiähál – jiä'háleh, jäävvil – jáhháál – jáháleh, heeitug – heittug – heitugeh, loonjâg – lonnjâg – lonjâgeh, viemâr – viemmâr – vie'mâreh, čievâr – čiehâr – čie'hâreh, vye'les – vuállás – vuá'láseh* já *suonjâr – suonnjâr – suo'njâreh*. Juávhu sujättemmyenstereh láá lovvoost 3.7.

Pluralia Tantum –juávhus láá leksemeh, moh kiävttojah tuše maangâlovvoost, juávhu leksemijn ij lah täsimolsom iäge kukkodâhnubástusah. Teoriast juávhu leksemáid lii máhđuláš huksiđ oovtâlovo häämi, tegu *railâs – railâseh* já *heejâ – heejâh*, mut taan tutkâmušâst čuávdust lii lamaš rähtiđ Pluralia Tantum –juávhu. Juávhu leksemeh láá om. *keriveh, koččomeh, havdajááh, henkseleh, haalareh, puustaveh, iä'láneh, čuož'žâmeh, tier'vuodah* já *kuov'skâseh*. Juávhu sujättemmyenster lii lovvoost 3.8.

4.2 Vookaal já diftonj šlaajâhnubástusah

Vookaal ja diftonj šlaajâhnubástusah iteh tuše leksemijn, main lii täsimolsom. Piirâs ađai magarij grafemij ohtâvuodâst nubástusah iteh, ij lah analyysohjelm rähtim uáinust čielgâs. Vookaal teikkâ diftonj šlaajâhnubástus ij olášuu systemaatlávt ain siämmáin vuosmuu já nube staavvâl vookaalpaarâin (*suárgás – syergis, puárrás – puáris, luámmán – lyeme*). Amnâstuv vookaalnubástusah láá čuávuvááh:

á:e nubástus nube stavâlist, ko vuosmuu stavâlist lii ohtuunis vookaal *i*, *o* teikkâ *u* (*vissás:vises*, *ollás:oles*, *puttás:putes*).

á:e nubástus nube stavâlist, ko vuosmuu stavâlist lii *uá* –diftoŋ (*uállás:uáles*).

á:e nubástus nube stavâlist, ko vuosmuu stavâlist lii meid nubástus *iä-e* (*čičäppát:čeve*), *iä-ie* (*kiállás:kieles*) teikkâ *iä-ee* (*viäskár:veeskir*).

á:e nubástus nube stavâlist, ko vuosmuu stavâlist lii *uá-ye* nubástus (*luámmán:lyeme*).

áá:e nubástus nube stavâlist, ko vuosmuu stavâlist lii ohtuunis vookaal *i*, teikkâ *o* (*linnáás:lines*, *lonnáás:lones*).

aa:e nubástus nube stavâlist, ko vuosmuu stavâlist lii ohtuunis *a* (*nahhaar:naver*).

á/áá:i nubástus nube stavâlist já vuosmuu stavâlist lii meid nubástus *á/áá:ää* (*váddás:väädís*, *jáhháál:jäävil*, *pááppár:päävir*).

á:i nubástus nube stavâlist, ko vuosmuu stavâlist lii *uá* –diftoŋ (*puárrás:puáris*).

á:i nubástus nube stavâlist, ko vuosmuu stavâlist lii *uá-ye* nubástus (*suárgás:syergis*).

Kuulmâstaavvâlsâš nominijn lii máhđulâš lede oovtâ lekseem sujâttemparadigmast tuše kyevti tiijpâ vokaleh, kj. paajeeb ovdâmeerhâid, ko kyevtstaavvâlsijn lii máhđulâš lede kuulmâ tiijpâ vokaleh om. *kyeli* – *kuálan* – *kuolij*. Tärkkilis tiäđu vookaalmolsâšem iävtuiguin taat tutkâmuš ij addel, äšši váátá lasetutkâmuš suorgiittemoopâ já etymologia syergist.

4.3 Lovnâleksemeh

Lovnâleksemij sujâtem lii muálkkáá, jis leksemeh iä nuávdit anarâškielâ lekseemtiijpâid. Čuávdus áášán lii tast, et lovnâleksemij rähtimist kalga vâldid vuotân

anarâškielâ lekseemtiijpâid. 1A –juávhust láá lovnâleksemeh, main siäilu lovnâadeleijee kielâ kuhes vookaal suujâtmist, veik anarâškielâ sujâtemmyenster miel vookaal kolgâččij uánánid: VV X V –ráhtusist (*aabis – aabiseh, tiiger – tiigereh, máálar – máálaréh*) vrd. siämmás rááhtus, mast lii uánánem (*maadij – mađijeh, juuhâm – juhâmeh, kiisur – kisureh*), VV XX V –ráhtusist (*kijkár – kijkáreh, maastu – maastureh*) vrt. siämmás rááhtus, kost lii uánánem (*eellim – elimeh, jäämmim – jämimeh, keeppil – kepileh*). V XY VV –rááhtus tááhust lii tutkâmušâst toohum miärádâs tast, et leksemeh main lii nube stavâlist kuhes *a*, kullojeh juávkun (1A), kost iä lah kukkodâhnuvástusah (*plantaas – plantaaseh, symbaal – symbaaleh*) já leksemeh main lii nube stavâlist kuhes *o* teikkâ *e* kullojeh juávkun (1B), kost lii kukkodâhnuvástus (*almoon – almoneh, kilgool – kilgoleh, probleem – problemeh, systeem – systemeh*).

Suomâkielâ myenster uáinoo meid majemuu konsonant lattiimist suujâtmist om. *saavaan-savanneh*, maangâlovo nominativist láá kyehti *n* (loppâkonsonant tubbâlistum lii kukkodâhnuvástusâi vuálásâš kluusiiloppâsâš leksemij jiešvuotâ), anarâškielâ systeem miel maangâlovo nominativ ličij *savaneh*, mut suomakielâ *savannit* páiná, já maangâlovo nominativ häämist láá kyehti *n*. Siämmáš tábáhtus lii uáinimnáál *meetaal-metalleh* –leksemist (suomâkielân *metallit*), mut ij *miitaal-mitaleh* leksemist (suomâkielân *mitalit*). Lii-uv tast jiermi, et kalga mättid suomâkielâ, vâi máttá sujâttid anarâškielâ lovnâleksemij? Vâi kolgâččij-uv lovnâleksemij sujâtem normim čuávvuđ anarâškielâ myenster?

4.4 Lekseemráhtusij viärdádâllâm suogârdem

Tutkâmamnâstâh lii juohhum sujâtemparadigmatijppâid lekseemráhtusij miel. Lekseem algâpuáttim, lii-uv lekseem puáris anarâškielâ lekseem, suárgus teikkâ lovnâlekseem, ij lah valdum vuotân jyehimist. Enâmuš uási ovdil mainâšum lekseemtiijpâin išteh siämmáid ráhtusijd. Koččâmušan tast, puáhtá-uv lekseemráhtusist (oovtâlovo nominativráhtusist) tiettid, maggaar lii lekseem sujâtemparadigma adai lii-uv leksemist täsimolsom teikkâ kukkodâhnuvástusah, vástádâs lii, et kukkodâhnuvástusâid puáhtá uáinid, jis leksemist ij lah täsimolsom, mut

täsimolsomvuálásij leksemij kukkodâhnuvâstusâid puáhtá uáiniđ oovtálovo genitiv-akkusativ häämi ráhtusist. Täsimolsom vuod puáhtá uáiniđ tiäturáhtusijn.

Ráhtuseh, main viehâ vissâsávt lii täsimolsom, láá čuávuvááh:

V X V-rááhtus, mon leksemeh láá stuáráamuš uási *es-* já *os-* loppâsâš nomineh (*eres, ores, loves, njados, rikos, čavos* sehe *potás, njunoš, manjoš, naver* já *šomer*);

V'XY V-rááhtus, mon leksemeh láá *es-* já *os-*loppâsâš nomineh (*si'dhes, ki'rkes, u'skes, i'skos, a'lmos, la'bdos* já *ci'rgán*);

D'X V-rááhtus, mon leksemeh láá *es-*loppâsâš nomineh (*kie'les, vye'les, čye'des* sehe *lye'me, vye'ne, suá'mis, tuá'jus, kuá'dus* já *čuá'ruš*).

Ráhtuseh, main puáhtá uáiniđ, et tain ij lah täsimolsom, mut kukkodâhnuvâstusah láá ađai tutkâmuš 1B-juávkku, láá čuávuvááh:

V XX VV-ráhtus leksemeh láá el. piergâsnoomah (*čohhoom, kappeer, pakkeet* já *kolloom*) já adjektiveh (*muddáág, jotteel* já *ucceeb*) sehe aktiohäämih (*passeem, orroom* já *lonnoom*);

V XY VV-ráhtus leksemijn lii nube stavâlist *oo* teikkâ *ee* (*bakteer, leijoon, systeem, jormeel* já *moijooh*);

VV X VV-ráhtus leksemijn láá valjeest lovnâleksemeh (*saavaan, oomeen, kiiveer, siipuul* já *paaneel*), mut meid puáris anarâškielâ leksemeh (*vaareeh, joodáán, puureeh* já *aaleeb*);

VV XX V-ráhtusist láá lovnâleksemeh (*reekkig, seeddâl, läättin* já *meetter*) já jienâ kovvejeijee suárguseh (*huurrân, šuurrân, liirrân* já *reeččân*) já–*nj* – suárguseh (*kaaggânj, kááttunj* já *kooppânj*);

D X VV-ráhtus leksemijn lii nube stavâlist *oo, ee* teikkâ *áá* (*vyeleeb, uáneeh, čuáđáád, vuájáán, juálooh* já *puálooh*);

D XX V-ráhtus leksemeh láá aktiohäämih (*riessâm, njuovvâm, pääččim* já *jiäñjum*) já ellei labdâšeijee nomattâsah (*ruánnih, jiellâh, lyeppih* já *piettih*).

Ohtsis tain ráhtusijn lii tot, et tain lii kuhes vookaal teikkâ diftoŋ jo-uv vuosmuu teikkâ nube stavâlist teikkâ kuohtuin.

Ráhtuseh, main puáhtá uáiniđ, et tain ij lah täsimolsom iäge kukkodâhnuvâstusah ađai tutkâmuš 1A-juávkku:

V XX V-ráhtus leksemeh láá sehe puáris anarâškielâ leksemeh (*čerrih, äggil, kozzâh* já *ämmir*) et lovnâleksemeh (*seller, mutter, puttâl* já *mittár*), juávhust láá meid aktiohäämih (*oppâm, šoddâm, väzzim* já *maccâm*);

V XY V-ráhtus leksemeh láá meid sehe puáris anarâškielâ leksemeh (*poskâd, ilgâd, pastel, väimil* já *pišker*), et lovnâleksemeh (*lakric, oster, tildalt* já *persovn*) já juávhust láá meid aktiohäämih (*vihkâm, ištâm, njuvdem* já *kirdem*);

V XYY V-ráhtus leksemeh láá aktiohäämih (*jalkkem, kevttim* já *aiccâm*), puáris anarâškielâ leksemeh (*livkkár, perttis, njulččel* já *ärttig*) sehe lovnâleksemeh (*sirkkel, kanttor, pövkkyr* já *pantter*);

V XYZ V-ráhtus leksemeh láá lovnâleksemeh (*taldrik, plankton, ávskár* já *polster*);

D X'X V-ráhtus leksemeh láá el. aktiohäämih (*čuáz'žum, kyed'dim* já *luád'dum*) já elleenoomah (*myev'vir, čier'rih, njuam'mil* já *kuáp'pil*), juávhust láá meid motomeh lovnâleksemeh (*kiäl'lár, riän'nár* já *tuám'mir*);

D X'Y V-ráhtus leksemeh láá el. aktiohäämih (*hiäi'bum, tuáš'kum, čuoi'gâm* já *kiel'dim*), adjektiveh (*viel'gâd, čuov'jâd, tyes'til* já *njyeb'žil*), juávhust láá meid motomeh lovnâleksemeh (*miäs'tár, kiäi'sár* já *tuáh'tár*).

VV X V-ráhtusist ij njuolgist pyevti ettâđ, et tot lii 1A-juávhu, ko siämmaš ráhtus lii meid leksemijn, main láá täsimolsom já kukkodâhnubastusah, mut jis lekseem lii lovnâlekseem já tast lii kuhes vookal lovnâadeleijee kielâst maangâlovo nominativhäämist, tot lii 1A-juávhu lekseem ađai tast ij lah täsimolsom iäge kukkodâhnubastusah. Juávhu leksemeh láá el. *hyysig, aabis, liider, aavis, naabur, piisam, aamen* já *viikun*.

Ráhtuseh, main ij pyevti ettâđ, et lii-uv tain täsimolsom teikkâ kukkodâhnubastusah, láá:

VV X V-ráhtusist láá 1B-juávhust 77 leksemid el. lovnâleksemeh (*eetik, siilak, ruubin* já *poolis*) já adjektiveh (*čäähid, voohâd, šoohâd* já *saahâd*) sehe aktiohäämih (*kiihâm, puunân, roohâm* já *suuhâm*); 2A-juávhust 75 leksemid el. piergâs noomah (*soodâs, raagâs* já *voonâs*) já 2B -juávhust 49 leksemid el. tavo puáđus noomah (*kuudâlm* já *njoodâlm*);

VV XY V-ráhtusist láá 1B-juávhust 35 leksemid el. lovnâleksemeh (*meeinig, oornig, ruustig, vaanhim* já *puustav*) já aktiohäämih (*káaijum, njeiejâm, suuijâm* já *naaijâm*); 2A-juávhust 167 leksemid el. â –loppâsâš kuulmâstaavvâlsiih

(*čeerġâ, kaaljâ, vaaskâ, poovsâ, soovsâ* já 2B-juávhust 4 lekseem (*heetug, loonjâg, koonjâl, skuuiper*);

D X V-ráhtusist láá 1B-juávhust 32 leksemid el. aktiohäämih (*jyehim, juohum, piähum* já *kuohâm*); 2A-juávhust 42 leksemid el. adjektiveh (*viehis, puáris, ciäigus, liäigus* já *piäigus*) já 2B-juávhust 81 leksemid el. adjektiveh (*vuovâs, kuonâs, njuoras, luovâs* já *tievâs*);

D XY V-ráhtusist láá 1B -juávhust 17 leksemid el. leksemeh, main lii *ij*-konsonantistâh (*čuoijâm, čyeijil, muáijum* já *vuoiĵâm*) já lovnâleksemeh (*bauksit, luostar, neutral, neutron* já *suáldát*); 2A-juávhust 126 leksemid el. poccuu nomattâsah (*čiermih, viälguh, čiäskuh* já *rievtâg*) já tavo puáđus noomah (*uástus, tuástus, uáinus* já *puávtus*) já 2B-juávhust 8 leksemid el. *vuonjâl* já *suonjâr*.

Huámášttee lii, et 1B –juávhust láá ennuv lovnâleksemeh, ko lovnâleksemijn lii harvii täsimolsom já tondiet toh láá enâmuštáá čuolmâráhtusijn 1B -juávhust.

Konsonantkuávdáš –*ij*- lii tuođálávt –*jj*- já jienâdem mielh puávtáččij merkkid XX –konsonantistâhân. Jis návt porgáččij, te **D XY V** –juávhust liččii tuše 5 lovnâlekseem. Meid **VV XY V** –juávhust kiäppáničij leksemij meeri neljiin. Siämmaáláán merkkim čuolmâ lii meid *nj* - *nnj* konsonantistuvâst, tot itá čuolmâráhtusijn **VV XY V** –ráhtus 2B –juávhust kuohtii. Huámášttee lii meid tot, et –*s* –suárguseh láá enâmuštáá täsimolsomvuálásâš 2A- já 2B -juávhuin. Eromâš ennuv –*s* teikkâ –*âs*–suárguseh láá **VV X V** –ráhtusist: 2A –juávhust 50 já 2B –juávhust 29; **VV XY V** –ráhtusist: 2A –juávhust 122; **D XY V** –ráhtusist: 2A –juávhust 82 já **D X V** –ráhtusist: 2A –juávhust 30 já 2B –juávhust 40.

Radikallávt puávtáččij naggiđ, et **VV XY V**- já **D XY V**-ráhtusij leksemeh láá hiäjus tääsist já tai kievrá täasih liččii **V X'Y V** (*kaavhâd – kav'hâd, puustav – pus'tav, vaanhim – van'him, aamnâs – am'nâs, paalgâs – pal'gâs, stoorgâs – stor'gâs*) já **D X'Y V** (*luostar – los'tar, neutral – neut'ral, pievrih – piev'rih, juáigus – juái'gus, vuásku – vuás'kun*). Talle tuše **VV X V**- já **D X V** –ráhtuseh liččii čuolmâráhtuseh, maid kolgáččij tutkâđ tärhibeht suorgiittemoopâ uáinust, vâi leksemij iäruid ráhtusij siste finniččij uáinusân.

5 KÄLDEEH

Kirjälâšvuotâ:

ANTONSEN, LENE – TROSTERUD, TROND 2010: *Manne dihtor galgá máhttit grammatihka?* Sámi diedalaš áigečála

BESLEY, KENNETH R. – KARTTUNEN, LAURI 2003: *Finite State Morphology*. Stanford, CA: CSLI Publications

ITKONEN, ERKKI - BARTENS, RAIJA - LAITINEN, LEA 1986: *Inarilappisches wörterbuch I-IV*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura

KARLSSON, FRED 2012: *Yleinen kielitiede*. Helsinki: Gaudeamus

OJUTKANGAS, KRISTA - LARJAVAARA, MERI - MIESTAMO, MATTI – YLIKOSKI, JUSSI 2013: *Johdatus kielitieteeseen*. Helsinki: WSOY

OLTHUIS, MARJA-LIISA - MOROTTAJA, PETTER 2015 já ovdeb: *Anarâškielâ kielâoppâ*. (mááŋgus). Aanaar: Sämitigge

OLTHUIS, MARJA-LIISA: *Saamenkielinen elektroninen sanakirja*. Aanaar: Sämitigge

OLTHUIS, MARJA-LIISA 2000: *Suorgiittemoppâ* (mááŋgus). Aanaar: Sämitigge

OLTHUIS, MARJA-LIISA – TROSTERUD, TROND 2015: *Inarinsaamen lingvistinen suunnittelu kieliteknologian valossa*. AGON, <http://agon.fi/article/inarinsaamen-lingvistinen-suunnittelu-kieliteknologian-valossa/>. Almostum 12.4.2015.

SAMMALLAHTI, PEKKA – MOROTTAJA, MATTI 1993: *Säämi – suomâ sänikirje*. Utsjoki: Girjegiisá

SAMMALLAHTI, PEKKA 2007: *Inarinsaamen käänteissanakirja*. Oulu: Giellagas Institute

TROSTERUD, TROND 2003: *Morfologi og leksikalsk semantikk*. Det Norske Samlaget

TROSTERUD, TROND 2004: *Homonymy in the Uralic Two-Argument Agreement Paradigms*. Tromsø: Det humanistiske fakultet, Universitetet i Tromsø

Eres:

KIELÂJUÁHUS, ANARÂŠKIELÂ: *Pevdikirje 15.-16.11.2013*. Aanaar: Sämitigge

KIELÂJUÁHUS, ANARÂŠKIELÂ: *Pevdikirje 3.-4.1.2014*. Aanaar: Sämitigge

MOROTTAJA, PETTER: *Šledgâpostâsavâstállâm*. 25.3.2015.

SÁMI KORPUS. UiT Norjan arktisen yliopiston ja Norjan Saamelaiskäräjien tekstikokoelma. <<http://gtweb.uit.no/korp/>> (versio 01.03.2014)

LABDOSEH

Labdos 1.

Manjus main/langs/smn/src/phonology/smn-phon.twolc –tiätuvuárhást 27.3.2015

!! !!!Alphabet

Alphabet

!! The Inari Saami letters

a á â ã b c d e f g h i j k l m n o ð p q != * @CODE@

r s t u v w x y z æ å ø ö != * @CODE@

č đ ŋ ț š ž != * @CODE@

A Á Â Ã B C D E F G H I J K L M N O Õ P Q != * @CODE@

R S T U V W X Y Z Æ Å Ø Ö Å != * @CODE@

Č Đ Ŋ Ț Š Ž != * @CODE@

' %- != * @CODE@

':0 != @CODE@ this to zero

!! Accented letters, just in case

É Ó Ú Í À È Ò Ù Ì Ë Ü Î Ê Ô Û Î Ñ Ñ Ñ != * @CODE@

é ó ú í à è ò ù ì ë ü î ê ô û î ñ ñ ñ != * @CODE@

ß ª ß ç != * @CODE@

!! Literal quotes and angles must be escaped (cf morpheme boundaries further down):

»7 !! * »

«7 !! * «

%[%>%] !! * >

%[%<%] !! * <

!! Different archiphonemes

m7:m̥ n7:n̥ ŋ7:ŋ̥ s7:s̥ r7:r̥ d7:ɖ̥ l7:l̥ j7:j̥ h7:h̥ š7:š̥ != * @CODE@ with dots

v7:v̥

h8:h̥ g8:g̥ m8:m̥ n8:n̥ t8:t̥

k2:k̥ m9:m̥

p4:p̥ ! p̥äpp4ir

k4:k̥ č4:č̥ r4:r̥ l4:l̥ h4:h̥ i4:i̥

%^P:p̥ %^K:k̥ %^Č:č̥ %^H:h̥ %^T:t̥

%^A:á

default is á.

!= * @CODE@ to be documented

!= * @CODE@ to be documented

!= * @CODE@

!= * @CODE@ loddán but algan,

!! Different triggers

!! !! 2014

%^WG:0	!!= * @CODE@ weak grade
%^RV:0	!!= * @CODE@ root vowel
%^SV:0	!!= * @CODE@ stem vowel
%^RC:0	!!= * @CODE@ root consonant
%^SC:0	!!= * @CODE@ suffix consonant
%^RLEN:0	!!= * @CODE@ root lengthening
%^LLEN:0	!!= * @CODE@ low vow lengthening
%^SLEN:0	!!= * @CODE@ stem vowel lengthening
%^CLEN:0	!!= * @CODE@ cons lengthening
%^RVL:0	!!= * @CODE@ root vow length
%^CSH:0	!!= * @CODE@ cons shortening
%^LSH:0	!!= * @CODE@ low vow shortening
%^RVSH:0	!!= * @CODE@ root vow shortening
%^DIPH:0	!!= * @CODE@ diphthongisation
%^IA:0	!!= * @CODE@ i to á (more)
%^FCD:0	!!= * @CODE@ Final consonant deletion
%^EE:0	!!= * @CODE@ Final vowel deletion in ee stems
%^UU:0	!!= * @CODE@ Final vowel deletion in uu stems
¥:0	!!= * @CODE@ for Vowel lengthening, to be deleted

!! !! ... 2013 , these are old, and kept while awaiting a revision

%^CPL:0	!!= * @CODE@
%^DIPH:0	!!= * @CODE@
%^IA:0	!!= * @CODE@
%^ILL:0	!!= * @CODE@ e to a/á in ill etc
%^ODDC:0	!!= * @CODE@ shorten cns in odd-syll stems
before C, #	
%^ODDLV:0	!!= * @CODE@
%^ODDSHV:0	!!= * @CODE@
%^SCPL:0	!!= * @CODE@
%^SHV:0	!!= * @CODE@
%^VLOW:0	!!= * @CODE@
%^WGS:0	!!= * @CODE@
%^XST:0	!!= * @CODE@
%^SFV:0	

!! !!Morpheme boundaries:

!! Here we define the suffix border >

!! The other borders are not used yet, but still defined:

«	!!≈ ;@CODE@: Derivational prefix
»	!!≈ ;@CODE@: Derivational suffix
%<	!!≈ ;@CODE@: Inflectional prefix

%> !!≈ ;@CODE@: Inflectional suffix
 %^ !!≈ ;@CODE@: (exceptional) soft hyphenation point
 # !! and the symbol #, which is Word boundary for both lexicalised and dynamic compounds

!! End of alphabet definitions

;

!! !!! Sets

Sets

Vow = a á â ã e i o u y æ ø ö å	!!= * @CODE@
é ó ú í à è ò ù î ë ü ï ê ô û î ã ý	!!= @CODE@
À Á Â Ã Ä Å Æ Ø Ö Å	!!= @CODE@
É Ó Ú Í Æ È Ò Ú Ì Ë Ü Ï Ê Ô Û Î Ã Ý	!!= @CODE@
¥ %^RV %^SV ;	!!= @CODE@
Cns = b c č d đ f g h j k l m n ŋ	!!= * @CODE@
p q r s š t ț v w x z ž	!!= @CODE@
Β C Ć D Đ F G H J K L M N Ŋ	!!= @CODE@
P Q R S Š T F V W X Z Ž	!!= @CODE@
ht g2 k2 m2 n2	!!= @CODE@
b3 d3 g3 m3 h3	!!= @CODE@
m7 n7 ŋ7 v7 s7 r7 đ7 17 j7 h7 š7	!!= @CODE@
ṁ ṇ ṡ ṣ ṛ ḑ ḥ ḥ ṣ	!!= * @CODE@
p4 %^RC %^SC	
m8 n8 t8	!!= * @CODE@
%^P %^K %^Č %^H %^T ;	!!= * @CODE@
Seg = Vow Cns ;	!!= * @CODE@
WeG = %^WG1 %^WGS %^CPL %^WG ;	
StemCns = b b3 d d3 g g2 g3 h h2 h3	!!= * @CODE@
j l m m2 m3 m8 n n8 n2 ŋ r s ;	!!= * @CODE@
Arch = %^WG %^RC %^RV %^SV %^RVL %^EE %^UU %^RVSH %^DIPH %^SC	
%^CSC %^ILL ;	!!= * @CODE@
Len = %^RLEN %^LLEN %^SLEN %^CLEN %^LSH ;	!!= * @CODE@
Dummy = Arch Len %^ODDC ;	!!= * @CODE@